

MİMAR SİNAN

4. P.S. Büyük Üstad Meşajı ..... Orhan ALSAÇ
7. Tampliyelerden Dante'ye ..... Şahir ERMAN
20. Masonik Tarih ve Tarihçiler ..... J. M. HAMILL
Çev. : Mişel MARGÜLİES
30. İngiltere Büyük Locası Arşivlerinde
Türkiye ile İlgili Dökümanlar ..... Celli LAYIKTEZ
41. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
ve Masonluk ..... Ergun ENÖN
54. Franmasonluk ... Her Zamankinden
Daha Güncel ..... Mehmet Fuat AKEV
63. Yeni Tekris Edilen Kardeşlere
Sesleniş ..... Edmond GLOTTON
Çev. : Üner BİRKAN
68. Tarih Karşısında Evrensel
Görevimiz ve Masonik Anlayış ..... Albert J. BAHAR
75. Tam Kusursuz ve Düzenli Bir Loca ..... Faruk DENİZ
82. Masonlukta Bazı Görev ve Haklar ..... Raşid TEMEL
87. Masonik Kültür ..... Nezh RONA
90. Olayların İçinden ..... Şahir ERMAN
93. Localardan Haberler ..... Mimar SİNAN
100. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin. İncancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.***

Şânı Yüce Kur'an, S.III. 139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
Tel.: 143 55 72 ☆ İSTANBUL — 1989
YENİLİK BASIMEVİ — TIPO — OFSET

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi: Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden: Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 70

Nuruziya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel. : 149 24 51

ARALIK 1988

4. P.S. Büyük Üstad Meşajı ..... Orhan ALSAC
7. Tamplıye'lerden Dante'ye ..... Şahir ERMAN
20. Masonik Tarih ve Tarihçiler ..... J. M. HAMILL
Çev. : Mişel MARGÜLİES
30. İngiltere Büyük Locası Arşivlerinde
Türkiye ile İlgili Dökümanlar ..... Celli LAYIKTEZ
41. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
ve Masonluk ..... Ergun ENÖN
54. Franmasonluk ... Her Zamankinden
Daha Güncel ..... Mehmet Fuat AKEV
63. Yeni Tekris Edilen Kardeşlere
Sesleniş ..... Edmond GLOTTON
Çev. : Üner BİRKAN
68. Tarih Karşısında Evrensel
Görevimiz ve Masonik Anlayış ..... Albert J. BAHAR
75. Tam Kusursuz ve Düzenli Bir Loca ..... Faruk DENİZ
83. Masonik Kültür ..... Nezih RONA
86. Olayların İçinden ..... Şahir ERMAN
89. Localardan Haberler ..... Mimar SİNAN
96. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN

P.S. BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Hepiniz bilirsiniz ki, Masonluğun ilkelerinden biri de bilgisizlikle savaşmaktır.

Bilgisizlikle savaşmak için de bilgili olmak gerekir.

Biz masonlar önce kendimizi, sonra da masonluğu çok iyi bilmek zorundayız; Localarımızda bunları öğrenir ve öğretmeye çalışırız. Ama öğrenmenin en doğru yolu okumaktır. Okumak ve okuduğumuzun doğruluk derecesini saptamak için bunu başkalarına da aktararak tartışmaktır.

Bir kaç yıl öncesine kadar fiziki olanaksızlıklar nedeni ile lokalimizde bulunan kitaplarımızdan yeterince yararlanamıyorduk. Ama bu gün her üç vadede de oldukça zengin ve kitaplarımızı rahat okuyabileceğimiz kitaplıklarımız var.

Bütün kardeşlerimden, büyük gayret ve masraflarla oluşturduğumuz kitaplıklardan yararlanmalarını rica ediyorum.

Kitaplıklarımızın olmadığı dönemlerde, kitaplarımızı alıp evlerine götüren bazı kardeşlerimizin bunları geri getirmediklerini saptadık. Bu kardeşlerimin aldıkları kitapları geri getirmek suretiyle bunlardan öteki kardeşlerimizin de yararlanmalarını sağlamalarını rica ediyorum.

Öte yandan bir çok kardeşimin sahip olduklarını bildiğim kitap koleksiyonlarını artık, muntazam kitaplıklarımıza vererek onları zenginleştirmelerini bekliyorum.

Dış ülkelere seyahat eden her kardeş orada gördüğü masonik bir kitabı alıp getirirse, kitaplıklarımız kısa zamanda daha da zenginleşir.

Dil bilen kardeşlerimden yabancı dildeki kitapları tercüme ederek, onlardan dil bilmeyen kardeşlerin de yararlanmalarını sağlamalarını rica ediyorum. Bunların özet halinde Türkçe'ye çevrilmeleri de mümkündür.

Her vadideki kitaplıklarda bulunan kitapların listelerinin yapılarak karşılıklı değiş tokuşu uygun olacaktır. Böylece kitaplıkların noksanı fotokopi yolu ile giderilebilecektir.

Sevgili kardeşlerim;

Kutsal kitaplarımızın da emrettiği gibi hepimiz okumalıyız. Çıracık ve kalfa kardeşlerimize okuyarak hazırlayabilecekleri tez konuları verilmelidir.

«Mimar Sinan» gibi değerli bir dergimiz var. Bu dergiden çok şey öğrenilebilir. Tüm kardeşlerim bu dergiyi muntazam okumalıdır.

«Şakul Gibi» dergisini de salık veriyorum. Her nüshası değerli bilgiler ve yazılarla çıkıyor.

Mesleğimize yapılan satışmaların bilgisizlikten doğduğunu biliyoruz. Yaptığımız yanlışlar da bilgisizliğimizden oluyor.

Sevgili Kardeşlerim,

Bu mesajımı okuduğunuz sırada ya yeni bir yıla girmiş, ya da girmek üzere olacağız.

Bu vesile ile hepinize, ailelerinize, sevgili ulusumuza mutlu ve sağlıklı, barış içinde, sevgi dolu yeni bir yıl diliyorum, kardeş sevgi ve saygılarımla.

Orhan Alsaç
Büyük Üstad

Tampliye'lerden Dante'ye (*)

Sahir ERMAN

Batı ve doğuya ortak bir kültüre karşı duyulan istek yeni değildir: bütün vahşetine, siyaset ve din alanlarındaki bütün istibdadına rağmen Rönesansı hazırlamış ve fikir ve vicdan hürriyetlerinin temellerini atmış olan ve Ortaçağ diye adlandırılan tarih döneminde, bu kültür birliği vuku bulmuş ve bunun da öncüleri Tampl Şövalyeleri olmuştur.

Kimlerdi Tampl Şövalyeleri? Onların tarihi Haçlı seferleriyle başlar. Yıl 1118 dir. Pierre 'Hêremite'in vaazları meyvasını vermiş ve Geoffroid de Bouglion'un komutası altında başlayan ilk haçlı seferi Kudusün zaptı ile sonuçlanmıştı. Bundan sonra Kutsal Toprakları korumak, hacıların Hz. İsa'nın kabrini sağ ve salim olarak ziyaret etmelerini sağlamak, müslümanların buralarını tekrar ele geçirmelerini engellemek söz konusu idi. Böylece 1118 de Hugues de Payens'le her biri aynı bir Avrupa ülkesine mensup sekiz şövalye, Tampl Şövalyeliği teşkilâtını kurdular ve Kral Baudoin'den haç yollarının serbestliğini korumak ve Teşkilâtın adını aldığı Süleyman Mabedini karargâh edinmek imtiyazını elde ettiler. 1128 de de Fransa'nın Troyes şehrinde toplanan Kilise Konsili bu Teşkilâtın Papa Innocent II tarafından onaylanan «kaideler»ini tesbit etti. Bu kaidelerden biri iffet, diğeri de fukaralıktı : Tampliyerler şahsen fukara kalmayı, kendilerine ait hiç bir mala sahip olmamayı taahhüt etmekte idiler. 1139 yılında da aynı

(*) 31 Mayıs 1988 tarihinde Roma Edebiyat ve Felsefe Fakültesinde verilen konferans.

Papa «Omme datum optimum» fermanıyla Teşkilâtın herhangi bir dünyevî ve dinî otoriteye tâbi olmayacağını ve sadece Papa'nın şahsına bağlı bulunacağını ilân etti.

Teşkilât kısa zamanda büyük şöhret sahibi oldu. Soylular ve halk kitle halinde teşkilâta girdiler. Bunda Hugues de Payens'in dayısı olan ve Tampliyelerin kurulmasını hararetle desteklemiş bulunan Saint Bernard de Clairevaux'un da büyük tesiri görüldü. Teşkilâtın ayırıcı vasıflarından biri de, «Büyük Üstad» unvanını taşıyan Başkanlarına mutlak itaatti.

Hac organizasyonu bir hayli kazançlı idi. Töton ve Rodos Şövalyeleri gibi, Tampl şövalyeleri de bankerlik yaptılar. Hacılar, yol parası olarak belirli bir ücret ödedikten başka, mal ve paralarını bir senet karşılığında Teşkilâta emanet etmekte ve Kutsal Topraklarda veya dönüşlerinde geri almakta ve böylece haydut ve korsanların temsil ettikleri tehlikelerden kendilerini korumakta idiler. Bu suretle Teşkilât, asırlar süren bir faaliyet sonucunda, içinde dillere destan olan bir hazinenin bulunduğu kulesiyle tanınan Paris'teki bir manastırdan maada, Akdenizde 900 ve bütün Avrupa'da da 9000 liman komutanlığıyla birlikte büyük bir filoya da sahip olmuştu.

İşaret edelim ki, Teşkilâtın uzun zaman sözü edilen bir «sır» ı da vardı. Gerçekten, Haçlı seferleri başlamazdan pek az önce, Tavratta tasvir olunan ve On Emir Levhalarını ilhiva eden Ahit Sandığından maada, İsa'nın mensup olduğu Davud soyunu belirleyen belgelerin ve Salipte can verirken İsa'dan akan kanların içinde toplandığı Kutsal Graal Kupasının tarihçesine ait vesikaların (Sant Graal - Sang Real) da Süleyman mabedinin temellerinde saklı bulunduğu rivayeti yaygındı. Bu itibarla «Mabed Muhafızı» olmak ve bu sıfatla Süleyman mabedinde karargâh kurmak bu kalıntıları aramak ve bulmak ve böylece museviliğin ve hıristiyanlığın kaynakları hakkında bilgi sahibi olmak imkânını da vermekte idi.

Ancak, şimdilik tarihin akışına devam edelim. Yıl 1314'teyiz. Hac yolunun fiilen kapanmış olmasına rağmen Tampliyeler Teşkilâtı 20.000 kadar üyesiyle yine de kuvvetli ve kudretlidir. Paris'teki manastırın kulesinde muhafaza edilen büyük hazineden daima söz edilmektedir. 22. Büyük Üstad Jacques de Molay'dir. Fransa tahtında Capet hanedanından «güzel» lâkâbıyla marûf Dördüncü Filip vardır. Şansölyesi Guillaume de Nogaret, Krallara vergi ödemeyi ruhban sınıfından olanlara yasaklayarak Kilisenin Krallıklara üstünlüğü için mücadele et-

miş olan Papa Sekizinci Boniface'a meşhur «Anagni tokatı»nı atmış olmakla tarihe geçmişti. Dante bu olaydan şöyle bahseder :

«Gelecekteki kötülüğün ve fillin daha hafif sayılması için zambağın Alagna'yı girdiğini ve halifesinin şahsında İsa'nın tezyif edildiğini görüyorum. O'nun bir daha hakarete uğradığını görüyorum,

Sirke ile zehir mucizesinin tekrarlandığını ve canlı hırsızlar arasında O'nun yeniden salibe gerildiğini görüyorum» (Araf, XX, 85/90).

Bu «canlı hırsızlar»dan biri, Sekizinci Bonifas'ı tevkif etmek için gönderilen Fransız kuvvetlerinin Komutanı Guillaume de Nogaret'ti. İlgili çekicidir ki, mensup olduğu siyasi parti (Guelfi'lerin beyaz kısmından) itibariyle Sekizinci Bonifas'ın can düşmanı olan, hatta, bu Papa'ya «kölelerin kölesi» (Cehen, XV, 112) ve «yer yüzünde İsa'nın tahtını gaspeden kişi» (Cennet, XXX, 148) diyen Dante, Papa'ya yapılan bu hakaret sebebiyle güzel Filip'le Şansölyesine karşı çıkmaktadır.

Fakat biz yine Tampliye'lere ve 1314 yılına dönelim. Bu tarihte Papalık tahtında, Gaskonyalı olup Güzel Filip'in desteğiyle Papa seçildikten sonra papalık makamını Roma'dan Avignon'a nakletmiş olan ve Dante'ye göre «ilâhî makamda bir vali» (Cennet XXX, 142) veya «çoban kılığında aç bir kurt» (Cennet, XXV 11,55) tan başka bir şey olmayan Beşinci Clément oturmaktadır.

Kral Filip, Tampliye'lerin muazzam servetleri hakkında dolaşan rivayetlerin salikiyle, Büyük Üstad Jacques de Molay'i Kral sarayında bir kabul resmine davet eder ve onu tevkif ettirir. Aynı anda Teşkilâtın bütün subayları da tevfik olunarak Engizisyon mahkemesine teslim olunurlar. Ve böylece insanlığın en anlamsız ve en vahşi olaylarından biri başlatılır ve Adalet adına en büyük adaletsizliklerden biri, yine işlenir. En ağır işkenceler altında Tampliyeler hırsızlık yaptıklarını, gayri meşru yollardan zenginleştiklerini, kutsal güllaca küftettiklerini, eşcinsel olduklarını, Salibe tükürdüklerini, İsa'nın ulûhiyetini inkâr edip Bafomet denilen bir puta taptıklarını ve ilh. itiraf ederler.

Dante bu olaydan şöyle bahseder :

«O kadar zâlim olan yeni Pilatus'un

bununla yetinmeyip, ihtiraslı arzularını
izinsiz olarak Mabede soktuğunu görüyorum.

(Âraf, XX, 91/93).

Bu yeni Pilatus, Papa Sekizinci Bonifas'a hakaret etmekle yetinmeyip Papanın izni olmaksızın Tampliyelerin manastırını işgal etmiş olan Güzel Filiptir.

1310 yılında altmış Tampliyeye subayı Paris'in Saint Antoine meydanında yakılır. Dante bu kitle halindeki cinayetden şöyle bahseder :

«Fakat yüzümü bir az çevirdiğimde
(ben sarfettiğim gayretin çokluğu itibariyle bir az diyorum).

Sağ tarafımda şanlı ordunun
ilerlediğini ve güneşe doğru
yüzlerindeki yedi alevle döndüğünü gördüm.
«Can vermezden önce
korunmak için kalkanlarını siper eden
ve sancaklarının etrafında toplanan askerler gibi
«İlâhi Krallığın ilerleyen bu ordusu da
Onları getiren araba dümen kırıp
dönünceye kadar ölmüştü» (Âraf, XXXII, 13/24).

Dört yıl sonra da, yedi sene süren bir yargılamanın sonunda ve işkence altında yaptıkları itirafları geri almış olmalarına rağmen, Jacques de Molay'le Şövalye Geoffroid de Charnay diri diri yakıldılar. Bu arada Papa Beşinci Clément, 3 Nisan 1312 tarihli «Vox clemantis» fermanı ile, dinden çıkmakla suçlamamakla beraber, Teşkilâtı resmen lağvetti.

Tampliyelerin bir bedduasından çok bahs edilmiştir. Şurası bilinmektedir ki Güzel Filip aynı yıl bir süre av sırasında gözü dönmüş bir yaban domuzunun saldırısıyla öldü.

Dante bu olayı şöyle nakleder :

«Sen nehri üzerine çöken
ve Parada dahi sahtekârlık yapan
belânın domuz darbesiyle öldüğünü göreceksin»
(Cenneç XIX, 118/120).

Ancak Tarih kimseyi affetmez. Yıllar geçmiştir. Fransa tahtında ana tarafından Capet hanedanından Dördüncü Hanri'nin torunu-

nun tarunu olup İhtilâlden sonra «vatandaş Louis Çapet» diye anılan Onaltıncı Louis bulunmaktadır ve Onaltıncı Louis ihtilâlciler tarafından Templ manastırının kulesine kapatılmış ve oradan alınarak idam edileceği meydana götürülmüştür. Kralın ölümünden sonra, uzun sakalından kanlar damlayan bir ihtiyarın «Fransa halkı, ben seni Jacques de Molay ve hürriyet adına vaftiz ediyorum» diye bağırdığı rivayet olunur.

Ya Beşinci Clément? Dante ondan «Kanun tanımayan çoban» ve «yeni Giason» olarak bahseder ve henüz ölmemiş olduğu halde yerinin cehennem olduğunu söyler. Meşhur bedduası şöyledir :

«Ondan (yani sekizinci Bonifas'tan) sonra çok daha alçağı
Kanun tanımayan bir çoban gelecek
ve hem beni hem de onu vücuduyla örtecek
o Makkabe'de okunulan yeni Giason olacak
ve ilki Kralının karşısında nasıl zayıf kalmışsa
bu da Fransa'ya hükmedenin karşısında öyle olacak»
!(Cehen. XIX. 82/87).

Giason, yahudi kahramanı Yuda Makkabe tarafından mağlup edilen Suriye'nin zalim Kralı Beşinci Antokyus'dan papalık makamını satın alan bir yahudi idi. Böylece Dante zalim Antokyus Makkabe karşısında nasıl dayanamamışsa, Papalık makamını menfaat karşılığında aldığı için yeni Giason olan Beşinci Clément da Fransa'da hüküm süren kişi, yani Güzel Filip karşısında dayanamadı demektedir. Beşinci Clément Gaskonyalı idi ve Dante Fransa'nın Cahors şehrinde doğmuş olup paraya düşkünlüğü ile ün salmış olan Papa 22. Jan'la birlikte onu şu şekilde hicveder :

«Buradan bütün mer'alarda
vahşi kurtlar kılığında
çobanlar görüyorum;

Ey ilâhî intikam, niçin gecikiyorsun?
«Cahors'lularla Gaskonyalılar
Kanımızı içmeğe hazırlanıyorlar.
Ey güzel başlangıç ne kadar da alçaldın?»
(Cennet XXV11, 55/60).

Bu ilâhî intikam bir hayli gecikti ve Papa 8. Pius bu günahın belisini ödedi, Çünkü Napolyon'a güya taç giydirmekten döner dön-

mez yine Fransa'dan gönderilen bir askerî birlikçe esir alınarak Savona şehrinde bir şatoya hapsedildi. Manzoni'nin şu mısralarını hatırlayalım :

«Bazan mağrur seyahat boyunca
Ebedî intikam onu yere vurmaz
Fakat onu işaretler, fakat izler ve bekler
Fakat son nefesini verirken onu yakalar»

Adı bilinmeyen bir Türk şâirin şü mısralarını da zikrederim :

«Zalimlere mehl, olmasa matiubu ilâhî
Bir demde yıkar âlemi mazlûmların ahı»

Şimdiye kadar Dante'den bir hayli bahsettik. Artık Büyük Şâirin Tampliye'lerin kitle halinde öldürülmesiyle niçin bu kadar ilgilenildiğini sormanın zamanı gelmiştir.

İlk olarak şurasını hatırlatalım ki, Tampliye Teşkilâtının kurulmasını desteklemiş olan kişi, hastaları iyileştirmek ve siyakerlikle meşgul olmak bakımından da ün salmış olan Saint Bernard de Clairvaux idi. Fakat aynı Saint Bernard Cennet'in 31. bölümünde de görülür ve Şâirin üçüncü ve son seyahatında ona rehberlik eder. Dante ondan şöyle bahseder.

«Ve aklımı kurcalayan şeyler hakkında
sevdiğim kadına sual sormak için
yeni bir istekle ona döndüm.

Biri dinliyordu, fakat başkası cevap verdi.
Beatrice'yi göreceğimi zannederken, şanlı
insanlar gibi giyinmiş bir ihtiyar gördüm» (Cennet, XXX1, 55/60).

«Şanlı insanlar gibi» yani Tamplî şövalyeleri gibi giyinmiş olan bu «ihtiyar» Dante'yi «saf ışık olan gökyüzüne» (Cennet XXX, 59), «harikulâde ve meleklerle dolu Mabede» (Cennet XX111, 53) yani her hakikatın kaynağı olan Allah'ın mekânına götüreren Saint Bernard'dır. Hayatta iken, dünyevî hakikat ve nurun kaynağı olan Süleyman Mabedine Tampliyeleri götürmüş olan Saint Bernard, şimdi de Dante'yi uhrevî hakikat ve nurun kaynağı olan Allah'ın mekânına götürmektedir.

İşte bu müşterek rehberden hareket ederek, Tampliyelerin Kutsal topraklara mütemadiyen seyahat etmek, Dante'nin de Kutsal mekâna

üç seyahat yapmak suretiyle aradıkları bu ortak hakikatin gerçekte ne olduğunu kendi kendimize sorabiliriz.

Tampl Şövalyeleri Kutsal Topraklarda iman, dil ve ırkları farklı olmakla beraber aynı şövalyelik geleneklerine malik olan ve misafirlerine asla hiyanet etmeyen başka şövalyelerle karşılaşmışlardı. Bunlar Şiilerin tâkiplerinden kaçıp çöle ve Ölü Denizin kıyılarına sığınmış olan İsmaililerdi. Gerçekten Hulefâi Râşid'inin sonuncusu olan Hz. Ali'nin ölümünden sonra, müslümanlar iki büyük mezhebe ayrılmıştı. Çoğuluk Halifeliğinin devamını kabul ettiler. Ve bunlara Sunnî'ler dendi. Bir kısım müslümanlar ise Halifelik müessesesinin son bulunduğunu ve bundan böyle islâm halkının toplanıp başkanını seçeceğini, bu başkana «İmam» deneceğini ve her İmamın da ölmezden önce kendisinden sonra gelecek İmamı tayin etmek hak ve görevini haiz olacağını kabul ettiler ve bunlara da Şiiler adı verildi. Bu suretle yedinci İmam olan Caferüs Sadık'a kadar gelindi. Bu İmam ilk olarak, kendinden sonra gelecek İmamın büyük oğlu İsmail olacağını belirlediği halde, sonraları bunun bu göreve lâyık olmadığını görerek, bu tayini iptal etmiş ve yerine ikinci oğlu Musa Kâzım'ı getirmişti. İsmail ise babasından önce ölmüştü. Caferüs Sadık'ın ölümünden sonra, Şiilerden bir kısmı bir İmamın tayin ettiği halefini azledemeyeceğini, İsmailin de kendinden sonra gelecek olanı tesbit edemeden öldüğünü ileri sürerek, İmamlık müessesesinin son erdiğini kabul ettiler ve bunlara son İmamın isminden gelen «İsmaililer» dendi ki, bu mezhebin şimdiki şefi Ağa Hanın küçük oğlu Kerim Han'dır. Fakat biz yine Haçlı seferlerine dönelim. Tampliyeler hacıları deniz yoluyla Filistin'in liman şehirlerine götürmekte iseler de, buradan Kudüs'e ve diğer iç şehirlere kadar onlara refakat edilmesi de gerekmekte idi ve belirli bir ücret karşılığında hristiyan hacıları korumak işini yüklenenler de İsmaililer olmuştur. Böylece Doğu ve Batı Şövalyeleri arasında bir işbirliği meydana gelmiş, bundan da âdet ve inanışlarda karşılıklı etkilenmeler doğmuştu.

Önce âdetlerden başlayalım. İsmaililer için 7 sayısının büyük önemi vardı. Gerçekten İmamlar 7, nâtık, yani davet ve vaaz eden peygamberler 7 (Âdem, Nuh, İbrahim, Musa, İsa, Muhammed ve ilerde gelecek olup bütün insanlığı kurtaracak olan Muhammad) sâkiit peygamberler de 7 idi (Âdem'in üçüncü oğlu Set, Nuh'un ilk oğlu Sem, İbrahim'in birinci oğlu İsmail, Musa'nın kardeşi Harun, ilk Papa Piyer, Muhammet'in damadı ve tek meşru hâlifesi olan Ali ve Mehdi Muhammad'ın geleceğini müjdelemiş olan İbn-il-Meymun). 7 sayısı

Tampliyelerin de esrarlı sayısı idi. Nitekim Dante, ateşe götürülen Tampliyelerden bahsederken şöyle diyordu :

«sağ tarafımda şanlı ordunun
ilerlediğini ve güneşe doğru
yüzlerindeki yedi alevle döndüğünü gördüm».
(Âraf, XXX11, 16/18)

İsmâîlilerin elbiseleri beyaz, kemerleri ise kırmızı idi. Tampliyelerin kıyafeti de beyaz, göğüslerinin sol kısmındaki haç ise kırmızı idi ve Dante bu kıyafet üzerine dikkatimizi şu şekilde çekmektedir :

«Hem susmak hem de söylemek isteyen kimse gibi
Beatrice beni kenara çekerek «Bak» dedi:
Beyaz harmanî giyen şu topluluk ne kadar da kalabalık»
(Cennet XX1, 127/129).

Bir az ilerde de Dante :

«Kendi kanını İsa'ya hediye eden
kutsal ordu saf bir gül şeklinde
bana görünüyordu»
(Cennet XXX1, 1/3).

demek suretiyle kan rengindeki gülle sembolize edilen kırmızı haçlı beyaz harmanî kıyafetini ifade etmektedir.

Fakat en önemli yakınlaşma düşünce ve inanışlarda göze çarpar.

İslâm dini mesihlik anlayışını reddeder Hz. Muhammet son Peygamberdir ve onunla vahiy son bulmuştur. Müslüman yeni bir Mesihi, bir başka kurtarıcıyı, ölümden sonra dirilecek bir faniyi beklemez. Halbuki İsmâîliler Muhammad adını taşıyacak ve esasta yedinci ve son İmam olan Caferüs-Sâdıq'ın meşrû halefi olan İsmail'in dirilmesinden başka bir şey olmayan yedinci bir Peygamberin geleceğine inanırlar. Mesih'e inanma ise islâmî açıdan bir sapmadır ve müsevî ve isevî etkisinin mahsulüdür.

Diğer yandan Tampliyeler İsa'nın ulûhiyeti hakkındaki baskın görüşü paylaşmamakta idiler. Hatta iki İsa'nın bulunduğunu kabul etmektedirler: Bunlardan biri insan şeklini almış ve sonra göğe uçmuş olan İlâhî Kelâm, diğeri ise Davud soyundan olup Roma hâkimiyetine başkaldırmış ve çarmıha gerilmek suretiyle can vermiş olan, fakat ölümden sonra dirilmesi söz konusu bulunmayan bir faniydi. Bunlar rivayet mi idi, yoksa Tampliyeler buna gerçekten inanıyorlar mı idi?

Tarihen kabul edilebilecek bir cevap verecek durumda değiliz. Sadece Tampliyelerin günah çıkarmayı reddettikleri, Sen Piyer'i değil de Apokalips yazarı Sen Jan'ı kendilerine önder olarak kabul ettikleri (x), Noel ve Paskalya'da bayram yapmayı, Pentekot ve Kutsal Ruh yortularını kutladıkları bilinmektedir.

İslâm düşünürleri, tasavvuf yoluyla bir nevi gnostisizme vâsıl olmuşlar ve Kur'anı ezoterik bir şekilde yorumlamışlardı. İslâm mutasavvıfları bu yorum biçimini kestane sembolizması ile izah ederler. Kestanenin dışındaki yeşil kabuk, din kaideleri yani şeriattır. Bir kimse burada durabilir, bütün din kaidelerine riayet edebilir, iyi bir müslüman (muhsin) olabilir, fakat ilâhî kelâmın gerçek manasına nüfuz edemeyebilir. Bir az daha derine gidilirse, kestanenin kahverengi kabuğuna varılır ki, bu «tarikat» yani hakikate götüren yoldur. Ancak bu yolda ilerleyebilmek için bir mürşidin, bir şeyhin önderliğine ihtiyaç vardır. Daha da derine gidildikte, kestanenin ince zarına varılır ki bu «marifet» yani hakikate erişebilmek için sahip olunması gereken bilgi ve maharettir. Böylece bütün bu yollardan geçen sufi, «hakikat»i remzeden meyvanın kendisine varır ve ilâhî vahiyde gizli bulunan gerçek manayı ve bu mananın bütün vahyedilmiş dinlere müşterek olduğunu anlar ve aynı Allahın Elçileri olmaları itibarıyla Musa, İsa ve Muhammed'in birbirlerini nakzetmemiş, sadece tamamlamış olduklarını da anlar.

İslâm mutasavvıfları bu müşterek hakikati fil meseliyle izah ederler. Ömürlerinde fil görmemiş ve filden bahsedildiğini de duymamış dört kişi içinde fil bulunan tamamıyla karanlık bir ahıra sokulsa ve içerdeki hayvanı elleriyle yoklayıp dışarı çıktıktan sonra târif etmeleri kendilerinden istense, hortumu tutan kişi filin bahçe sulamaya yarayan bir âlet olduğunu, kulağını elleyen yelpazeye benzediğini, bacağına tutan bunun canlı bir sütun olduğunu, nihayet elini filin sırtına koyabilen filin yüksek bir tahta benzediğini söyleyecek ve hepsi de kendi târifinin doğru olduğunu, diğerlerinin hatalı olduklarını ısrarla ifade edecektir. Fakat bir ayrıntıda kalmayıp, bütün ihtiva edecek kadar incelemelerini derinleştiren kimsedir ki, fiili doğru bir şekilde târif edebilecektir. Aynı şey vahyedilmiş dinler hakkında da vukua gelmektedir: herkes yalnız kendi dininin hakikî din olduğunu, diğerlerinin hatâ ve dalâlet içinde bulduklarını, hatta dinsiz

---

(x) Sen Jan'ın iç kilisenin başkanı olarak kabul edildiği ve bu bakımdan dış kilisenin başkanı olan Sen Piyer'e nisbetle üstün tutulduğu bilinmektedir.

ve kâfir olduklarını iddia eder; fakat ancak kestanenin içine nüfuz edebilen mutasavvıftır ki, her türlü vahyin kaynağı olan Allah tek olduğu için, vahyedilen hakikatin de tek olduğunu anlayabilir.

Bundan başka tasavvufa göre, ilâhî sırlara erişmek isteyen kimse, yani tasavvufa «sulûk» eden şahıs, bir saatin yelkovanının çizdiği daireyi sağdan sola çizmek suretiyle üç mistik seyahat yani tasavvuf dilinde «sefer» yapar. Birinci seyahat merkezdeki noktadan başlar, sağa doğru bir düz hat çizdikten sonra, eğri bir hat çizerek dairenin güney kutbuna varır: bu «Allahtan seyahat» tir; ikincisi güney kutbundan yine bir kavis çizerek kuzey kutba yapılan seyahattir ki buna «Allaha doğru seyahat» denir; nihayet üçüncü seyahatte sâlik daireyi tamamlar ve ilk çizdiği düz hattı gerisin geriye giderek başladığı noktaya, yani dairenin merkezine gelir : bu «Allahla birlikte seyahat»tir.

Bu noktada mutasavvıf Allahı ile birlikte yalnız başınadır. Çizdiği daire onu haricî âlemden ayırmakta ve kendi iç ve spiritüel mabedini temsil etmektedir.

Dairenin merkezi sadece mutasavvıf tarafından bilinen sembolik veya geometrik noktadır, çünkü üç mistik seyahati yaparak aynı yolu kat etmiş olmayan başka bir kimse, dairenin içine giremez ve merkezindeki noktaya varamaz. Bu noktada sufi, son seyahatinde onunla birlikte olan Allahı ile başbaşadır. Hem başlangıç hem de varış noktası olan bu merkeze vâsil olunca, sufi Allahın kendi içinde olduğunu, Yaraticının yaratılıştan tecrit edilemeyeceğini, insanın, onu diğer canlılardan ayırt eden ilâhî nefes veya kıvılcımın ufak bir parçasını içinde taşıdığını anlar ve «Enelhak» demeğe «Allahın oğlu» olduğunu söylemeğe de mücaheret eder. Fakat enelhak demek veya Allahın oğlu olduğunu iddia etmek, her dönem ve her yerde, bir hayli tehlikeli olmuştur: ya salipte can verilmiş, ya da iki büyük mutasavvıf olan Şeyh Nesimî ve Hallacı Mansur gibi derileri yüzülmüş veya yakılmıştır.

Bu noktaya varınca İsmaililerle tasavvufa yatkın diğer müslümanlar, hristiyanların ve özellikle Tampl şövalyelerinin birer «kâfir» olduklarını anlamışlardı; fakat aynı düşünce Tampliyelere de hâkim olmuş ve onlar da müslümanlara dinî sebeplerle değil de siyasi sebeplerle düşman olduklarını ve dinî çekişmenin siyasi istilâlara ve ekonomik genişlemelere bahane edildiğini idrak etmişlerdi.

Fakat bu gerçeğin anlaşılması, o dönemlerde, iyi bir hristiyanın

dinden çıktığını kabul etmek ve diri diri yakılmasına hükümetmek için yeterli idi. Mutlak Halbuki Mutlak Adaletle yaklaşacak derecede bir mükemmelliğin arayışı içinde bulunan ve bütün âlemi kucaklayan ortak bilgiler peşinde koşan üstün seviyeli insanlar yer yüzünde bulundukça Tampliyelerle sufiler her zaman ve her dönemde buluncaklardır.

Ya Dante? Dante işte bu üstün seviyeli insanlardan biri idi ve Mutlak Adaletle olan sonsuz iştiyakı «Komedi» adını verdiği o muhteşem Adalet Abidesini inşa etmeğe dehasını ve kalemini sevkmişti; bu sebebledir ki o da bir Tampliyeye Kardeşti. Nitekim Viyana Şehir Müzesinde bulunan ve Dantenin kabartma resmini ihtiva eden bir madalyanın etrafında şu harfler yazılıdır : «F.S.K.I.P.F.T». Bu harfler Dante hakkındaki çalışmalarıyla tanınmış bir yazar tarafından şu şekilde açıklanmaktadır: «Fidei Sanctae, Kadosh, İmperialis Principatus, Frater Templarius» (Kutsal Kadoş Tarikatından, İmparatorluk Prensi, Tampliyeye Kardeş) «Kadoş» kelimesi İbranicedir; arapçası kutsi, Türkçesi kutsal'dır.

Bunun içindir ki Hz. Muhammet ile Hz. Ali'yi' Allaha karşı gelenler arasında Cehenneme koyan Dante, İbni Rüşd ile İbni Sina'yı, Eflâtun'la Aristo ile birlikte, tatlı felsefi sohbetlerin yapıldığı ayrı bir yere koyar ve din hakkında bir hayli ilgi çeken görüşler ileri sürer. Gerçekten Cennet'in X1X Bölümünde Dante gökün 6 katına Jüpiter Gökkuşbesine gelir.

Burası hayatlarında âdil davranmış olanlara ayrılmıştır.

Burada kartal şeklindeki bir ruh Dante'ye şöyle der :

«İşte ötedenberi zihnini kurcalayan
Gerçek adaleti gizleyen sandığın
kapağı artık sana açıldı.
«Zira sen şöyle düşünüyorsun : Hint
nehrinin kıyılarında doğan bir adam,
Burada İsa'yı bilen ve yazan bulunmadığı için
Bütün istek ve hareketleri iyi olduğu ve insan aklının gördüğü kadar
söz ve fiillerinde günah işlemediği halde
vaftiz edilmeden imansız olarak ölür;
Onu mahkûm etmek adalet mi olur?
İnanmamışsa o kusurlu mu olur?»
Sen kim oluyorsun da bin mil

Uzaktan kürsüye çıkarak

bir karışlık aklınla hükmetmeğe kalkıyorsun?

Benim gibi bilgili olanlarca malûmdur ki

Sizlere kutsal kitap indirilmiş olmasa idi.

şüphe edilecek çok şey bulunurdu.

«Ey dünyalı hayvanlar ! ey kalın kafalılar !

Bizatihî iyiliği ifade eden ve en büyük

adalet olan ilk irade hiç şaşmaz.

Ancak onunla uyumlu olan âdildir;

hiç bir yaratık onu kendinden yana çekemez

fakat o, ışınlarıyla, kendisine celbeder»

(Cennet X1X, 67/90)

ve bir kaç satır sonra Dante görüşünü şöyle açıklar :

«Bak.: çok kimse bağırır «İsa, İsa» diye

fakat mahşer gününde bunlar İsa'ya

İsa'yı tanımamış olanlardan daha az yakın olacaklardır»

(Cennet X1X, 106/108).

Bu satırlar, yazılıla nerede ise yedi asır olmasına rağmen tazelik ve güncelliklerini yine de korumaktadırlar, çünkü farklı dinden olan insanlar, aynı nev'e mensup olduklarını ve bu sebeble «Kardeş» olduklarını unutarak, birbirlerini boğazlamağa devam etmektedirler. Bu Kardeşliği yayan islâm mutasavvıflarına şan ve şeref aynı kardeşliği uygulayan hıristiyan şövalyelerine şan ve şeref... ve nihayet mısralarında bu kardeşliği ebedileştirmiş olan Büyük Şâire şan ve şeref...

BİBLİYOGRAFYA :

- 1) ATEŞ — Muhyiddin Arabi (İslâm ansiklopedisi, V111, 533/555).
- 2) AYNİ — Tasavvuf tarihi, İstanbul 1985
- 3) BURCKHARDT — İslâm tasavvuf doktrininin prensipleri, İstanbul, 1982.
- 4) CURCİ — Relazione su «Templari» (In j Templari, Taranto 1985).
- 5) DANTE — Tutte le ofere, Firenze 1965.
- 6) ERMAN — Dante ve İlahî Komedyanın ezoterik tefsiri, İstanbul, 1977.
- 7) GÖLPINARLI — Mevlâna Celâleddin, İstanbul 1959.
- 8) GUENON — L'esoterismo di Dante, Roma 1951.

- 9) HÜSEYİN EL HAMADANİ — Rasail İhwan-üs-Safa in the literature of İsmailî tayyibi dawat (in Der İslam, Berlin - Leipzig, 1932, 281 / 300).
- 10) İDRIES SHAHİ — LES soufis et l'ésotérisme, Paris 1972.
- 11) LEVİ — Storia della magia, Roma 1975.
- 12) MASSIGNON — Tasavvuf (İslâm Ansiklopedisi, X11/1, 26/30).
- 13) NICHOLSON — Sülük (İslâm Ansiklopedisi, X1, 447/448).
- 14) PALMI — Introduzione ai templari (in «i Templari, Taranto 1985).
- 15) PEIRONE — La epiritualite islamica dal corano al sufismo (in Tradizine Mediterranea).
- 16) SOURDEL — İslâm, İstanbul, 1985.
- 17) WALBERG — L'alchimie du Bonheur Parfait de Mohiyiddin Arabî (in Travaux de Recherches Villard de Honnecourt, 1980, 11,201/203).
- 18) WITTERMANS — Histoire des Rose Croix, Paris 1925

Masonik Tarih ve Tarihçeler

Quatuor Coronatlı Locası Ön. Üs. Muh. (1985-6) İngiltere
Birleşik B.L. Kütüphanesi ve Müzesi Müdürü.

J. M. HAMILL

Ars Quatuor Coronatorum 1986 Yılı
için Cilt 99 Yayın Tarihi Kasım 1987
s. 1-6'dan tercüme eden :

Mişel MARGULİES

TARİFLER

«Oxford English Dictionary» (Oxford İngilizce Sözlüğü) tarihi şöyle tarif eder: «Kamuyu ilgilendiren veya önemli olan olayların sürekli ve metodik olarak kaydedilmesi; özellikle insanlarla ilgili geçmiş olayların tetkiki; insanlarla ilgili işlerin ve geçmiş olayların derlenmesi; bir millet, kişi veya şöyle ilgili olaylar silsilesi vs...» Tarihçi ise şöyle tarif edilmektedir : «Tarih konusunda bilgili kişi «veya» tarih yazarı özellikle basit bir derlemeci veya vakanüvis değil de, bir tenkitçi ve tah-

lilci. «Sözlüğün söylemediği, hem tarihçinin hem de kamu oyunun, tarihin ne olduğu konusundaki görüşlerinin, nesilden nesile değiştiğidir. Franmasonluğun tarihini değerlendirirken, bunu hatırımızdan çıkarmamalıyız. Birçok kere bazı eski Masonik tarihlerin görüşü bizimkine uymadığı için, kendileri küçüksenmiş ve bütün eserleri kıymetten düşmüştür. Daha ileride, ayrintılarına ineneğimiz iki iyi örnek, Dr. James Anderson ve Dr. George Oliver'dir. Sanırım ki bugünkü Masonik ta-

rih yaklaşımının en iyi görülebileceği yerlerden biri Quatuor Coronati Locasıdır. Eminim ki, bugünkü bir Masonik tarihçinin görevleri; konuyu araştırmak, delilleri ortaya sermek, onları tahlil etmek, bu analizden bir sonuca varmak ve delil yokluğunda da, mantıklı bir faraziye sunmaktır dersem, Loca Kardeşlerimin tümü benimle beraber olacaktır. Tabii ki bunun sadece mantıklı bir faraziye olup vahiy hakikat olmadığını vurgulamak şartı ile.

ANDERSON EKOLÜ

İlk Masonik tarihçinin verdiği tarif, yukarıdakinden ne kadar uzak ve ne kadar değişik. Bu şeref, otantik (gerçekçi, belgeye dayalı) Masonik tarih ekolünün pek çok kötülediği, Reverend Dr. James Anderson'a aittir. Anderson'un aslında iki tarih yazmış olduğu, genelde unutulmaktadır: Biri 1723 Anayasasının girişini teşkil eden tarih, ikincisi ise 1738 (ikinci) baskısı için yazdığı oldukça değişik olanı.

1738 baskısında iddia ettiği gibi 1723 tarihi, **Eski Gotik Nizamnameleri** veya daha iyi bili-

nen adları ile **Eski Yükümlülükleri** hazmederek yazdığı ve derlemesinin sonuna 1717'de Londra'da bir Büyük Loca kurulmuş olduğu bilgisini eklediği **tarihtir**.

Bu **tarih**, hepimizin bildiği gibi, Operatif Masonlar Mesleğinin çoğunlukla lejandlara dayalı bir hikâyesidir. Anderson 1738 tarihli Nizamnameler baskısında yukarıdaki tarihi tekrar edip sonuna 1717 ile 1738 tarihleri arasında geçen olayları ekleseydi, şöhreti bugünkünden herhalde değişik olurdu. Ancak Anderson, maalesef, bu şekilde hareket etmedi. 1738 Nizamnamelerinde, İngilteredeki inşaat tarihini şişirdi, mimarlıkla ilgili birçok meşhur kişiyi Büyük Üstat olarak takdim etti, Sir Christopher Wren'in (1) Masonluğu hakkında birçok ayrıntılar ileri sürdü ve 1717 olaylarının, yeni değil de, ölmek üzere olan bir teşekkülün yeniden canlanması olduğu iddiasında bulundu. Aynı zamanda, Hür ve Kabul Edilmiş Masonluğun, operatif masonluğun direkt bir devamı olduğunu ima etti; 1738 Nizamnamelerinde iki tip masonluk arasında hiç ayırım yapılmamakta ve ikincisinin birincisinden zuhur etmesine, hiç bir gö-

(1) Sir Christopher Wren. (1632 - 1723) Devrinin en büyük İngiliz mimarı 1691'de Mason olduğu fakat bilahare Masonlukla ilgili herhangi bir çalışmada bulunmadığı sanılmaktadır. (ç.n.).

rüş beyan etmeksizin, müsaade edilmektedir.

Anderson'u tenkit etmekte haklımız? Tarihçiler olarak cevabın evet olması gerektiği kanaatindeyim. **Ancak** bu tenkidin, o zamanlardaki tarih anlayışının ne olduğunu göz önünde tutan bir tenkit olması şartı ile. İlmî araştırma henüz emekleme çağında idi ve onun titiz disiplini henüz diğer konulara tatbik edilmiyordu. Anderson ve çağdaşları için tarih bir folklor, lejand, doğruluğu tesbit edilmiş bilgiler ve güncel olaylar karışımından ibaretti. vekendileri için mühim olan, Masonluk için şerefli bir şecere tesbit etmek idi. Bir nesilden daha eski bir folklorun doğruluğunu araştırma imkânları olmadığı gibi, bir zaman boşluğunu doldurmak için bilgi üretmekte herhangi bir mahzur görmüyorlardı.

Andersonun **tarihi**, yanlış ve hataları dışında iki ayrı sebepten dolayı problemler yaratmıştır. İlk sebep, resmen müsaade edilmiş ve dolayısıyla zamanla neredeyse vahiy kelam sta-

tüsüne ulaşmış olması. İkinci sebep ise, İngiltere Büyük Locası Nizamnamelerininin (Book of Constitutions) her baskısında tekrar edildiğinden, hem ağırlık kazanması hem de ilk Büyük Locaya bağlı localar bulunduğu yerlerde, geniş şekilde dağıtılması olmuştur. Hatta İngiltere Birleşik Büyük Locasının Nizamnamelerine de dahil edilmesi düşünülmüş ise de, çok şükür, bilahare vazgeçilmiştir. (1) Ancak, bizim görüşlerimize göre, o zamana kadar (1815) olanlar olmuş ve hatırlanamıyacak kadar eski başlangıçlardan, ortaçağdaki operatif masonluktan geçerek Büyük Locanın kuruluşuna kadar kopuksuz ve devamlı bir teşekkülün **tarihi** olan **Anderson tarihi**, 'temel hakikat' statüsüne kavuşmuştu.

PRESTON'un TARİHİ

William Preston, (2) **Illustrations of Masonry** (Masonluk Tasvirleri) adlı kitabının ikinci ve müteakip baskılarında, Anderso-

(1) İngiltere Birleşik Büyük Locasının ilk Nizamnamesi (Book of Constitutions), üzerinde tartışmaya yarayacak bir belge olarak 1815'te yayınlanmış ve muhtabakata varıldığı şekliyle 1819'da nihai baskısı yapılmıştır. Bu baskıda «Kısım İki» ibaresi görülmekte ve «Kısım Bir'in, Franmasonluk tarihi olması öngörüldüğü bilinmektedir. Bilinmeyen, ise, bundan niçin vazgeçildiğidir.

(2) William Preston, (1742 - 1818) Bütün ömrünü Masonluğa vakfetmiş ve Masonluğu «Masonik Konferanslar» yolu ile öğrenmeğe çalışmış ünlü İngiliz Masonu. (ç.n.)

nun tarihine yer verince, bu tarihin dağıtımı daha da hızlandı.

Preston da, kitabının her bas-kısında, Andersonun tarihine ilaveler yapıp güncel duruma getirmekteydi. Ancak bu güncel duruma getirme, anlattığı olayları kendisi de yaşamış olmasına rağmen, tamamiyle tarafsız değildi. Preston da, Anderson gibi, hiç bir delili veya belgesi bulunmayan 'olguları' takdim etmekten çekinmiyordu. Büyük Locanın 1730'da büyük ritüelik değişiklikler getirdiği, ve «Antient» ların, bu ritüel değişikliğinden dolayı Büyük Locadan kopan şizmatik bir grup olduklarını, uydurma olduğu sonradan tesbit edilen olgular arasında sayabiliriz.

PROTO — OTANTİK (1) OLARAK Dr. OLIVER (2).

Prestonun ölümünden sonra, Masonik tarih işi Dr. George Oliver'in eline geçti. Oliver'i proto-otantik bir Masonik tarihçi olarak sınıflandırabiliriz. Çok okur, malumat arar ve bulur, kayıtları tetkik eder ve çok miktarda Masonik bilgi toplardı. Otantik ekolden ayrıldığı nokta, topladığı malzemeyi kullanma

şekli ve daha evvelden tesbit edilmiş bir plan dahilinde çalışması idi. En büyük zaafı da yazılı metinlere olan, saflığa varan inancı idi. Masonluğun tarihi hakkında daha evvel yazılmış olanlardan şüphe etmek için hiç bir sebep görmüyordu. Aslında Oliver'i yazılarındaki zaafilerden dolayı itham etmek veya bir kenara itmektense, ortaya attığı iddiaları tetkik ve kontrol etmemiz daha doğru olurdu. Ana tezi ve vardığı neticelerle mutabık olmadığımız için tüm çalışmalarını göz ardı etmek, birçok doğru ve sağlıklı malzemeyi inkâr etmek olur.

KITA AVRUPASINDAKİ GELİŞMELER

Şimdiye kadar yalnızca İngiltere'deki tarihçilerden bahsettim ama, bazı Avrupalı yazarlar da 18'inci asrın sonlarına doğru ve, artan sayıda, 19'uncu asırda tarihimiz konusunda kitap ve risaleler yayınlamağa başlamışlardı. Tabir caizse, bunlar hayal güçlerini, İngiliz meslektaşlarınınkinden çok daha dört nala koşturarak, Franmasonluğun menşeyini Tampliyeliğe, Rosikrusyinizme ve daha birçok

(1) Belge ile tevsik edilmiş tarih ekolü öncüsü manasında (ç.n.)

(2) Reverend Dr. George Oliver (1782-1867) Masonik tarihçi ve yazar. 23 Cilt kitabı bilinmektedir. (ç.n.).

mistik cemiyetlere veya klasik zamanların misterlerine dayanmışlardır. Oysa bütün bu görüşler, daha sonra tekrar tetkik edilmiş ve hiç bir temele dayanmadıkları tesbit edilmiştir. Ancak, tıpkı Oliverinkilerinde olduğu gibi, birçok kıta Avrupası yazarlarının mesnetsiz metinlerinde, bazı hakikat kırıntıları bulmak mümkündür.

Masonluk konusunda, belgeye dayalı, otantik araştırma ve tarih dalını ilk başlatan, kıta Avrupasından bir yazar olmuştur. Frankfurtta ikamet eden ve «Eclectic Union» Büyük Locasının B.Üs.'ü olan Dr. Georg Kloss, kendi kütüphanesi için icabında elyazısı ile kopye ederek, ilk defa sistematik olarak Masonik kitap, belge ve kayıtları toplamağa başlamıştır. İçinde 5.000 kitap ismi bulunan ilk Masonluk bibliyografyasını 1844 yılında meydana getirmiş ve belgelere dayalı İngiliz, İskoç ve İrlanda Masonlukları hakkında tarih kitabı yazmıştır. (1848) Kloss'u, en velûd Alman Masonik yazar olan Joseph Gabriel Findel takip etmiştir. Devrinin en tesirli Masonik dergisi olan «Die Bauhütte» nin kurucusu ve editörü olan Findel, araştırmaları esnasında, bilahare Quatuor Coronati Locasını kurarak, Masonluğun otantik ve ilmi tetkikini İngilterede başlatacak

olan İngiliz Masonlarla temas kurmaya fırsat bulmuştur.

OTANTİK EKOL

İngilterede otantik ekolün ilk yazılarını, Masonik matbuada görüyoruz. 1834 yılında, Dr. Robert Crucefix'in kurduğu «The Freemasons' Quarterly Review», esas olarak, yaşlılar için bir Hasenat kurulması konusundaki fikirlerini yaymak içindi. Genel olarak Masonik haberler, Dr. Oliver'in eserlerinin tefrika edilmiş şekli ve Masonluğun muhtelif yönleri hakkında bazı makaleler de ihtiva ediyordu. 1850'lere gelindiğinde, bu üç ayda bir yayınlanan derginin, aylık «Masonic Magazine»e dönüştüğünü görüyoruz. Masonik haberler vermeğe devamla beraber, çok hareketli bir 'mektuplar' sütunu ve ilk defa olarak bir «notlar ve sualler» bölümü ihtiva etmektedir. Bu bölümde, yerleşmiş Masonik tarih görüşüne karşı sorar bir tavrın gelişmesini izleyebiliriz. 1869'da «The Freemasons» ve 1872'de de «The Freemasons Chronicle» adlı iki tane haftalık Masonik gazetenin neşriyat hayatına başlaması, bu harekete daha bir canlılık kazandırmış, ve bugün saygı ile anılan Speth, Goulh, Hughan, Lane, Rylands ve Sadler gibi isimler, mektup-

lar, notlar, suallere cevaplar ve Masonik tarih konusunda kısa makaleler yazarları olarak sık sık görülmeye başlanmıştır.

Akla gelen ilk soru; tarihimizin, yüz elli yıldan beri sorgusuz sualsiz kabul edilmiş olan resmî görüşünün, neden 19'uncu asrın ikinci yarısında bazı şüpheler uyandırdığıdır. Buna katkıda bulunan birkaç unsur olduğu kanaatindeyim. Kültürümüzün o kadar ayrılmaz bir parçası olmuştur ki, Darwin'in «Origin of the Species» (1) kitabının ilk yayınlandığında yarattığı büyük şoku ve tartışmaları, hepimiz unutmamalıdır.

Kitap, temel inançları sorguluyor ve o devirde hem tarihi hem de harfiyen hakikatin ifadesi olduğuna inanılan Tevrat ve İncil'e de şüpheli bir şekilde yaklaşmaktaydı. Bu şüphelilik, genel bir şüpheliliğin ve bilgi aramanın bir parçası idi.

Ondokuzuncu asır, birçok fiziki dünya kâşifi çıkardığı gibi, bu dünyanın tarihini de keşfe çıkan insanlar yaratmıştır. Bunlar, kendilerine ulaşan geleneksel görüşleri tetkik etmeden kabul etmek istemeyen ve bu görüşlere, ilmi araştırma disiplini ni tatbik eden insanlardı. Yazılı

kayıtlar ve belgelerle desteklenemeyen her beyanını acımasızca red eden ve bu beyanlara itibar edenlere karşı kırıcı olabilen kişilerdi.

QUATUOR CORONATI LOCASI

Bu kişiler, Masonik basın vasıtasıyla temasa geçtiklerinden kısa bir zaman sonra, bulduklarını tartışmak ve «otantik (sahih) tarihlerini» yaymak için bir forum sahibi olmak istediler. Başarısız birkaç denemeden sonra, bu locanın kurulması ve «Transactions»ın (2) yayınlanması ile maksatlarına eriştiler. Bu teşebbüsün başarısı, Quatuor Coronati Locasının 100'üncü kuruluş yıldönümünü kutlamış olmasından bellidir. Locanın kurucuları, Masonik araştırmada 'otantik veya ilmi ekol' tabirini icat etmişlerdir. Ancak, yüz yıl sonra sorulacak soru : «İddialarını yerine getirmişler mi?» olacaktır. Delil aramadaki doymak bilmez iştihaları bakımından, cevap evettir. Bulunan delillerin kullanımı ve yorumu bakımından ise cevap, kanaatimce, şartlı bir evet olacaktır.

Varlığımıza ait birçok garip nazariyeyi tetkik etmişler, yetersiz

(1) İnsanların Menşei

(2) Bir kurumun bütün muamelelerini gösteren basılı rapor, yıllık çalışma raporu. (ç.n.)

bulmuş ve red etmişlerdir. Anderson'un ileri sürdükleri de aynı akibete uğramıştır. Ancak, Andersonun temel önerimi olan, 'Masonluğun direkt olarak operatif masonluktan geliştiği'ni tetkik etmediler. Görüşüne göre, bunu olduğu gibi kabullenerek, Darwin gibi onlar da, eksik halkalar aramış ve bulmak için çok çaba sarfetmişlerdir. Eksik olan halka, operatif masonluk ile operatif olmayan (spekülatif) masonluk hakkında açığa çıkarmakta oldukları bilgileri birleştirecek halka idi. Bunda tamamiyle gayri ilmî şekilde hareket etmekte ve deliller arayıp bunları tahlil etmek yerine, kuramlarını ispat edecek deliller aramakta idiler.

GAYRİ — OTANTİK EKOLLER

Otantik ekolün kurulması ve başarısı, karşısının hiç bir şekilde silinmesine sebep olmadı.

Gayri — otantik ekol kendi yolunda devam etti ve bugün bile, hala mevcuttur. Görüşüme göre bu ekol dört ana yaklaşım halinde sınıflandırılabilir; bunlar **esoterik** (1), **mistik**, **sembolist** ve **romantik** yaklaşımlardır. Bu dört yaklaşımın iki müşterek unsuru vardır: Franmasonluğun hatırlanamıyacak kadar eski za-

manlardan beri var olduğuna inanmak ve tarihi hakikat, folklor, menkıbe arasındaki farkı görme kabiliyetinden yoksun olmak, Esoterik ve mistik ekoller, hadizatında esoterik fikir ve ananelerin tarihini çizmektedirler. Çe, bu kendi başına geçerli bir araştırma konusudur. Ancak bunu yaparken, zaman içinde çok aralıklı grupların benzerliklerini, bir gruptan ötekine geçen ve devamlılık arzeden bir nevi esoterik anane, bir yerde bir kralî silsile şekline dönüştürüyorlar. Aynı zamanda, Masonluğun tabiatı ve maksadı hakkında garip fikirlere sahip oluyor ve Masonluğa, hiç bir zaman sahip olmadığı mistik, dinî ve hatta büyü ile ilgili vecheler yakıştırıyorlar.

Esoterik yaklaşımı takip edenler, Franmasonluğun ilkelerini, ritüellerini, formlarını, sembollerini ve lisanını ele alarak, başka gruplarındakilerle olan benzerliklerin altını çizerler. Ancak ilkelerin ve sembollerin birçoğunun Franmasonluğa özgü olmayıp, cihanşumul olduklarını kulak ardı edip, bu benzerliklerin tesadüfi değil de kasdî olduklarını ve dolayısıyla müşterek bir ananenin işareti olduklarını ileri sürerler. İlâve (felsefi) derecelere büyük ağırlık verirler, bu derecelere, sahip olmadıkları

(1) Özel, anlaşılması zor, gizli, mektum

bir eksiklik atfederek, ihtiva etmedikleri ölçü ve derecede esoterik içerik ve sembolizma yaşıtırlar. Franmasonluğu, bütün değişik kollarında iltisaklı ve tutarlı bir inisyatik rit olarak görüp (ki değildir) diğer inisyatik ritlerle mukayese eder, hakiki veya zoraki benzerlikler bulur ve bir iletişimin mevcudiyetini kabul ederler.

Esoterik ekolün ana kişisi, muhtemelen John Yarker'dir. Baş eseri, «The Arcane Schools»; (1) yanlış kullanılmış akademik bilgiye bir anıt olmakla beraber, okuduklarının çokluğu yanında, okuduklarını hazmetme ve bazen de anlama kabiliyetinin eksikliğini göstermektedir. Yarker, Franmasonluğuğun ortaçağ operatif taşçılarında mevcut olduğunu ve bunların hem spekülâtif hem de felsefi derecelere ait muğlak bir derece sistemine sahip olduklarına inanıyordu. Buna ilâveten sistemlerinin zamanla çöktüğünü ve 18'inci asırda tekrar ortaya çıkmasının, saptırılmış şekilde bir 'tekrar doğuş olduğu kanaatinde idi. Yarker'in tezini kabul edebilmek için, ortaçağ taşçılarının üst düzeyde entelektüel güce sahip ve Batı felsefesine ancak Rönesanstan sonra giren bazı fikirleri, daha o zamanlar-

da anlayabilen kişiler olduklarını kabul etmemiz gerekir.

Mistik Ekolün en tipik temsilcileri olarak herhalde Rev. George Oliver ve A.E. Waite'i kabul edebiliriz. Oliver'i daha evvel gördük. Waite de Oliver gibi, Franmasonluğuğun esasen Hristiyan olduğuna inanıyordu. Franmasonluğuğun menşeinin Guild (lonca) sistemi olduğunu kabul etmekle beraber, bunun bir mistik deney sistemine dönüştüğüne ve başta felsefi derecelerinki olmak üzere, ritüellerin eski Misterler geleneğinde gizli bilgiler bahşettiğine inanıyordu. Çok dağınık olup, halen mevcut olan ile mevcut olmayan felsefi derecelere aşırı ağırlık veren «New Encyclopaedia of Freemasonry» 1921'de yayınlandığında, otantik ekol tarafından acımasızca tenkit edilmişti.

Sembolist ekol Franmasonluğuğun menşeini sembolizma ve ritüel lisanının mukayesesi ve ilişkilerinin tetkikinde arar. Böyle çalışmalarla muhtelif din, tarikat, mister ve cemiyetleri bir silsilei meratip içinde Masonluğa bağlamak ister. Esoterik ekol gibi bunların araştırmaları da geçerlidir; ancak bu geçerlilik, sembolizma antropolojisi konusunda olup, Franmasonluğuğun menşeinin araştırma-

(1) Gizli Okullar, Belfast 1909.

şı ile pek ilgili değildir. Bazı sembol, hareket ve terim benzerlikleri bunları, Franmasonluğ u Hint dinleri, Maya merasimleri, Mitra ritüelleri, Mısır tapınak resimleri, Hindistan kaş t işaretleri vs., vs... ile karşılaştırmaya itmiştir. Oysa bu ekolün problemi, Masonik sembollerin Franmasonluğ a özgü olmayıp, birçok grup tarafından benimsenen, cihanşumul semboller olmasıdır.

Romantik ekole gelince, onları bir manada Anderson geleneğini takip etmekte olup, operatif ile spekülâtif Masonluk arasında, Hz. Adem, Hz. Süleyman veya ortaçağ inşaatçılarına dayansa da, direkt bir ilişki olduğunu savunmaktadırlar. Otantik ekol ile aralarındaki fark; kayıtlar mevcut olduğu dönemlerde Franmasonluğun ne kadar değiştiğini ve geliştiğini görmemeleri veya bilmemelerinde yatmaktadır. Ritüelimizin esasının veya şimdiki şekliyle tümünün, **hatırlanamıyacak kadar eski** zamanlardan beri tatbik edildiğine inanmaya hazırdırlar.

GELECEK

O halde, gelecek için ne demeli? Eminim ki hepimiz, Quatuor Coronati L.'sının kurucularının tesbit ettiği ve haleflerinin de bir asırdan beri geliştirdikleri

standartların devamını arzuluyoruz. Bunu elde etmek için şu dört noktayı akılda tutmalıyız: (1) Masonik araştırmanın büyük simaları diye bildiğimiz kişilerin çıkardıkları sonuçları körü körüne kabul etmektense, geçmiş olayları tekrar tekrar tetkik etme ihtiyacı.

(2) Minör ayrıntılar üzerinde kafa patlatan bir antikacılar derneğine benzemeden, hakikaten spekülâtif ve kışkırtıcı bir travayın, hakiki fakat pek küçük bir ayrıntı üzerine yapılan çalışma kadar, hatta bazen daha faydalı, olabileceği.

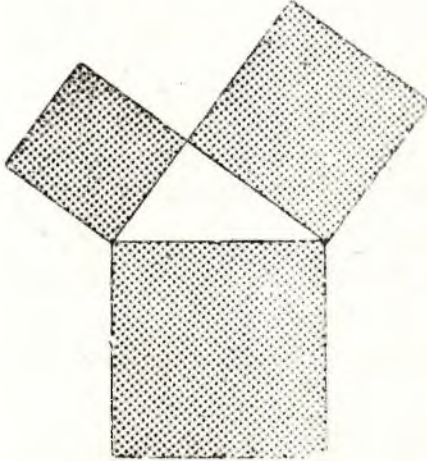
(3) Franmasonluğun bir boşlukta varolmadığının, ve her zaman içinde bulunduğu sosyal ortam ile karşılıklı ilişkilerde bulunduğunun bilincinde olmak.

(4) Tarihi delillerin yalnız kağıt üzerindeki kelimelerle sınırlı olmayıp, görsel sanatlarda da bulunabileceğinin idraki, ki Locamız bu sahayı çok ihmal etmiştir.

Cevaplanmayı bekleyen esas tarihî soru, tabii ki menşeimizin ne olduğudur. 1909'da J.T. Thorp K., mahalli ve ailevi kayıtların sistematik olarak taranması ricasında bulunmuştu. Bu sefer tatbikata konulabilir ümidiyle, bugün bu ricayı tekrar etmek isterim. Yoksa, bulunmayan bir şeyin aranmasını mı istemekte-

yim? Şimdiki B. Sek.'imiz geçenlerde verdiği bir konferansta, menşeimizden kısaca bahsederken, bilgi eksikliğimizin o devirlerde kayıt tutulmadığından kaynaklandığını söylemişti. Bu konuda düşününce, bu fikrin mantıklı olduğu görülüyor. Organize günlerinin başlarında Fransonluk, Küçük bir Cemiyeti ve İngiltere Büyük Locası, varlığının ilk altı yılında, hiç bir kayıt veya tersimat tutmamıştı. O halde ilk spekülâtifler için

kayıt tutmuş olsunlar? Bağlı buldukları bir merkezî otorite olmadığı gibi, bildiğimiz kadarıyla, muntazam localar olarak değil sadece yeni Masonlar yapmak için toplanırlardı. Bir tarihçi olarak ümit ederim ki, birgün Büyük Sekreterin beyanının doğru olmadığı anlaşılacak ve gelecekteki bir tarihçi, Cemiyetimizin niçin, ne zaman, nerede ve nasıl tesis edildiğinin cevabını verebilecektir.

İngiltere Büyük Locası Arşivlerinde Türkiye ile İlgili Dökümanlar (1857-1875)

(1 nci Kısım)

Celil LAYIKTEZ

Döküman No. 1 (Tam Metin)

315 Matrikül No.lu Syrian Locası, Hotel Royal Derby, 24 Aralık 1854

Gray Clarke B.
Büyük Sekreter

Sevgili Kardeşim,

Syrian Locası Üs. Muh. inin emriyle sizi rahatsız etmekteyim. Aşağıda istenilen bilgiyi tarafıma iletmenizi rica ederim.

Türkiye Büyük Locasına bağlı 1 No.lu Locada, 1856 yılında İzmirde tekris edilen W. G. Moran K. imiz Locamıza tebenni etme arzusunadadır.

Türkiye B. L. sının beratını İrlanda B. L. sından almış olduğunu sanıyorum.

Türk Sertifikası İngiliz Bü.L. sı tarafından tanınacak mıdır? Bir Bü. L. Sertifikası elde etmek üzere hangi muameleyi ikmal etmeliyiz ve ödememiz gereken ne olacaktır?

En kısa sürede vereceğiniz cevaba intizaren, Kardeşçe saygılar

George W. Hall
Sek. 315

Dok. 2

Bü. Sek. Gray Clarke'in 2 Temmuz 1859 tarihli matbu sirküler mektubu.

Türkiyedeki özel durum üzerine İngiltere Bü.L. sı 23 Haziran 1859 tarihinde olağanüstü bir toplantı tertip etmiştir. Konu, Rusya harbi esnasında bir İrlanda Locasından berat sahibi olduğunu iddia eden bir İngiliz subayının İzmir'de gayri muntazam üç loca kurarak bunları Gayri Muntazam bir Büyük Loca çatısı altında toplamış olması ile ilgilidir. Üs. Muh.'le bu gayri muntazam biraderleri Localarına kabul etmemek üzere uyarılmaktadırlar.

Dok. 3

İngiltere Bü. L. sından gelen sirküler mektup üzerine, İzmirde tekris edilmiş olan W.G. Moran, 16 Temmuz 1859 tarihinde yazarak kendi hatasının dışında olan intizam dışı tekrisini nasıl telafi edebileceğini sorar ve muntazam bir Locaya katılabilmek üzere yardım ister.

Dok. No. 4

Tarih : 11/10/1860 İngiltere Bü.L.sı Bü. Sek.i Gray Clarke Ekselans Sir H. Bulwer'e Bü. Üs. Lord Zetland'ın mesajını ileterek. İzmir'de 1 ve İstanbul'da 2 muntazam L. olduğuna göre, bir Türkiye District (Bölge) Bü. L. sının kurulması hakkında düşünceleri sorar ve kendisine Türkiye için Provencial Grand Master (Bölge Bü. Üs.) olmasını teklif eder.

Dok. 5

Tarih : 9/11/1860. Eks. Sir Henry Bulwer'in 24 tarihli olumlu cevabı üzerine Bü. Üs. Lord Zetland adına Bü. Sek. Gray Clarke, Sir Henry Bulwer'e Pr. G. M. olarak atanmış olduğunu bildirerek Beratın başına yazılacak aşağıdaki metnin doğrulanmasını rica eder :

«His Excellency The Right Honble Sir Henry Lytton Earle Bulwer. H.B.M. Ambassador at Constantinople. G.C. B. P. G. ... Provincial Grand Master for Turkey».

Berat için 3 Gine, Genel Maksatlar Fonu için de 20 Gine olmak üzere toplam olarak 2430 L.sı talep edilmektedir.

Dok. 6

Tarih : 19/10/1860 Üs. Muh. Aznavours, İngiltere Bü. Lo. Bü. Sek.i Gray Clarke'a Türkiye'de bazı hiziplerin mevcut olduğunu ve bir Provincial Gr. L. in kurulması için zamanın henüz erken olduğunu yazar.

Dok. 7

Tarih : 14/8/1861 - 988 No.lu L.nın 1. Na.ı 27 Temmuz 1861 tarihli «Freemasons Magazine Masonic Mirror»da okumuş olduğu 874 No.'lu Harmony Locasının almış olduğu bir kararı anayasaya aykırı bulmaktadır. Buna göre bir K.in başka bir locada daha önce ifa etmiş olduğu görev ne olursa olsun, 12 ay müddetle Na.lık yapmadan Üs. Muh. seçilemeyecektir.

Dok. 8

Tarih : 12/9/1861 Türkiye ve Yunanistan için Pr. G. M. Henry Bulwer'in İzmirli Hyde Clarke'i kendisine vekil tayin ettiğine dair İngiltere Bü. L. Bü. Sek.i Gray Clarke'a mektubu.

Dok. 9

Tarih : 24 Eylül 1861. Dr. Prov. G. Mas. for Turkey, Hyde Clarke'a L. 2; 2 kayıt ücreti olarak tahakkuk ettirilmiştir.

Dok. 10

1 Temmuz 1862 / British Embassy, Constantinople. İngiltere Bü. L. Bü. Sek. Clarke K.'e hitaben 988 No.lu Locanın Ön. Üs. Muh.i Henry Pulman imzalı şikayet mektubu. 24 Haziran 1862 tarihinde PR. G. L. un konsekrasyon merasimi İngiliz sefaretinde yapılmış, arkasından da ilk toplantısını tertip etmiş. Konu İs'ad merasimi esnasında takılan biju ve eşarplarla Loca tezyininde gördüğü yanlışlarla ilgili olup gerekli ücreti ödemiyen görevlilerin is'adından vazgeçilmiş olunmasının masonik geleneğe uymadığını ileri sürmektedir.

Dok. 11

30 Ekim 1863'de İzmir'de (Masonic Rooms) District Grand Lodge of Turkey'in kaligrafi yazıyla toplantı tersimatı Provincial G. M. olarak vekil Hyde Clarke toplantıya riyaset etmişti. İki yıl müddetle görevini kusursuzca ifa etmiş olan Pr. G. Sec. (Bölge Bü. Sek.) W. W.

Evans K.'e 5 Gine kıymetinde görevinin bijusu ödül olarak verilmiştir Daha sonra İs'adları gıyaben yapılmış olan KK.lerin is'adları asaletten ikmal edilmiştir:

Listenin başında sık sık ismine rastladığımız S. Aznavour K.i görmekteyiz. Kendisi Bölge Bü. 1. Na.ı seçilmiştir, Oriental L.sının Ön. Üs. Muh.midir.

Dok. 12

15 Mart 1864 tarihli, kaligrafı yazılı, Bö. Bü. L.'sının olağanüstü toplantı tersimatı. Toplantı yeri : Asmalı Mescid Sok., Pera - İstanbul. Yurt dışında bulunan Bö. Bü. Üs. Bulwer'in dönüşü münasebetiyle temenniler ve vekili Clarke K.'e teşekkürler gündemi oluşturmuştur. Dul kesesi 150 kuruş getirmiştir.

Dok. 13

Tarih : 24 Mart 1869. 18 Mart tarihli Bö. Bü. L. toplantı tersimatının ekte olduğu bildirilerek J. P. Brown K.in 891 No.lu L.nın kurucularından ve ilk Üs. Muh.i olduğu, halen fahri üye olmasına rağmen tekrar aidat ödemek üzere müracaat ettiğini, Bö. Bü. 2. Na ve Bö. Bü. Haz. E. i görevlerini ifa etmiş olduğunu ifade ederek yeni bir Bö. Bü. Üs.ın tayini ile Locaların borçlarının tasfiyesi için bir ödeme cetvelinin hazırlanması talep edilmektedir.

Mektup, İngiltere Bü. L. Bü. Üs. Lord Zettland'a (Earl of Zettland) hitaben yazılmış olup imza sahibi Türkiye Bö. Bü. L. Bü: Sek:i Robert A. Carleton'dur.

Dok. 13 B

24 Mart 1869 tarihli mektubun refakatinde yollanmış olan 18 Mart 1809 tarihli Bö. Bü. L. toplantısının tersimat «kopyası».

(Not : Bu tersimatın yazısı kaligrafı değildir, görevlilerin listesi, dul kesesi hasılatı gibi bilgiler eksiktir.)

Konu yeni Bö. Bü. Üs. ın seçimi ve Locaların Bö. Bü. L. na olan borçlarıdır. Temsil edilen Locaların matrikül No. ları : 687, 806, 819, 891, 1014 ve 1041. Toplam alacak miktarı 100 Paunddur ve yukarıda No. ları sayılı Locaların nisbet ölçüsünde (muhtemelen kayıtlarındaki KK. lerin sayısı nisbetinde) Bö. Bü. L. sına ödemede bulunmaları teklif ve kabul edilmiştir. Bunun akabinde Bö. Bü. Üs. mevkiine

birinin seçilmesi gereği kabul edilir, iki kişinin teklif ettiği Halim Paşa (+) seçilir, ancak, oylamadan sonra Halim Paşa'nın yerine Bö. Bü. Üs. olarak «fit and proper» (sağlam ve uygun) John Peter Brown (Ön: Üs. Muh. 891) teklif ve kabul edilir (8'e karşı 3 oyla). Tersimatın geri kalan kısmı seçilen komiteler ve diğer görevlilerle ilgilidir.

Dok. 14

Tarih : 29 Mart 1869. İmza sahibi : George Laurie, Asaletten Bö. Bü. Üs. 687, 819, 891 in Ön. Üs. Muh., Türkiye Bö. Bü. L: Ön: Bü: 1 ci Na.; Royal Arch St James Union No. 180. (Mektubun Londraya varış tarihi : 9 Nisan 1869).

Kuruluşundan bu yana Bö. Bü. L.a hiçbir Locanın aidat ödemediğini, son üç yıl içinde Bö. Bü. L. sının fiilen mevcut olmadığını, ancak ihtiyaçları olduğunda Locaların kendisini aradıklarını, diğer işlerinde ise Bö. Bü. L. yokmuş gibi hareket ettiklerini, regalia yüzünden borçta olduklarını, bu sorunları hal etmek üzere bir toplantı tertip ettiğini, ancak kendisinin tasvip etmediği gayri muntazam bir şekilde toplantı tersimatının Bü. Üs.'a yollanmış olduğunu, Oriental, Deutscher Bund ve Bulwer Locaları ile Bölge Bü. L. kurucularından olarak yalnızca Masonluğun yararına çalıştığını belirttiikten sonra Laurie K. merhum Bö. Bü. Üs.nın yerine Brown K. in tayin edilmesini önerdiğini, kendisinde gizli bir takım toplantıların yapıldığını ve içeriğini bilmediği bir dokümanın hazırlandığını öğrenmiş olduğunu bildirmektedir.

Dok. 15 (Tam metin)

Tarih : 30 Mart 1869

İngiltere Bü. L. Genel L. Genel Maksatlar Heyeti Başkanı ve As Başkanına, Aşağıda imzaları bulunan, İstanbulda mevcut birçok locanın Ön. Üs. Muh. leri, Üs. Muh. leri, 1 ci ve 2 ci Na.ları olan bizler, işbu

---

(+) Not : Prens Halim Paşa (1830 - 1894)

Aslında Abdülhalim Paşa, Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın küçük oğludur. Hıdıvlik ağabeyine kalınca, İstanbul'a yerleşmiş, vezirliğekadar yükselmiştir. Sait Halim Paşa'nın babasıdır.

Türk musikisi üzerinde geniş araştırmaları vardır. Klasik Türk musikisi repertuarını notaya aldırmasıyla tanınmıştır. Kendisi tamburi idi ve tüm çocuklarını müzisyen olarak yetiştirmişti.

istidamıza gereken önemi göstererek BÜ. ÜS.ın bilgisine sunacağınızı ve Türkiye BÖ. BÜ. L. nın intizamı hususunda tereddüde neden olarak zorluklar çıkaran olayların karşısında tarafımıza bilgi vererek bizleri yönlendirmenizi tevazu içinde dileriz.

1862 yılında Türkiye BÖ. BÜ. L. kurulduğunda, Pek Muh. Sir Henry Bulwer BÖ. BÜ. ÜS. sıfatıyla Hyde Clarke K.i BÖ. BÜ. ÜS. Vekili tayin etmişti; Diğer mutad BÜ: Loca görevlileri Hyde Clarke K.in altında sıralanmışlardı. Görevlilerin her birinin birer takım BÖ. BÜ. L. kıyafetini locaya hibe ya da ödünç vermeleri gerekiyordu.

1863 yılında BÖ. BÜ. L. toplantısında tüm locaların BÖ. BÜ. L.sına ödilecekleri aidatlar hakkında bir cetvelin hazırlanması ve, fikirleri alınmak üzere, bu cetvelin tüm localara yollanması önerilmiştir. Ancak, sonradan, söz konusu cetvel locaların fikri alınmadan, BÖ. BÜ. ÜS.ının imzasına sunulmuş, o da, yasalara uygun olarak hazırlanmış olduğunu tahmin ettiği işbu karar metninin altında imzasını atmıştır. Kanımızca, BÖ. BÜ. L. böylece imzalanan kararın gayri mutazamlığının farkındaydı, zira zaman zaman is'adı yapılan bazı BÖ. BÜ. L. görevlileri nadiren harçlarını yatırmışlarsa da genelde localar tediyatta zorlanmamışlardır. Ayrıca, BÖ. BÜ. L. sının tersimat ve hazine defterleri tutulmamış ve Loca günümüze kadar hiçbir muntazam toplantıya davet edilmemiştir.

1865 yılında, Sir Henry Bulwer İstanbul'dan ayrılınca Hyde Clarke K.i asli BÖ. BÜ. ÜS.ı olarak tayin etmişti. Aynı yıl İzmir'de vuku bulan BÖ. BÜ. L. toplantısında diğer mutad görevlilerin tayini yapılmıştır. Ancak, kısa bir süre sonra Hyde Clarke K. ikametini Bölgenin dışına taşımış, bu arada Sir H. Bulwer de resmen istifa etmiş olduğundan Loca çalışmaları aksamış, bu durum da BÖ. BÜ. Sek.nin 8 Mart 1869 tarihinde, aşağıda metni verilen ve Bölgede ikamet eden KK. lere yollanan mektubuna kadar sürmüştür. :

«Sevgili K.im,

18 Mart Günü saat 17 de Oriental L.sı mahalinde BÖ. BÜ. L. toplantısına katılmanız istenmektedir.....» Kardeşçe...

18 Mart tarihinde birçok K. imiz gösterilen yerde toplanmışlar ve Laurie K., BÖ. BÜ. ÜS. eşarp ve giysileriyle başkanlık koltuğuna oturmuştur.

Toplantı gündemi sirküler mektupta belirtilmemiş olduğundan, top-

lantının BÖ. BÜ. L. nin muntazam toplantısı olarak telakki edilmesi gerektiğinin ilan edilmesini KK. lerimiz yadırgamıştır.

Halen İngilterede bulunan Hyde Clarke K. İmizin uhdesinde olduğu sanılan önceki toplantılara ait hiçbir tersimat okunmamış, BÖ. BÜ. Haz. E.i de gelmemiş olduğundan, hesap durumu hakkında da hiçbir bilgi verilmemiş, sadece kıyafetler için Locaya para avansı verdiklerini iddia eden birkaç K.in alacağı olduğu belirtilmiştir.

Laurie K. ve BÖ. BÜ. Sek.i KK lere yapabildiklerince locanın zavallı durumunu anlatmaya çalışmışlar ve kıyafetler için 100 L borcun mevcudiyetini açıklayarak, bu paranın da localar arasında orantılı olarak ödenmesini oylamaya sunmuşlardı. Lehte ve aleyhte oy sayısı eşit olunca, Laurie K. in oyu, başkanın oyu olarak çift sayılmış ve teklif böylece kabul edilmişti.

Üs. Muh. in «fit and proper» (sağlıklı ve muntazam) bir K.in BÖ. BÜ. Üs.ı olarak tayin edilmesi gereğine dikkati çekince, usulüne uygun olarak Prens Halim K. bu görev için teklif edilmiş, ancak Türkiye-deki politik durumu ve İngilizceyi hiç bilmemesi nedenleriyle bu teklif sonradan red edilmiş, ve, BÖ. BÜ. Haz. E.i Brown, gıyabında teklif edilmiştir.

Ancak, bundan sonra da, Brown K.in Bölge dahilinde hiçbir locaya kayıtlı olmadığı anlaşılınca, birçok K. imiz kendisinin bu göreve seçilmemesi düşüncesinde birleşerek konunun oylanmasını istemişlerdi ve akabinde oylama yapılmıştı.

Bu olaydan sonra, oylanmamış tersimatın İngiltere BÜ. L. BÜ. Sek. ne de yollanmış olduğunu öğrenen, aşağıda imzaları bulunan bizler, bilgi ve yönlendirilme ihtiyacı içinde aşağıdaki sorularımızı cevaplamanızı rica ediyoruz :

1. İngiltere BÜ. L., Türkiye BÖ. BÜ. L.sını tanıyor mu?
2. Eğer tanıyorsa, olayın özelliği göz önüne alınarak, Türkiye BÖ. BÜ. L. nin alacağı olan ücret ve aidatların ödenmesini teminen zorlamaya veya bu yolda bir anlaşmaya gitmeye yetkisi var mıdır?
3. Türkiye BÖ. BÜ. L. sının intizama iadesi için hangi adımlar atılmalıdır?
4. 18 Mart tarihli toplantının davet şekli ve izleyen çalışmalar muntazam mıdır?

5. Toplantı tersimatın n bir sonraki toplantıda oylanarak tasdiki te-
min edilmeden önce alınmış kararlar tartışılabilir mi?
6. Yeni Bö. Bü. Üs. nı, Bö. Bü. Üs.ı mı yoksa Bölgedeki tüm loca-
lar mı belirler?
7. Bir fahri K.imiz Bö. Bü. Üs.ı olabilir mi?
8. Masonluğun genel olarak, özel olarak da Türkiye Bö. Bü. L. nin
yararına olmak üzere tarafımıza ne gibi bir hareket tarzını önerirsiniz?
Kardeşçe sevgi ve saygılarımızla :

Henry Arnold,	Us. Muh. 687
.....	Üs. Muh. 891
Edward Chatselly	On. Üs. Muh. ve Bü. ...
William W. Evans	Bö. Bü. 2. Na.
.....	Ön. Üs. Muh. 891
.....	1. Na. 891
.....	2. Na. 687
W. B. Hopper	2. Na. 687 ve 2. Na. 891
Nattan Hanky	2. Na. 687
Charles Green	Ön. Üs. Muh. 819
A. W. Mountain	Ön. Üs. Muh. 687 ve Edward Chatsilly
C. Arhend...	Üs. Muh. 1041

12

Dok. 16

Tarih : 9 Nisan 1869..... Intyre imzalı, Dok. No. 15 deki is-
tidaya cevap taslağı veya cevap kopyası. Özetle :

1. Hernekadar Türkiye Bö. Bü. L. sının şu an için Bü. Üs.ı veya vekili
yoksa da, İngiltere Bü. L. söz konusu Bölgeyi tanımaktadır.
2. En yüksek rütbeli Bölge görevlisi Bö. Bü. Üs. nın yerine görev
yapmalıdır.
3. Bölge kendine bağlı locaları tediyata zorlayabilir.
4. Bö. Bü. L. sını toplantıya davet şekli usulüne göre uygun olma-
makla beraber, şartlar göz önüne alınınca, geçerlidir.
5. Bü. Üs.'ı kendi selahiyetlerine dayanarak uygun gördüğü her-
hangi bir şerefli kişiyi Bö. Bü. Üs. tayin edebilir. Ancak, Bö. Bü. Üs.

nın tayin edeceği tüm diğer görevliler Bölge dahilinde bir locaya kayıtlı, aidat ödiyen, muntazam KK. ler olmalıdır.

6. Son olarak içtüzüğün uygulanması ile ilgili şikayetler vardır. Ter-simat oylanmadan Bü. Üs. in huzuruna getirilmiştir. Şikayetçi KK. lerin ileri sürdükleri konuların takdim tarzı yeterli değildir, çok daha inandırıcı delillere ihtiyaç vardır ve bu durumda yapılanların doğru ve muntazam olduğu varsayımından hareket etmeliyiz. Mesnetsiz ithamlara dayanarak hareket edemeyiz.

Dok. No. 17 (Özel mektup) (Tam metin)

Tarih : 23 Temmuz 1869, İmza sahibi : Hyde Clarke, Türkiye Bö. Bü. L. Ön. Bü. Üs. Vekili — 32 St George's Square, S.W:
Mektubun yazıldığı K.in adı Harvey, soyadı okunamadı.

Metin :

Porter Brown K. doğuştan ABD vatandaşıdır ve uzun zamandan beri İstanbul'da yaşayan bir kosmopolitendir. O bir centilmen ve bir araştırmacıdır, ABD'de politikada nüfuzlu ailelerle ilişkiindedir. Uzun yıllardır Bab'ı Ali'de ABD Baş Dragomanı ve sefaret sekreterliği görevindedir, ayrıca charg  d'affaires ve asli Genel Konsolostur. Şark bilimleri araştırmacısı olarak Avrupa ve Amerikada ödüllendirilmiş ve tanınmıştır. Genel takdir gören son çalışması Dervişlerin tarihi üzerinedir.

Mason olarak daima İngiliz jürisdiksiyonuna bağlı kalmıştır ve Bulwer Locası ile Türkiye Bö. Bü. L. sina hizmet etmiştir. Kibar salon adamı vasfında, yüksek karakter değerlerine sahip ve sosyal ilişkileri kuvvetli olan bu K. imiz İstanbul ve İzmir Locaları Üstadlarının hürmetini kazanmıştır. Masonik merasimlerinde yeterince aktif olmayışı ve Masonluğun pratik ilişkilerinde zayıf kalması eksik tarafları olup, kendine kolayca bir vekil bulamayacaktır ve bölgemizdeki jürisdiksiyonumuzun içinde ve dışında olan İngiliz ve yabancı kardeşler arasında ahengi sağlamakta zorlanacaktır.

Herşeye rağmen İngiliz KK. lerimizin arasında Brown K. ayarında kimse yoktur. Bu nedenlerle, yalnızca Avrupa Türkiyesi için kendisini Bö. Bü. Üs.ı olarak önermiştim.

Brown K. in teklif edilmesinden bu yana gelişen hadiselere dikkatinizi çekmek isterim. Çok Muh. Bü. Üs. tarafından Mısır Bö. Bü:

Üs:ı olarak tayin edilen Prens Halim Paşa K. imiz birkaç aydır İstanbul'da ikamet etmektedir. Brown K. in seçilmesini size önermiş olan hizipteki KK. ler şimdi de, kendisi kabul ettiği takdirde, Majesteleri Prens Halim'i bu görev için istemektedirler.

Bu vesileyle Türkiyede tek ve baş masonik jürisdiksiyon olmadığı-mızı, üyelerimizin İngiliz ve yabancı KK. lerden müteşekkil olduklarını, ve birçok başka jürisdiksiyonun da aynı elemanlara hitap ettiğini belirtmek isterim. Türkiyede Masonluğu kurmuş olmanın tüm şerefini topladık, bundan sonra yalnızca sorunlarla karşılaşacağımız bir gerçektir.

Pratik hal çaresi, jürisdiksiyonumuzca dahil ve ileride intizam içinde kurulacak locaları muhafaza ederek milli bir Bü. L. nin kurulmasıdır. Kişisel pratik tecrübesine dayanarak, Gray Clarke K. (+) imiz de bu düşüncededir.

Takip edilecek yol eski Türkiye jürisdiksiyonunun başına Prens Halim Paşa K.i tayin edip Brown K.i ona ortak etmektedir. Halim Paşa'nın sosyal pozisyonu onu H. Bulwer'in yetenekli halefi yapacaktır. Halim Paşa Sultan'la yakın ilişkide bulunduğundan Türkiye'nin yerli Üstadları istediklerini elde edeceklerdir ve bu hal çaresi hem kendileri hem de genelde Türkiye Masonluğu yararına olacaktır.

Kardeşçe sevgilerle

Hyde Clarke, Türkiye Bö. Bü. L. Ön. Bü. Üs. V:

Dok. 18

Matbu kitapçık şeklindeki bu doküman üç kısımdan müteşekkildir :

1. Türkiye Bö. Bü. L. nin Tepe Başı No. 4 - Pera adresinde 17 Şubat 1870 Perşembe günü vuku bulan toplantısının tersimatı. Bö. Bü. Üs. : John Peter Brown; Bö. Bü. Üs. V. : George Laurie
2. 2 Mayıs 1870 tarihli olağanüstü toplantı tersimatı : İç tüzüğün 1 ve 2 No.lu maddelerinin değişmesi ve aidatların tesbiti. (Yeni aidat 3 ayda bir, bir kuruş.).

(+) Gray Clarke K. İngiltere Bü. L. Bü. Sek.i idi.

Not : İngilizcesi, yazı stili ve harflerin süslü şekli itibarıyla çok zor okunabilen işbu mektubun okunmasına Haluk Bitek K.in büyük yardımı olmuştur.

3. Yukarıdaki idari maddelerden sonra Brown Bū. Ūs.in Masonluğun ne olup ne olmadığına dair 12 matbu sayfalık konuşma metni.

Dok. 19 M.sır Bō. Bū. L; Bū. Ūs. Halim imzalı, İngiltere Bū. L. Bū. Ūs: Lord de Grey'i is'adı dolayısıyla tebrik eden el yazması, 3 Mayıs 1870 tarihli, Fransızca mektup. Prens Halim mektubunda başına gelen felaketler yüzünden tebrikte geciktiğini, ancak yakında Avrupa'ya gitmeyi düşündüğünü ve o zaman Bū. Ūs.ı şahsen de ziyaret edeceğini yazmaktadır.

Dok. 20

İngiltere Bū. L. Bū. Ūs. in yukarıdaki tebriğe 6 Haziran 1870 tarihli Fransızca cevabının taslağı.

Dok. 21

Dok. 20'nin İngilizcesi :

Dok. 22

Muntazam olduklarını iddia eden iki İzmir Locasının 28 Nisan 1875 de yeni İngiltere Bū. L. Bū. Ūs. Galye Prensi Albert Edward'a tebrik mesajları.

Dok. 23

İzmir, 18 Mayıs 1875. Dok. 22'nin refakat mektubu. İngiltere Bū. L. Bū. Sek.i John Herney K.'e yazılmıştır. İmza sahibi : Leo D. Canale, Snb. (?) komitesi Başkanı, İzmir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Masonluk

— İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin
10 Aralık 1948 de yayınlanması ve ilan
edilmesinin 40. yıldönümü vesilesiyle —

Ergun ÖNEN

İnsan, kişi olarak, bir sosyal varlık ve bir hukuk süjesi olarak başlıbaşına bir değerdir. İnsan, aynı zamanda insan olma onur ve saygınlığıyla mücehhez somut bir varlıktır, ve hukuk düzeni onu bu niteliği ile kabullenmek zorundadır. Ancak, bugün için doğal olan bu gerçeğin, insanlık tarihinin geçmiş dönemlerinde çok daha farklı ve olumsuz değerlendirmelere neden olduğu ve insan şeref ve haysiyetinin yüzyıllar boyunca derin yaralar aldığı hepimizin malumdur. Nevar ki, insan zekâsı ve azmi tarih içinde sayısız engel-

leri aşmasını bilmiş ve insanın salt insan olmak sıfatıyla yarıdılıştan sahip olduğu hak ve özgürlükler, çağlar süren mücadeleler sonucu kazanılmış, tanınmış ve bugün artık tartışılmayan onurlu bir düzeye gelişebilmiştir.

İnsan hakları konusundaki ilk olumlu gelişme 12 Haziran 1215 tarihli «Magna Charta Libertatum»dur. «Hürriyetlerin Büyük Beratı» anlamına gelen bu belge ile İngiltere'de Kral Yurtsuz Jean'ın istibdadından bıkan dini ve lâik baronlar, krala karşı

başlattıkları bir isyan hareketi sonunda, hükümdarın mutlak yetkilerini sınırlandırarak halka bazı özgürlükler sağlamışlar ve bu suretle ilk ferdi hak ve hürriyetlerin kıvılcımını yakmışlardır. Yine İngiltere’de daha sonraki dönemlerde, 1225’de düzenlenen «Büyük Hat», 1628’de düzenlenen «Petition of Rights» ve 1689’da düzenlenen «Bill of Rights» (Haklar Misakı) gibi yasaların üstünlüğünü tanıyan beiratlar ile bu kıvılcım gittikçe büyümüş ve güçlenmiştir.

Daha sonra 4 Temmuz 1776 tarihli «Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Beyannamesi» ve J.J. Rousseau, Montesquieu, Voltaire gibi «aydınlık felsefeyi» temsil eden düşünürlerin fikri öncülüklerinden kaynaklanan 26 Ağustos 1789 tarihli «Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannameleri» ile insan hak ve özgürlükleri konusunda hatırı sayılır aşamalar kaydedilmiştir.

18. Yüzyılda gerçekleşen bu gelişmelerin üzerinde 130 yıl gibi uzunca bir zaman geçtikten sonra, I. Dünya Savaşını izleyen yıllarda «sürekli ve evrensel barışı ve uluslararası güvenliği sağlamak» amacıyla 1920’de oluşturulan «Milletler Cemiyeti» başarılı olamamış ve dünyayı ikinci bir büyük savaşa sürüklenmekten alıkoyamamıştır. Bir insanlık suçu niteliğinde olan II. Dünya Savaşı’nın sebep ol-

duğu ızdıraplar, insanlığı, insan varlığını tehdit eden ve birey olarak insanı hiçe sayan girişimleri engellemek, dünya barışını sağlamak ve insan kişiliğini korumak amacıyla, bazı devletleri etkin bir uluslararası örgüt kurulması arayışına itmiştir.

Bu tür bir uluslararası örgütün habercisi olan ilk belge Roosevelt ve Churchill tarafından yayınlanan ve daha sonra 47 devlet tarafından imzalanan 14 Ağustos 1941 tarihli «Atlantik Bildirgesi»dir. Bu bildirgeyi Almanya ve müttefiklerine karşı savaşmakta olan ülkelerin imzaladığı 1 Ocak 1942 tarihli «Birleşmiş Milletler Deklerasyonu» izlemiştir.

Dünya barışı ve insan haklarının sürekli olarak teminat altına alınması için atılmış olan son adım 1944 Dumbarton Oaks önerileridir. Burada «Birleşmiş Milletler» adıyla uluslararası ekonomik, toplumsal ve insancıl sorunların çözümünü kolaylaştırmak, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı duyurmak görevini üstlenecek» bir uluslararası örgütün kurulması öngörülmüştür. Nihayet bu gelişmelerin sonucu olarak «Birleşmiş Milletler Andlaşması» aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 50 devlet tarafından San Francisco’da 26 Haziran 1945’de imzalanmış ve 24 Ekim 1945’de yürürlüğe girmiştir.

Bugün 159 üyesi olan Birleşmiş Milletlerin tüm organlarının yanısıra özellikle insan haklarıyla ilgili olan organları «Genel Kurul», «Ekonomik ve Toplumsal Konsey» ve «İnsan Hakları Komisyonu»dur.

Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 1'inci maddesine göre, Birleşmiş Milletlerin amaçlarından biri «Ekonomik, toplumsal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunların çözümünde, ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı gözetmeksizin herkes için insan haklarına ve temel özgürlüklere karşı saygıyı geliştirip özendirme ve uluslararası işbirliğini gerçekleştirmek»tir.

Ancak Birleşmiş Milletler Antlaşması, insan hak ve özgürlüklerine sadece değinmekle yetinmiş, fakat bu hak ve özgürlüklerin nelerden ibaret olduğunu açıklamamıştır. İşte Birleşmiş Milletler bünyesinde görev yapan «İnsan Hakları Komisyonu» bu amaçla oluşturulmuş ve insan haklarını belirleyen bir belge hazırlamıştır.

Bu belge Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 10 Aralık 1948 tarihinde «İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi» adıyla oybirliğiyle yakın bir ekseriyetle kabul ve ilân edilmiştir. Beyannameye muhalefet eden devlet olmamış, sadece S.S.C.B. Ukrayna, Çekoslovakya, Yugoslavya, Polon-

ya, Suudi Arabistan ve Güney Afrika gibi birkaç devlet çekimser kalmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi bir Önsöz ve 30 maddeden oluşmakta ve çağdaş demokratik ideolojilerin bir sentezi karakterini taşımaktadır. Önsöz, insan hak ve özgürlüklerinin anayasasını belirtmeye ayrılmıştır. Önsözde özellikle insan onurunun ve insanın vazgeçilemeyecek haklarının herkesçe tanınmasının adaletin ve dünya barışının temeli olduğu vurgulanmaktadır.

Beyannamenin 1 inci maddesinde bütün insanların hür olduğu, haysiyet ve hakları bakımından eşit olarak doğduğu ve 2 inci maddesinde de bu hakların hiçbir ayırım yapılmadan herkese tanındığı belirtildikten sonra; 3-21 inci maddelerde medeni ve siyasi nitelikteki hak ve hürriyetler, daha sonraki maddelerde de ekonomik, sosyal ve kültürel mahiyetteki haklar ve özgürlükler tespit ve beyan edilmektedir. Beyannamede ifade olunan medeni ve siyasi nitelikteki bazı temel hak ve hürriyetler şunlardır :

- Yaşama, hürriyet ve kişi güvenliğinin herkesin hakkı olduğu (m. 3).
- Kölelik ve köle ticaretinin yasak olduğu (m. 4)
- İnsanlara zulüm, işkence ya-

pılamıyacağı ve haysiyet kırıcı cezalar verilemeyeceği (m. 5).

- Herkesin kanun önünde eşit olduğu (m.7).
- Özel hayatın, ailenin, mesken, ve haberleşmenin keyfi müdahalelerden masun olduğu (m.12)
- Serbest dolaşma ve ikamet hakkı (m.13)
- Kendi rızasıyla evlenme hakkı (m.16)
- Münferiden veya müştereken mülk edinme hakkı (m.17).
- Fikir, vicdan, din, kanaat ve ifade hürriyeti (m.18-19)
- Toplanma ve dernek kurma hak ve hürriyeti (m.20)

Beyannamede yer alan ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikteki hak ve hürriyetlerden başlıcaları ise :

- Çalışma ve işini serbestçe seçme hakkı (m.23)
- Sosyal Güvenlik Hakkı (m.22)
- Eşit çalışma karşılığında eşit ücret hakkı (m.23)
- Sendika kurma ve sendikaya katılma hakkı (m.23)
- Dinlenme, eğlenme ve ücretli izin hakkı (m.24)

- Giyecek, barınma, tıbbî bakım hakkı (m.25)
- Eğitim hakkı; ana-babanın çocuklarına verilecek eğitim nev'ini tercihen seçme hakkı (m.26)
- Fikir haklarının korunmasını isteme hakkı (m.27)

Beyannamenin 28-30'uncu maddeleri 3 maddelik bir sonuç bölümü görünümündedir. Bu maddeler bir bakıma Beyannameyi hazırlayanların gerçek düşüncelerini ortaya koymaktadır. Nitekim bu son maddelerde :

— Herkesin, bu Beyannamede belirlenen hak ve hürriyetlerin tam uygulanmasını sağlayacak bir sosyal ve uluslararası nizam hakkı olduğu (m.28)

— Hak ve hürriyetlerin bir göreve karşı verildiği; herkesin kendi hak ve hürriyetlerinden yararlanırken başkalarının aynı nitelikteki hak ve hürriyetlerine saygı göstermek durumunda bulunduğu, ve

Bu hak ve hürriyetlerin hiçbir şekilde Birleşmiş Milletlerin amaç ve prensiplerine aykırı biçimde kullanılmayacağı (m.29) ifade olunmaktadır.

Görüldüğü üzere Beyannamede yer alan, ancak, mutlak biçimde sınırsız olmayan temel hak ve özgürlükler kısaca bunlardan ibarettir.

Türkiye İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni yıllar önce kabul etmiştir. Bakanlar Kurulu'nun 6.4.1949 tarihli toplantısında kabul edilen Beyannamenin, yine aynı Bakanlar Kurulu Kararıyla Resmi Gazetede yayınlanmasını müteakip okullarda ve diğer eğitim müesseselerinde okutulması, yorumlanması ve bu beyanname hakkında radyo ve gazetelerde münasip neşriyatta bulunulması öngörülmüştür.

Burada zihinlerde şöyle bir istifham belirebilir. Avrupa ve Amerika'da uzun süren tarihi gelişmeler sonucu oluşan ve belirlenen insan hak ve özgürlükleri, Türkiye'de, Evrensel Beyannamenin Bakanlar Kurulunca Kabulü ve Resmi Gazetede yayınlanması ile, hiçbir tarihi ve organik temele dayanmadan kabul edilerek benimseni mi vermiştir?

Bunun böyle olmadığını, olamayacağını, Türkiye'de de insan hak ve özgürlükleri idesinin uzun bir tarihi tekâmül sonucunda oluşarak Türk Milletince benimsenmesi sonucunda kabul ve tasvip gördüğünü vurgulamak gerekir. Nitekim geçmişe şöyle bir göz atacak olursak, Osmanlı İmparatorluğunda insan hakları doktrininin 19 uncu yüzyılın ortalarına doğru kendini duyurmaya başladığını görürüz.

Önce «Sened-i İttifak» ın yapıl-

ması, daha sonra 1839 tarihinde Gülhane Hatt-ı Hümayûnu'nun (yani Tanzimat Fermanı'nın), daha sonra 1856'da «Islahat Fermanı»nın ilânı ile bazı hak ve özgürlüklerin kabulü yönünde olumlu adımlar atılmıştır. Gittikçe gelişen ve güçleşen Jön Türkler hareketi, Türklerin ilk Anayasası olan 1876 Kanun-u Esasisinin kabulü, 1. ve 2. Meşrutiyetin ilânı, daha sonra Cumhuriyetin ve 1960 yılına kadar yürürlükte kalan 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun yürürlüğe girmesi, Türkiye'de insan hak ve hürriyetleri alanında birbirini takip eden olumlu gelişmelerdir ki, bu olumlu gelişmeler 1961 ve 1982 Anayasalarında doruk noktasına ulaşmış bulunmaktadır.

Türkiye hakkındaki bu kısa açıklamadan sonra, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin hukukî değeri ve bağlayıcılık gücü üzerinde kısaca durmak gerekir :

Beyanname bir andlaşma değildir. Dolayısıyla bağlayıcı da değildir. Nitekim Türkiye'de andlaşmalarda olduğu gibi Beyannameyi onaylamamış, sadece Bakanlar Kurulu kararı ile okullarda okutulmasını ve radyo ve gazetelerde duyurulmasını istemiştir. Şu halde Beyannamenin değeri hukukî olmaktan çok ahlakîdir. ve Birleşmiş Milletler

Teşkilatına Üye devletlere öğüt vermekten başka bir işlevi bulunmamaktadır.

Nitekim Beyannamenin kabulü sırasında ve daha sonra A.B.D. temsilciliğini ve İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığını yapan Bayan Roosvelt bu konuda şunları söylemiştir.

«Beyanname bir andlaşma ya da Milletlerarası bir mutabakat değildir. Hukukun ve hukukî yükümlülüğün bir beyanı da değildir ve bu iddiada da değildir. Aksine insan hakları ve hürriyetlerinin ana ilkelerinin bir beyanıdır.»

Beyannamenin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında söz alan Avusturya Delegatesi de Beyannamenin sadece bir ilkeler beyanı olduğunu, hukukî yükümlülükler koyamayacağını vurgulamıştır.

Buna karşılık Fransa ve Belçika delegeleri ise, Beyannameye daha ileri bir güç vermek ve bu belgeye bir etkinlik ve bir otorite tanımak istemişlerse de. İngiltere, A.B.D., Hindistan, Tunus, Arjantin ve Meksika gibi bazı ülkelerin temsilcileri bu fikre karşı çıkmış ve Beyannamenin sadece ahlâki gücü olan bir belge olduğu görüşünü savunmuşlardır.

Gerçekten Birleşmiş Milletler

Genel Kurulunun, üye Devletler için hangi konularda zorlayıcı gücü bulunan kararlar alabileceği Birleşmiş Milletler Teşkilatı Antlaşmasında gösterilmiştir. Öyleyse Kurulun bu konuda bir yetkisi yoktur ve dolayısıyla İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin üye Devletlere öğüt vermekten başka bir hukuki değeri bulunmamaktadır.

Nitekim, bu gerçek karşısında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, insan hakları ve özgürlüklerine uluslararası düzeyde hukukî etkinlik sağlayabilmek amacıyla, biri medeni ve siyasi haklara, diğeri ise ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olmak üzere iki sözleşme tasarısı hazırlamış ve bu iki tasarısı 1966'da kabul edilerek 1976 yılında yürürlüğe konulmuştur.

Bütün bunlara rağmen, Beyannameye belirlenen bir kısım haklar, meselâ sığınma hakkı veya vatandaşlık hakkı gibi haklar, uluslararası hukuk platformunda halâ gerçek anlamda bir hak mertebesine erişememiştir. Öte yandan yine Beyannameye yer alan yaşama hakkı, işkenceye ve kötü muamaleye maruz olmama hakkı, köleliğin yasaklanması ilkesi gibi bir kısım haklar ise, birer milletlerarası teamül haline gelmişlerdir; bu nedenle, bu gibi haklar Beyannameden bağımsız olarak, ken-

diliğinden herkesi bağlayan bir karaktere kavuşmuşlardır.

Öte yandan Beyannamenin, Birleşmiş Milletler Şartının İnsan hakları ile ilgili hükümlerinin bir nev'i yorumu şeklinde anlaşılabilceğini ileri sürenler de olmuştur. Eğer bu fikir uluslararası düzeyde kabul ve tasvip görseydi. Beyannameye dolaylı yoldan bir bağlayıcılık tanınması mümkün görülebilirdi. Ama genelde Beyannamenin bu tarz bir yorumu yapılmamıştır. Esasen Beyannamenin kendi hükümlerinin ruhu birçok hakkın sınırlandırılmasına müsaittir. Her Devletin, kamu düzeni ve genel ahlâk ve refahı yararına demokratik bir toplumda gerekli olduğu ölçüde bu hakları sınırlayabilmesi, bizzat Beyannamenin 29'uncu maddesinin verdiği bir yetkidir. Nitekim Bayan Rosvelt, Beyannameye kabul edilen, kamu hizmetine girme hakkını, yıkıcı faaliyetlere girmiş veya anayasal düzene sadakatı olmayan kimseleri işe alma görevini getiriyor şeklinde anlamadıklarını ifade etmiştir.

Bunun en güzel örneği çok yakın bir zamanda Avrupa'da gerçekleşmiş ve 1986 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin karara bağladığı KOSIEK Dâvasında, kamu hizmetine girme hakkı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde yer aldığı

halde, Avrupa Sözleşmesinde bulunmadığı gerekçesiyle, Anayasal düzene sadakatı olmadığı ileri sürülen ve bu sebeple işine son verilen Dâvacının iddiaları reddedilmiştir. Zaten Alman mahkemeleri de daha önce bu hakkın Beyannameye yer alması için itibar etmeden, dâvacının bu yöndeki iddialarını kabul etmemişlerdir.

Beyannamenin bu zayıf taraflarını bilen Birleşmiş Milletler Genel Kurulu bunun hükümlerine işlerlik kazandıracak başka sözleşmeler de yapmıştır. Meselâ vatandaşlık hakkı Beyannameye düzenlenmiştir. Ama bu konuda «Vatansız Kimselerin Statüsüne İlişkin Sözleşme», ayrıca «Vatansızlığın Azaltılması Hakkında Sözleşme» başlıklarını taşıyan iki sözleşme yapılmıştır. Beyannameye işkence ve kötü muamele yasaklanmıştır. Ama bu konuda ayrıca bir sözleşmenin yürürlüğe konması ihtiyacı hissedilmiştir: «İşkence ve Başka Zalimce, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Davranış ya da Cezaya Karşı Sözleşme» adı altında. Yine Evrensel Beyannameye kadınlara veya bazı ırk ve renklere karşı ayırım yapılması yasaklanmıştır; ama ayrıca 1965 yılında «Hertürlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi» ve 1979 tarihli «Kadınlara Karşı Hertürlü Ayrımcı-

lığın Kaldırılması Sözleşmesi» yapılmıştır.

Aynı şekilde meselâ eğitim hakkı ve sığınma hakkı Evrensel Beyannamede düzenlenmiş olmasına rağmen, bu konularda da ayrıca sözleşmeler hazırlamak gereği duyulmuştur.

Bütün bunların ötesinde Evrensel Beyannamenin İnsan haklarının korunması alanında daha başka etkinlikleri de olmuş ve birçok milletlerarası antlaşmayı ve çeşitli devletlerin anayasalarıyla bazı kanunlarını etkilemiştir. Meselâ son zamanlarda bağımsızlık kazanan Fildişi Sahili, Dahamoy, Gabon, Madagaskar, Senegal, Mali ve Somali Anayasalarında Evrensel Beyannameye açıkça atıf yapılmıştır. Diğer taraftan Fransız Togoland'ı ile Fransız Kamerunu'nun statüleri ise bu ülkeler kanunlarının Beyanname hükümlerine uygun olacağını belirtmektedir.

Bazı ülkelerin anayasalarında ise, açıkça yollama yapılmadan, Beyanname hükümleri çeşitli yerlerde yansıtılmıştır. Fransa, Federal Almanya, Hindistan, Eritre, Endonezya, El Salvador, Kostarika, Suriye, Kongo, Moritanya, Sudan, Çad, Togo anayasalarını burada örnek olarak zikredebiliriz.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na bakacak olursak, temel

haklar ve hürriyetler usulü itibariyle Beyannameye benzer biçimde düzenlenmişlerdir. Nitekim son olarak 1982 Anayasası'nın «Giriş» kısmında ve 2'nci maddesinde insan haklarına açıkça atıf yapılmıştır. Anayasamızın «Temel Haklar ve Ödevler» başlığını taşıyan 12-16'ncı maddelerinde, bu hak ve hürriyetlerin niteliği, sınırlanması, kötüye kullanılmaması, kullanılmamasının durdurulması gibi genel düzenlemeler yapıldıktan sonra, 17-40'uncü maddelerde «Kişinin Hakları ve Ödevleri» başlığı altında, kişi dokunulmazlığı ile maddi ve manevi varlığı, hürriyet ve güvenliği, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, haberleşme, yerleşme, seyahat, din ve vicdan, düşünce ve kanaat, bilim ve san'at, basın ve yayın, toplantı gibi hak arama hürriyetleri; 41-65'inci maddelerde «Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler» başlığı altında, eğitim-öğrenim, çalışma-sözleşme, sağlık - çevre, konut, toprak mülkiyeti, sosyal güvenlik türünde haklar ve son olarak 66-74'üncü maddelerde ise, «Siyasi Haklar ve Ödevler» başlığı altında da, vatandaşlık, seçme seçilme, siyasi partiye girme, kamu hizmetine girme, vergi ödeme dilekçe verme gibi temel hak ve özgürlükler kapsamlı biçimde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Dikkatle incelenecek olursa, Türk Anayasası'nda 60'ı aşan maddede belirlenen temel hak ve özgürlükler, fakat aynı zamanda belirli yükümlülükleri içeren hükümler, en güçlü hukuki müeyyideyle desteklenmiş olarak, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin 30 maddesi içinde tüm insanlık için tavsiye ve telkin şeklinde empoze edilmek isteyen ana kuralların, Türkiye Cumhuriyeti Sınırları içinde mutlak ve tartışmasız biçimde uygulamaya konulmuş olmasının onurlu ve demokratik bir örneğini oluşturmaktadırlar.

İnsan Hakları Evrensel Beyanamesinde yer alan kurallar ayrıca Anayasa Mahkememizin bazı kararlarında da kabul ve tasvip görmekte ve Yüksek Mahkememizce bu kurallara atıflar yapılmaktadır. Örnek olarak 1979 yılında Türkiye Emekçi Partisi'nin kapatılması için açılan dâvada ve yine 1979 yılında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na 5.3.1973 gün ve 1696 sayılı kanun ile eklenen Ek 2'nci maddenin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle açılan başka bir dâvada Yüksek Mahkeme, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesine açıkça yollamada bulunmuş ve Beyannameyi ideal hukuk olarak ele alarak tartışmalarını yönlendirmiş ve insan haklarının muhtevasını Beyannameye bulmaya çalışmıştır.

Sonuç olarak, şu ana kadar yaptığımız genel açıklamaların bir özetini ve sentezini yapmak gerekirse, diyebiliriz ki :

İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi bir antlaşma değildir. Uygulanması açısından herhangi bir hukuki yükümlülük getirmemektedir. Ancak Beyanname Antlaşmalardan daha güçlüdür. Antlaşmalar belirli konuları bağlar ve kolayca feshedilebilir. Beyannameye belirlenen kurallar ise tüm dünya ülkelerine ve tüm insanlığa hitabetmektedir. Birleşmiş Milletler Teşkilatınca Beyanname'nin içeriğine ve felsefesine uygun şekilde yapılan sözleşmelerle Beyanname hükümleri hukuki geçerlilik ve etkinlik kazanmaktadır. Beyanname giderek daha çok devletin Anayasasını etkilemekte ve adeta kanun koyan bir karakter kazanmaktadır.

Ancak Beyanname sınırsız bir özgürlük tanımamakta, temel hak ve hürriyetleri tahrip etmeyi amaçlayan özgürlük yolunu kapatmaktadır. Beyannameye İnsan haklarının muhtevası kesin biçimde ortaya konmuş ve insan haklarının tanımı yapılmıştır. Bu nedenle artık nelerin İnsan hakkı ve hürriyeti olduğu tartışması yapılamaz.

Bugün dünyamızda, Beyanname'nin koyduğu kuralların doğrulu-

ğu genel bir tasvip görmekte-
dir. Bu vakıa Beyannameye ha-
yatiyet ve güç vermekte ve İn-
san Hakları Evrensel Beyanna-
mesini insanlığın ve insan hak-
larının DOĞAL HUKUKU mertee-
besine erişirmektedir.

Bu doğal hukuk idesi ışığında
Evrensel Beyannamenin maso-
nik erdemler açısından da de-
ğerlendirmesini yapmak, belirlen-
en hak ve özgürlükler ile maso-
nuluk ilkeleri arasındaki paralel-
likleri, bazı geçiş noktalarını
ve etkinlikleri belirtmek uygun
ve yararlı olacaktır :

İnsan Hakları Evrensel Beyan-
namesi'nin Önsöz'ü «İnsanlık
ailesinin bütün üyelerinde bulu-
nan haysiyetin ve bunların eşit
ve devir kabul etmez haklarının
tanınması hususunun, hürriye-
tin, adaletin ve dünya barışının
temeli olduğunu» vurgulayarak
başlar.

Görülüyor ki, İnsan Hakları Ev-
rensel Beyannamesine hakim
olan ana ilkeler HÜRRİYET-E-
ŞİTLİK VE KARDEŞLİK'tir. İnsan
onurunun ayrılmaz ve değişmez
simgeleri olan bu üç ana prensip,
hepimizin malumu olduğu
üzere, Masonlukta da üç temel
manevi değerdir. Üstadı Muhterem
in arkasındaki ışıklı üçgenin
kenarları Hürriyet-Eşitlik ve
Kardeşliğin sembolü olarak ka-
bul edilmektedir.

Beyannameye işlenen başlıca

fikir ve asıl amaç olan HÜRRİ-
YET, masonluğun da temel şart-
larından biridir. Esasen mason
olmanın başlıca şartı hür ol-
maktır. Evrensel Beyannameye
belirlenen düşünce, inanç, vic-
dan, ifade, din özgürlüğü gibi
başlıca hak ve hürriyetler, maso-
nulukta da geçerli olan temel
prensiplerdir.

Mason ömür boyu süren ham
taşı yontma işinde hürriyet fik-
rinin muhafazası için sürekli
bir mücadele içindedir. Ham ta-
şı yontan mason, çalışırken ken-
dini kiskançlıktan, ihtirastan ve
kötülüklerden arındırmak, daha
yüce fikri duygulara ve kararla-
ra erişmek, kendini geliştirmek,
daha mütakâmil bir kişilik elde
etmek ve sürekli olarak hür ol-
mak, hür kalmak çabası içindedir.

Ancak Evrensel Beyannamenin
29'uncu maddesi, —daha önce
de değinildiği gibi— insanların
sahip olacağı hak ve hürriyetle-
rin sınırsız olamayacağı, kişi hak
ve hürriyetlerinin başkalarının
aynı nitelikteki hak ve hürriyet-
leriyle sınırlı olacağı, diğer bir
söyleyişle, fertlerin birbirlerinin
hak ve hürriyetlerine saygı gös-
termek durumunda olduklarını
ifade etmektedir. Şu halde kişi-
ler sahip oldukları hak ve hürri-
yetlerin kullanımında tolerans
idesini daima gözönünde bu-
lunduracaklardır.

Tolerans masonluğun telkin ettiği faziletlerin başında gelir. Masonlar çalışmalarında toleransı, yani kendi görüş ve davranışlarına aykırı olan görüş ve davranışlara katlanmayı ve bunlara saygı göstermeyi başarıyla uygulamaktadırlar. Esasen bir masonun görevi toleransı sadece öğrenmek ve uygulamak değil, bunun da ötesinde, başkalarına da öğretebilmektir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin diğer bir ana ilkesi olan EŞİTLİK, Masonlukta da temel prensiplerden biridir. Masonlar yalnız kendileri için değil, bütün insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak bir ülkü mâbedi yapmak maksadıyla toplanır ve çalışırlar. Ülkü mabedinin yapılmasında dikkat edilecek husus, bu yapının güçlü ve güzel olmasıdır. Bunun için de tuğlaların düzgün biçimde, ihtimamla ve eşit orantılarla üst üste dizilmesi gerekir. Mâbed tamamlandığında bu eşitlikten güzellik doğar; diğer bir ifadeyle güzellikte eşitlik vardır, eşitlik gizlidir.

Eşitliğin doğal bir sonucu ADALET'tir. İnsan haklarının temel öğelerinden biri olan adalet, masonlukta da bir köşe taşıdır. Bu nedenle, masonluğa kabulü sırasında, haricî, hak ve adaletten yana olacağına yemin eder. Çalışmalarını tamamlayan ma-

sonlar, tıpkı buluşmalarında olduğu gibi, tesviyenin gösterdiği şekilde, bir hizada ve eşit olarak dağılır. ve daima şâkûl gibi doğru olarak davranırlar. Masonlukta tesviye, tabii hakların temelini ve sosyal eşitliği sembolize eder; «şâkûl ise herhangi bir menfaatin saptıram yacağı muhakeme doğruluğunu ifade eder. Tesviye I. Nazırın, şakul ise II. Nazırın âlemetidir. Böylece I. Nazır Eşitliği ve Kardeşliği, II. Nazır ise Doğruyu ve Gerçeği sembolize ederler. Tesviye ve şâkulün oluşturduğu yatay ve dikey kenarların kesişmesinden, yani eşitlik ve doğruluktan meydana gelen, masonluğun üç büyük nurunda biri ve Üstadı Muhteremin mücevheri olan Gönnye, adaletin sembolüdür. Mesleğinde ve çalışmalarında, tesviyede eşit olarak buluşan, dağılan ve şakul gibi doğru davranan masonlar, birbirlerinden gönnye gibi güven verecek ayrılırlar.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde yer alan ana ilkelerden, tüm insanların birbirlerine kardeşçe davranmalarının telkin edilmek istendiği anlaşılmaktadır. KARDEŞLİK düşünce-sinden hareket edildiğinde, yine masonluk prensipleriyle Evrensel Beyanname ilkeleri arasındaki paralellik hiçbir tereddüt ve tartışmaya yer vermeyecek şekilde açık olarak teşhis edilir.

Masonlar birbirlerini kardeş olarak görürler, benimserler; birbirlerine her zaman «Kardeşim» diyerek hitap ederler; birbirlerine kardeşlik temelleri üzerine oturtulmuş gerçek bir gönül ve sevgi bağı ile bağlıdırlar. Esasen masonik yaşam özünden ve canlılığından hiçbirşey kaybetmeyen, hiçbir taviz vermeyen, güçlü bir kardeşlik ilişkisi ve kardeşlik eğitimidir.

Hürriyet - Eşitlik ve Kardeşlik ilkelerinden bir senteze ulaşmak istenirse, diyebiliriz ki, özgürlük temeli üzerinde beşeri anlamda bir eşitlik doğar; özgürlük ve eşitlik üzerinde ise bireylerin kardeşliği teessüs eder.

Masonluğun üç erdemli olan akıl, kuvvet ve güzellik, hürriyet, eşitlik ve kardeşlikle bağlantılıdır. Zira akıla ancak özgürlük ortamında erişilebilir. ve akıl ancak özgürlük ortamında gerçek anlamda eğemen olur. Güzellik eşitliğin kardeşidir ve kuvvet ise ancak kardeşlik bağlantısından fıskırır.

Açıklamalarıma son verirken, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde belirlenen temel hak ve hürriyetler idesinin masonluk ilkelerinden esinlenmiş ve hatta etkilenmiş olabileceğinin kuvvetle muhtemel olduğunu ifade etmek istiyorum. Zira gerek İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini ve gerekse bu beyan-

namenin öncüsü durumunda olan Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Beyannamesi ve Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesini fikren hazırlayanlar ve gerçekleştirenlerin çoğu Masondur. Şöyle ki, ABD. Bağımsızlık Beyannamesini hazırlayan ve imza eden 56 kişiden 53'ü, ilk kurucu meclisin 55 üyesinden 50'si, ilk kurulan 13 devletin bütün valileri ve George Washington'un 29 generalinden 20'si, 106 subayından 104'ü masondur.

Fransa'da 1789 öncesinde soylular ve rahipler sınıflarının dışında kalan ve «Tiers Etat» denilen halk sınıfının milletvekili sayısı 603'dür; bunun 477 si yani % 79'dan fazlası masondur. Soyluların da 90 kadar masonu milletvekili seçtiği söylenir.

Ölçü olarak rakamları değil, şahısları aldığımızda yine insan hak ve hürriyetlerinin gerçekleşmesinde etkinlikleri olan önemli şahsiyetlerden pek çoğunun mason olduğunu görürüz. Nitekim George Washington, J.J. Rousseau, Montesquieu, Voltaire, Diderot, Mirabeau, La Fayette, Talleyrand, Roosevelt ve Churchill masondur;

Osmanlı İmparatorluğunda 1839 İslahat Fermanını hazırlayan Mustafa Reşit Paşa masondur; Namık Kemal, Mithat Paşa, Ziya Paşa masondur.

Sonuç olarak şunu kesinlikle ifade edebiliriz ki, bugün Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın gerçekleştirilmeye çalıştığı amaç, Masonluğun 262 yıldır benimseydiği ve uyguladığı ilkelerden farklı şeyler değildir. Bu düşünceden hareketle bir kardeşimiz (x) 1963 yılında yaptığı bir konuşmada «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ana hatları ile dünyaya yayılmış bir ritüelden başka birşey değildir» demiştir. Bir başka Üstadımız (xx) «İnsan Hakları Evrensel Beyanna-

mesi'ndeki prensipler masonluk değilse, masonluk İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ndeki fikirlerdir» demiştir.

Masonluk ilkeleriyle özdeş, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin yayın ve ilânının 40. şerefli yılı müasebetiyle, yeryüzündeki tüm insanların, tüm masonların, insan haklarına evrensel olarak riayet edilen barış dolu bir dünyada insanca ve kardeşçe yaşamalarını temenni ediyorum.

- (x) Gıyas Aram
(xx) Mithat Gürata.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- AKIN, İlhan : Temel Hak ve Özgürlükler, 3. Baskı, İstanbul 1971.
AKIN, İlhan : Kamu Hukuku, 2 Baskı, İstanbul 1980.
ÇELİK, Edip : Milletlerarası Hukuk 1, İstanbul 1980.
ÇELİKÇİ, Fikret : Fransız Devrimi ve Masonluk, Mimar Sinan 37/19-29.
ERMAN, Sahir : İnsan Hakları ve Masonluk, Mimar Sinan 36/27-35.
GÜRATA, Mithat : Masonluk, İstanbul 1987.
KALIPÇI, Ali : İnsan Hakları ve Masonluk, Mimar Sinan, 61/80-91.
KAPANİ, Münci : Kamu Hürriyetleri, Ankara 1981
MADRA, N. : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Bireysel Başvuru Hakkı, 1981.
MERAY, S.L. : Devletler Hukukuna Giriş, II, Ankara 1975.
ROBINSON : The Universal Declaration of Human Rights, 1958.
SAVCI, Bahri : İnsan Hakları - Kanunilik yolu ile korunması, - Ankara 1953
SENCER, Muzaffer : İnsan Hakları - Ana Kuruluşlar ve Belgeler (Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayın) Ankara 1986
WENZEL, Hermann : Freiheit - Gleichkeit - Brüderlichkeit, Bundesblatt 1981/6-7, s. 178-183.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Sözleşmesi, 1957 (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dış Münasebetler Enstitüsü yayını).

İnsan Hakları Armağanı, XXX. Yıl, Birleşmiş Milletler Türk Derneği, Ankara 1978.

United Nations, The Impact of the Universal Declaration of Human Rights, 1951.

Franmasonluk... Her Zamankinden Daha Güncel !

Mehmet Fuat AKEV (x)

İlk önce, bizleri, şeytanla suç ortağı, kara âyincilik, çocuk kurban ediciliği ile ithâm eden tezvircileri dinleyelim. Bunlardan bazıları, nüfuzlu zenginler, bazıları da komünistler olduğumuzu söylerler, bizleri yahudicilik ve siyonistlik ile ithâm ederler, Teşkilâtımızın himâyesi altında bir dünya idaresi teşkili için planlar düzenlediğimizi, ihtilâlcî, hükümdar katili olduğumuzu sanırlar. Bu iddialar yüzünden, F. Masonluk yıllar boyunca Papa fermanlarına, hükûmet kararnamecerine, polis takibatına, işkencelere, hapislere, sürgünlere ve hattâ idamlara maruz kalmıştır.

F.M. luğa ekseriya yöneltilen tenkitlerden biri de, mer'iyetini kaybetmiş olmasıdır. Kardeşlerimizden bir kısmının dahî böyle düşündüğünü biliyorum. İşaretlerimizi, hareketlerimizi, kelimelerimizi, geçiş kelimelerimizi gülünç bulanlar olduğunu da biliyorum. Onlar için, Hazret'i İshâ'nın dediği gibi, «Onları affediniz Allahım, onlar NE olduklarını bilmiyorlar» derim.

(x) **Yazarın notu** : Hamburg'daki ROLAND Muh. L.'sı Üst Muh.'i HERRMANN REICHEL tarafından «haricilere açık» bir toplantıda verilen konuşmadan esinlenerek hazırladığım bu konferans, Fransızca olarak ATLAS Muh. L. sında verilmiş ve Tayfur Terhan K. tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Bununla beraber, gerek bizleri dışarıdan görenlere, gerek Teşkilâtımızın içinde olup da hakîkî mânâsını anlamamış olanlara, menkabe-
rimizin eski ahitten, sembollerimizin katedral inşaatçılarından, zürri-
yetimizin «Rose-Croix»lardan, Tampliyelerden, Kabbalistlerden, ev-
velzâmânın mürşitlerinden, Şarkın ve Garbin filozoflarından, bütün
Hakikat'î düşünmüş olanlardan ve, kötülüğe, zulme ve haksızlığa
karşı savaşmış olanlardan müntakîl olduğunu kabul etmeyenlere ce-
vap vermeye çalışacağım. Zîrâ F.M. luk, doğduğu günden bu 20 nci
asrın sonlarına kadar ne idiye odur! bütün bunlardır! Günün şart-
ları değişmiş olsa bile, bu Teşkilâta olan ihtiyaç aynen bâkî kalmak-
tadır.

Spekülatif F.M. luk, resmen 1717 de, Operatif Localardan doğmuş-
tur. Bu locaların mevcudiyeti 12 nci asırdan beri görülmektedir. Ga-
yeleri, sâdece san'atın sırlarını muhafazadan ibareç olmayıp, aynı
zamanda, kendilerinden bazı imtiyazlar elde ettikleri derebeylerinin
tazyiklerine karşı savaşmak idi. Zulme karşı olan bu savaş, F.M. la-
rın bulunduğu her yerde, günümüzde de devam etmektedir. Operatif
masonların, localarını spekülatif hâle getirecek olanları kendi safla-
rına kabul etmiş olmaları, bu kişilerin (asilzâdeler, düşünürler, artistler,
filozoflar) gayesi, istibdattan korunmak ve fikirlerini, bu birleşme
sayesinde serbestçe tartışmak ve yayabilmek idi.

Bugün dahî, Localarımız, F.M. luk dışında birbirlerini hiç bir vakit
tanımayacak, hiç bir ortak paydaları bulunmayacak olan ve fakat
F.M. lukta, fikirleri, ırkları, lisanları, ya da dinleri ne olursa olsun.
bunlara karşı müsamahalı olan müttefikler bulacaklarını bilerek
SERBESTCE bize gelmiş olan insanların toplantı yerleridir.

Önce dîn :

Din karşısındaki durumumuz, 1923 deki «Eski Mükellefiyetler»den beri
değişmemiştir. F.M. dînî inançlarında serbesttir. An'anevî olarak Ma-
son, yaratıcı bir güce inanmalıdır; ama bu ona herhangi bir şekil,
herhagi bir akîde olarak tahmil edilmemektedir. Hiç bir âyin, hiç bir
tâkdis yoktur. Bizim bir E.U.M. mız vardır; O, bir birleşme noktasıdır;
O, bize zorla kabul ettirilmemiş olan, fakat muhakeme kudretimizin
her tükenişinde ve kendi kendimize «nereden geldik... nereye gidi-
yoruz?» sorusunu her sorusumuzda karşımıza çıkan kredo'dur. Bu-
nunla beraber, Masonluk aslâ bir DİN değildir.

Günümüzde bile, klasik dînler misâli, bize Tahlis, Cennet, Ebedî Se-

İlâmet vaadeden bir yığın yeni dinin doğmakta olduğunu görüyoruz. Bunlar milyonlarca sâlik topluyorlar. Paralarını: gaspetmekten başka bir şey düşünmeyen bir «Gourou»nun, bir peygamber ya da mesîhin peşinde koşan o safdilleri aramıza istemiyoruz. F.M. luğun, ilk önce Usun (Aklın), sonra da Sezginin inancı vardır. M. luk, bilhassa bu alanda, aynı zamanda ferdiyetçidir. M. luğun cenneti gibi cehennem de sâliklerinin vicdânındadır; o vicdan ki, rûhumuzdadır ve onu hiç terketmez.

İnsanlara özgü olan ve hiç bir dış gücün idâre etmediği bir akıl ile yaratılmışızdır. Şu halde, bu Allah vergisi Aklın hâkimi kendimiziz ve, ne «Gourou», ne de Mesih bunu değiştiremez. Bu inançtaki insan, Doğma'sına bağlı mutaassıptan daha mı eski kafalıdır; Ebedî Selâmet vaatçilerinden, Amerika'da olduğu gibi Avrupa'da da pek rağbette olan «NEW AGE»in taraftarlarından daha mı az moderndir? An'anelerimiz bize, bir yaşama tarzı, bir davranış biçimi, kendimize has bir felsefe öğretmektedir. Bu, büyük dinlerdekinin aynıdır ama, bize zorla kabul ettirilmiş değildir. Bizler, ebedî mükâfât ya da mücâzâtan bizleri ferden mes'ul tutan ve her sâhada uğruna savaştığımız hürriyeti, dîn konusunda da muhafaza etmekteyiz. Hıristiyanlar, Müslümanlar, Yahudiler, Budistler ve hattâ isimsiz bir yaratıcı kudrete inanan sâf yürekli, Tanrı, Allah, Yahova, ya da Vişnu, her birimizin istediği gibi, aklının ya da kalbinin emrettiği gibi görebileceği E.U.M.'nin adı altında kaynaştıkları Localarda buluşmaktadırlar.

Modern dünyamızda böylesine başka bir cemiyet var mıdır? 3 asır boyu bu Kredo'yu ebedileştirmeyi başarmış böylesine bir Teşkilât mevcut mudur?

Lisânımız :

Her memleket kendi lisânı ile övünür. Her insan, ailesinde, memleketinde, okulunda, öğrendiği lisânı konuşur. Bazı lisanlar, genellikle, siyâsî tarih, harpler ve göçler gibi sebeplerle, daha yaygındır. Yaşayan lisanlardan çoğunun, dünyaya yayılmış olan Mason Localarında konuşulmakta olduğunu sanırım. Fakat, müşterek olan bir lisânımız vardır: O da sembollerin lisânıdır. Semboller, onların dilinden anlayan bütün Masonlar için bir ortak payda teşkil ederler. Gönye, pergel, tesviye ve şâkul, alevli yıldız ve şıklı Delta, Şarktan Garb ve Şimâlden Cenûba, kadar, aynı mânâyı taşımaktadır. Günümüzde dahî milyonlarca —çoğu yüksek seviyeli— insanı birleştirmekte olan

bu semboller, eski çağlardan geldikleri için güncelliklerini kayıp mı etmişlerdir?

Franmason'un cemiyet içindeki mevkii :

Teşkilâtımızın, doğuşundan beri orijinalliğini yapan, dogmalar ya da kanunlar değil, fakat normlar ve hareket hatları tahmil etmekte olmasındır. Bu, daha tekris esnâsında, adımlarımızın, rehber eşliğinde, hayâtın engelleri arasından geçirildiğinde, hissedilmektedir. Tekris edilen, aydınlığa kavuştuktan sonra, kendini, yemini ile ifâde olunan yeni sorumluluklarının karşısında bulur. Her davranışın temelinde ferdiliğin yattığı bir Teşkilâta girdiğini ve cemiyet dâhilindeki rolünün sâdece kendine bağlı olduğunu hisseder. Kuvvetlerini Mâbette alır, fakat sonra, bunları yaymak için, yalnız başınadır.

Günümüzde git gide daha belirli hâle gelen kolektivistleştirme'nin aksine olarak, Franmasonu «mümtaz» bir ferdiyetçi yapan temâyülümüz, Franmasonluğu MODERN hâle getirmektedir. «Delphes vahyi-ilâhîsi»nin «CNOSTI SEANTON» dediği gibi, Ritüelimiz de bizden, hiç bir harici yardım olmaksızın, sırf kendi mes'uliyetimiz altında, kendimizi bilmemizi, ham taşımız üzerinde çalışmamızı istemektedir. Bu mes'uliyeti kendimize karşı olduğu kadar, muhîtimize ve bütün cemiyete karşı da taşımaktayız. Mason, ailesi içindeki, işindeki, memleketindeki düşünceli davranışı ile tanınır. Bu davranış, karşılıklı iyi geçinme, ferdi hürriyet, herkese eşitlik ve, genel olarak bütün insanlara, özel olarak da Kardeşlerine karşı kardeş sevgisi gibi faziletlere dayanmaktadır.

Franmasonluk, serbestçe müşterek bir nizâma tâbî olan ve, aksi halde birbirlerine hiç rastlayamamış olacak olan insanları bir araya getirmesi itibariyle, diğer cemiyetlerden farklılık arzeder. İnsanlar, kendileri ile aynı fikirde olan gruplar hâlinde birleşmek temâyülündedirler. Bu ise, şahsî düşüncelerinin te'yidi ve bu düşünceleri, ister doğru ister yanlış olsunlar, başkalarına kabul ettirme isteği hususunda artan bir temâyüle müncer olur. Aynı kör inanç, insanları kiliseye, siyasî partilere veya sözüm ona kültürel ya da meslekî cemiyetlere cezbeder.

İster millî, ister milletlerarası olsun, etrafımızda gördüğümüz bütün ihtilâflar, fikirlerini başka gruplara zorla kabul ettirmek isteyen grupların çatışmasından ileri gelmektedir. Franmasonluk, bunun aksine olarak, müsâmahayı ve nasafeti harekete geçirip, hiç kimse tarafın-

dan kuvvete dayanılarak hüküm sürülmeyen, hiç kimseye kötülük edilmeyen genel bir nizam meydana getirmek suretiyle ihtilâfları hal-letmeye çalışır.

Bu nizam, şu iki Sütûna dayanmaktadır :

- 1 — İyi niyetli bütün insanlar tarafından harcanan çabaların gayesi tek ve umumî bir nizami tesis etmektir.
- 2 — Bu nizam, bütün insanlara, eşit hürriyet ve adâlet hakkı sağlamalıdır.

Böyle bir gaye güden bir cemiyete, modası geçmiş denilebilir mi? Bütün müntesiplerinin kendisi gibi düşündüğü bir fikir ya da menfaat birliğine intisap eden insan, kendini o birliğin istikametinde hareket etmek mecburiyetinde görecektir; mütaassıp hâle gelecektir ve o inanın veya siyâsi partinin, ya da, bütün muhâliflerini ezmek suretiyle zor kullanarak hüküm süren veya idare eden bir kartelin âleti olacaktır.

Ezilenler ve ezenler olacaktır ve ihtilâf — F.M. luğun tesisini şiar edindiği o muvazeneye vâsil olunabilmesi hâli müstesnâ - hiç bir vakit sona ermeyecektir. İster klanlar, ister ırklar, dinler ya da sendikalar denilsin, menfaat grupları arasındaki ihtilâflar en eski zamanlarda da mevcuttu. Günümüzde de mevcuttur ve bir evrensel nizam teessüs etmedikçe de mevcut olacaktır. Bu ihtilâfları yok etmek yetmez; totaliter rejimler bunu türlü yollardan (beyin yıkama, şiddet, cebir yoluyla) zâten yapıyorlar; «güçlünün kanunu»nu zorâki kabul ettiriyorlar ve «hürriyet» kelimesi onlar için artık uzak bir hayâlden ibaret kalan kitlelere kendilerini zorla kabul ettiriyorlar. Demokrasi bile bazen, kurtulunması güç olan sosyal haksızlıklara sebebiyet vermektedir. Bazı partilerin, bazı dînî ya da fikrî toplulukların, şiddet ve dehşet saçan tepeden tırnağa silahlı vurucu güçlere sâhip olduklarını unutmayalım.

Modern organizasyon bu mudur? Sulh, adâlet ve eşitlik böyle mi teessüs edecektir?

Modern dünya elinde mala, pürüzleri gidermeyi, uzlaşmanın ve nizâmın, adâletin ve sulhün, barışçı ve ferdiyetçi metodlarla tesisini hedef ittihaz eden F.M. luğa her zamankinden daha çok muhtaç değil midir? Bu hedefe bir kitle organizasyonu vâsil olamaz, çünkü kitle organizasyonu, diğer bir kitle organizasyonuna çarpacaktır. Bu kit-

leler ne kadar büyük olurlarsa, çarpışmalar da o kadar haşın olur. Fakat, katı emirler almaksızın ve peşin hükümsüz olarak ferden ferdâ hareket eden mümtaz kişiler bu hedefe vâsıl olabilirler. F.M. luğun, bütün çevrelerden, bütün sosyal sınıflardan, bütün ırklardan ve bütün dinlerden gelen ve fakat, neş'et ettikleri çevreleri, bütün diğer çevreler karşısında, bir müsamaha ve sulh yoluna sevk etmek için tam bir âhenk içinde çalışan insanlardan tereküp ettiğini unutmayalım.

F.M. luğun, hâli hâzırda, ütopya gibi görünen bu hedefe vâsıl olma iddiasında bulunabilmesi için ne gerekli ekseriyete ne de vasitalara sâhip olmadığı sanılabilir. Fakat, esaslı surette yetiştirilmiş ve silahlendirilmiş bir kaç kişilik komando'nun, dağınık koskoca bir orduya meydan okuyabileceğini biliyoruz. İşte Franmasonluğa bu gözle bakılmalıdır.

Muhakkak ki F.M. lar, çoğu memleketlerde, nüfusun ancak pek cüzî bir kısmını teşkil etmektedirler. Ama Ritüellerinden neş'et eden felsefe ve ahlâk, onların esaslı surette yetiştirilmelerinde âmil olmaktadır. Müştereken çalışırlar ve Celselerinden, yeni bilgiler edinmiş ve iyi bir gaye uğruna çalıştıkları kanaatı ile çıkarlar. Silâhları, «İMAN» ve «KARDEŞ SEVGİSİ»dir.

Franmasonluğun hiç bir vakit teşkilât olarak hareket etmediğini biliyoruz: hareket edenler, kendi sâikleri, kendi insiyakları, kendi misâlleri ile, Masonlardır. Her zaman anlaşma ve sulh istikametinde hareket ederler, adâletsizliği ortadan kaldırmayı hedef ittihaz ederler ve câhilliğe, cebre ve zulme karşı savaşırlar. Bu musîbetlere karşı zafer kazanılan her yerde Franmasonlar görürüz. İnsan sevgileri tamamiyle ivazsızdır, ve, idealizm, saygı ve şefkat ile dolu olmasını istedikleri hayâtı, böyle bir sevgi ile doldururlar.

Her memlekette resmî ya da özel hayır müesseseleri vardır. Bunlar, bir mahallenin, bir cemaatin, bir şehrin ya da bir milletin kapalı çevresi dâhilinde hareket ederler. Bizler ise EVRENSELİZ, (x); kendilerini insanlığa vakfetmiş olan büyük düşünürleri, filozofları, sanat ve bilim adamlarını, aynı zamanda da, şahsî misâlleriyle dürüst ve cesur insanlara yol göstermiş olanları örnek almışızdır.

Not : F. Masonluk Evrensel olmakla beraber, milletlerarası bir teşekkül değildir; yani teşkilatın bulunduğu memleketin kanunlarına riayet eder ve herhangi bir milletin otoritesine tâbi değildir. Mefkûresi ise evrenseldir.

Mefkûremiz Hiram'dır, ama bizim, Derebeylerinin adaletsizliğine ve zulmüne karşı savaştan Orta-Çağ şövalyeleri gibi, hekimliği ve îmânı yayan «Rose-Croix»lar gibi, sonsuz tekrarlamaları yaptıkları tecrübelerinin tahtında sâf ve temiz ruhlarının yolunu arayan Simyâcılar gibi, kıralların ve papaların zulmü altında ezilen Tampliyeler gibi, Kuzey ve Güney Amerika'da bir çok memleket kurtarmış olan liderler gibi daha başka öncülerimiz de vardır. Fakat, ne Şövalyeler, ne de Simyâcılar, organize gruplar hâlinde hareket etmemişlerdir ve hedeflerine sırf şahsî misâlleri ile vâsıl olmuşlardır.

Asırlarca geride kaldıklarına göre, bütün bu misâller modası geçmiş gibi görünebilir. Ancak bunlar, ferdî hareketin, bir kitle darbesinden daha kuvvetli olduğunu ispat eden sembollerden ibarettirler.

Şâyet üyelerimiz, dînlerin, ırkların ve politikanın FEVKİNE çıkmış, îmân, müsâmaha ve sevgi sâhibi olmasaydılar, şüphesiz ki, hiç bir şeye vâsıl olamazdık. İşte bu vasıflardır ki, F.M. ları MODERN kılmakta ve onlara, hattâ ve bilhassa günümüzde, hedeflerine vâsıl olmaya yegâne namzetler imtiyâzını kazandırmaktadır.

Ritüellerimizin modası geçmiş, hareketlerimiz gülünç, ünvanlarımız tomturaklı, öğretilerimizin modası geçmiş!... Aslâ! Hiç bir vakit! Bunlar, asırdıde bir an'aneyi temsil etmekte ve milyonlarca insan için bir iletme vâsıtası teşkil etmektedir. İşte, bu mîras, Franmasonluğu güçlü kılmakta ve karakterini korumasını sağlamaktadır. Seleflerimiz, en önemli karakterlerini, işte bu âletlerle gerçekleştirmişlerdir; bunları niye terk edelim?

Ne vâsıtalarımızı, ne de imkânlarımızı mübâlaga etmek istemiyoruz. Her birimiz, kötülüğü gördüğümüz her tezâhürâta saplanan birer mızrak ucundan ibâretiz. Her birimiz, sulhün, sevginin ve adâletin havârisiyiz fakat, şahsî menfaatten ârî olarak, mahdud bir grup için değil, tüm insanlık için hareket ederiz. Biz hayâtı sâdece biyolojik değil, fakat aynı zamanda mânevî bir mevcudiyet olarak telakki ederiz ve ancak bu suretle hedefimize doğru ilerleriz.

Bu hedef, git gide maddeci hâle gelip, mânevî ve ahlâkî değerleri unutan modern cemiyetin bütün sancılılarıyla karaltılmış durumdadır.

Modern hayâtın güçlükleri içinde çırpınan insan, o ZOON POLİTİKON (politik hayvan) ve ZOON EKONOMİKON (ekonomik hayvan) olsa da, Franmasonun etrafına yaydığı mâneviyâta, ondan daha az muhtaç değildir.

Franmasonluğun ezoterik durumu :

Her halde, bu sunuşumu, ekzoterizm'den bahsetmeden tamamlamak mümkün olmayacak.

Dinler, insan rûhunu takviye ve tesellî etmeyi vazife edinmişlerdir. Fakat, bugün dahî, ekseriya kanlı olan ihtilaflar yaratan gruplardan başka nedirler ki? Bizim nizâmımızda ezoterizm, Franmasonluğun onsuz olamayacağını, Rotary ve Lions gibi bir «kulüp servisi» seviyesine ineceğini anlamasını bilmiş olan eriştirilmişlerin hususiyetidir.

İnsan ruhu öylesine yaratılmıştır ki, her insan, kendi seviyesinde bir ezoteristtir. Herkes bir Hakikat arar. Fanmasonluk da, ezoterikcepheyle, Hakikati arar ve üyelerinden her biri bu aramaya katılır. Dinler, kendilerini yenilemekten alıkoyan dogmalarıyla frenlenirken, biz F.M. lar, bütün hürriyetlere sâhibiz. Bilimin ve en son felsefelerin en modern yollarını kullanabiliriz. Hiç bir şeye icbar edilmemekteyiz ve E.U.M. mız, dâimâ, o büyük Hakîkatin en modern, en güncel sembolü olarak kalmaktadır. 19 uncu asrın sonunda, düşünceyi tahdit eden ve vicdan hürriyetini frenleyen klerikalizme karşı çıkan bir rasyonalizmin doğduğu görülmüştür. F.M. luk, ya da daha doğrusu F.M. lar, bu hareketin başında idiler. Bu 20 nci asrın sonunda, bunun aksine bir hâdiseye şahit olmaktadır. Hisleri körleten bir rasyonalizmden yorgun düşen insanlar, mânevî bir araştırmaya ihtiyaç duyuyorlar, böyle olunca da, dinî tarikatlara ve hattâ, bütün şekilleriyle okültizme ve büyüye teveccüh ediyorlar; mânevî âleme olan ihtiyaçlarına bir melce' bulmayı ümit ediyorlar ve bu hareketleri sevk ve idare edenlerin ceplerini dolduruyorlar.

F.M. luk, saf spiritualizmi ile, istilâcı bir rasyonalizmden kaçmak isteyenleri bir araya getirmeyi hedef alan en modern Nizâmı teşkil etmiyor mu? Biz, hiç bir dogma ile, hiç bir metodla kösteklenmiş değiliz. Mânevî değerleri materyalist hayat kargaşasının üstünde tutarız ve modern insanın teemmül etmesini, düşünmesini, mürakabeye varmasını isteriz. Pek tabii ki, insan, bilimini ve ussunu muhafaza etmelidir, fakat, bu safhanın sonuna gelip de orada bilimin ve ussun durduğunu, orada Hakikate ancak hissî ve kalbî yollardan, sadece TEKRİS'in ona kazandırdığı yollardan yaklaşılabildiğini fark ettiği zaman, neye bel bağlayacağını bilmelidir. Bunu anlayan insan, baştan aşığı sevgi, müsâmaha ve adâlet kesilir.

Bu sunuşumla, üç asır önce, zulme karşı savaşmak için meydana

gelmiş olan Masonik Teşkilâtın, günümüzde dahî, her zaman ve her yerde, her türlü 'kötülüğe karşı koymakta devam etmekte olduğunu ispat etmiş oluyorum.

Bu Teşkilâtın, hür insanlardan tereküp ettiğini ve düşünme serbestisi ile şahsî mes'uliyet duygusunu üyelerinden her birinin kendi ihtiyârına bıraktığını da ispat etmiş oluyorum.

Ferdiyetçi ve hür olan F.M. luk, ister siyasî, ister dînî olsun, kitle organizasyonlarının aksine, müşterek mesailerinden edindikleri mânevî güçleri etraflarına yayan ve kusursuz davranış örnekleriyle hareket eden insanlardan müteşekkil bir birliktir.

Ritlerini asırlardan beri muhafaza etmiş olan masonik an'ane, bilimin bütün terakkilerine intibak edebilmiş, aynı zamanda da, bir yandan rasyonalizmin, öte yandan müsâmahasızlığın ve dogmatizmin yok etme tehdidinde bulunduğu mânevî değerleri muhafaza etmesini bilmiştir.

Belli başlı sembollerimizden biri olan tesviye ile, ekonomik ve sosyal farklılıkları düzleştirmek istiyoruz. Müsâmaha ile, insanlar arasında siyasî ve dînî ihtilafları gidermek ve her tarafta kardeş sevgisinin, hürriyetin ve adâletin hüküm sürmesini istiyoruz. Ve, kendi tercihlerine göre, her türlü vâsıta ile, us ile, bilim ile, his ile, ya da tekris ile, Evrensel Hakîkati aramak isteyen herkese kollarımız açıktır.

Franmasonluk, bütün bu mânevî ve ahlâkî değerlerin bayraktarıdır. O halde, bugün, her zamankinden daha güncel değil midir?

Yeni Tekris Edilen Kardeşlere Sesleniş

EDMOND GLOTTON'dan
Çeviren : Üner BİRKAN

Kardeşlerim, Hürmason oldunuz artık; mesleğimizin sırlarını örten perdelerden birini kaldırdık sizin için. Işığa, ruhu aydınlatan ışığa kavuştunuz, bambaşka insanlar olarak yeniden doğdunuz, yeni bir ufuk açıldı önünüzde. Bundan önceki yaşamınız son buldu; bir bakıma öldünüz, yeni bir yaşama, size «Tekris Yolu»nu açan yaşama adım attınız.

Evet, durum bu. Gene de, şöyle bir düşündüğünüzde, neler görüyorsunuz? Gerçekten, ne gibi değişiklikler oldu üzerinizde?

Elbette, «Hiçbir değişiklik olmadı» diyeceksiniz. Şu anda, geçirdiğiniz törenin yarattığı heyecanın etkisi altında olmalısınız.

Bizleri, çevrenizdekileri görmeyi önleyen o sembolik gözbağcı, her halde, inceleme ve eleştirme yeteneğinizi büyük ölçüde zayıflatmıştı. Peki, ne anladınız bütün bunlardan? Neler kaldı aklınızda?

Sizi ışığa kavuşturan Üstadı Muhterem, güven duygunuzu kırdı, saflığınızdan yararlanmaya kalkıştı mı? Kabul törenini kabasaba mı buldunuz? Sizinle alay etmek istediğimizi mi düşündünüz?

Şaşırmış durumdasınız... Ama, Ritüelin ağırbaşlılığına, sizi izleyenlerin o duru, mutlak sessizliğine ne anlam veriyorsunuz? Yok yok, olup biteni hiç te, onurunuzu kırmak, sizi incitmek

amacını taşıyan, önceden hazırlanmış sahneler gibi görmeyin. Bir şeyler kaçmış olmalı gözünüzden! Üstadı Muhterem'in size «Tekris edilmez insan, Tekrisin yolunu kendi bulur» dediğini anımsamıyor musunuz?

Öyleyse, arama çabası sizlere düşüyor; şöyle bir düşünmeli, zihninizden o törenin çeşitli aşamalarını bir bir geçirip, her şeyin nedenini, niçinini anlamaya, geçirdiğiniz sınamaların anlamını kavramaya çalışmalısınız.

Her yanı siyah örtülerle kaplanmış, duvarlarında bir takım özdeyişler asılı duran, içinde oturup vasiyetnamenizi yazdığınız, «Düşünce Odası» diye adlandırılan o hücre, sonra da, yaşamın evrelerini simgeleyen o üç yolculuk, ruhunuzu günden güne daha da yüceltecek olan yepyeni bir yaşamın başladığını, önceki yaşamın za son verme zorunluluğunu kavramanızı istediğimizi düşündürmedi mi size?

O sınamalar sırasında, yeryüzünün temel anavarlıklarıyla, Toprak, Hava, Su, Ateşle arındırıldınız. Bu tür arındırmalar, eski Mısır'da, Yunanda da vardı; adaylar, Mutlak Bilgi'nin Yüce Sırrına eriştirilmek için, ürkütücü bir takım sınamalardan geçmek zorundaydılar.

Geçirdiğiniz sınav, yolunuzun ü-

zerine ilk işaret taşıyı koymuş oldu. Size yeni bir şeyler sunmakta olduğumuzu sanırım fark ettiniz. Bizimle birlikte aramaya başlayacağınız o Büyük Nur'un ilk ışıklarını şöylece görmüş oluyorsunuz. Ama, daha işin başında olduğunuzu da anlıyorsunuz. Sizi Tekris'e götürecektir o çetin yolu nasıl izleyeceksiniz bundan sonra?

Gözünüzdeki bağ çözüldüğüne göre, çevrenize bakabilirsiniz artık; sizi içine aldığımız salonun, herhangi bir salona benzemediğini göreceksiniz. Kendine özgü süslemeleri, oturma yerlerinin düzeni, toplantıya katılanların davranışlarıyla, bildiğiniz, görmeye alıştığınız salonlardan birinde değilsiniz. Toplantının o saygı uyandıran düzeni, disiplini şaşırtmadı mı sizi?

İşte, düşünmenizi sağlayacak bir yığın konu önünüzde; gördüğünüz her şeyi derinliğine incelemeli, bunlardaki derin anlamı arayıp bulmaya çalışmalısınız.

Sıralamalar sırasında, «Burada her şey semboldür» sözünü sık sık duydunuz. Göreceğiniz, işiteceğiniz, yapacağınız her şeyin, sizden çözüm bekleyen, engin anlamları olduğunu iyice kavramalısınız. Burada gördüklerinizin hiçbirini, boşuna yapılmış

şeyler değildir; tümünün de, Tekris youlndaki oluşumunuza katkıları olacaktır.

Mabet kapısının iki yanındaki, birbirinin aynı olmayan iki sütun, siyah beyaz yer döşemesi, kürsü üzerinde parıldayan o ışıklı üçgen, Mabedin çevresini dolanan o sevgi bağı, tavandaki yıldızlı gökyüzü... Bunların hiçbirisi, herhangi bir dekoratörün yakıştırması değildir; öyle yakıştı diye, rastgele yerleştirilmemişler oralara. Saydıklarımın hepsini, Dünyanın neresine giderseniz gidin, oralardaki yüzlerce Mason Mabedinde bulursunuz. Masonluğun, üyelerine verdiği eğitimi hep aklınızda tutmanız için, her zaman oralarda durur o eşya, o güzel süslemeler.

Her şeyin, her davranışın nedenini, niçinini araştırıp incelemekle, sizi Tekris'e ulaştıracak öğrenim yöntemlerini de kavramış olacaksınız.

Çırak Mason olarak sizden beklenenin, «Dinlemek, Düşünmek, Susmak» olduğunu hiç akıldan çıkarmayın. Size çok basit, çocuksu gelebilir. bu isteğimiziz. Yok, sakın yanılmayın; dinlemesini bilmek, söylenenleri yan tutmaksızın, en geniş hoşgörüyü kavramaya çalışmak, ilk bakışta sanılabileceği gibi, öyle kolay iş değildir. Size şaşırtıcı, carpıcı gelebilecek görüşleri,

tepki göstermeksizin, hoşgörüyü karşılayabilmek, o güne dek dikkatinizden kaçmış olabilecek bir gerçeğin, anlatılanlar arasında saklı olup olmadığını bulabilmek için, tutkularınıza ege men olmayı bilmelisiniz.

Düşünmek! Düşünme yetkisini çalıştırmak, çeşitli görüşleri birbiriyle karşılaştırmak, doğru ve eksiksiz dengeyi bulmaya çalışmak... Düşüncelerini, onlara açıklık kazandırmak, onları kesin, etkili duruma getirmek için olgunlaştırmayı, aralarında ilişkiler kurmayı bilmek demektir bu da.

Susmak! Kimi zaman size iyice yabancı gelebilecek görüşler karşısında bile kendinizi tutabilmek. Kardeşlerinizin sözlerini sonuna kadar, sabırla dinlemek... Yalnız dinlemesini bilmek değil, söylenenleri bütün kapsamıyla tartışabilmek için, anlamaya çalışmak, ileri sürülen düşüncelerin, sizinkilere uymasa da, yararlı olduğunu kavramak, onlardan yararlanmasını bilmek anlamına gelir.

Çırak ayrıca, çok daha önemli ve kaçınılmaz bir nedenle de susmak zorundadır: Unutmayalım ki, hiç kimse kusursuz olmaz. Herbirimizin, kendine göre büyük ya da küçük ,önemli ya da önemsiz bir takım eksiklerimiz, kusurlarımız vardır. Kendi kusurlarını, yanılıklarını an-

layıp kabul etmek zordur çoğunlukla; üstelik insan, kendisini her zaman eksiksiz, kusursuz görme eğilimindedir. Çünkü, kişinin gözünde, öteki insanların hepsi yanılğılarla, kusurlarla doludur... Masona gelince, tam ve olgun bir insan olmak zorundadır o; olgunluğa yönelmeli, olgunlaşma sürecine ilkin kendi benliğinden başlamalıdır. İşte bunun içindir ki, Çıraftan sessiz, yalnız kendine yönelik bir çalışma beklenir; özbenliğini inceleyip denetlemeli, kusurlarını, yanılğılarını kavramalı, kendini tanımalıdır Mason. Bu görevlerini yerine getirdikten sonra, olgunluğa erişme yolunda özenle çalışmalı, kusurlu yanlarını gidermek için sürekli uğraş vermelidir.

Masonluğun amacı, insanlığın kaderini iyileştirmektir. Bunu da, insanların tek tek gelişmelerinde arar, belirli bir yöntem getirir önümüze: Ritleri uygulama, Sembolleri inceleme yöntemi. Masonluğun sembolleri üzerinde derinleştikçe, şimdi üyesi olduğunuz bu kuruluşun güzelliğini daha iyi farkedecek, yargılama gücünüze yeni bir içerik kazandıracak, bambaşka, çok daha olgun, yaşam savaşına çok daha hazırlıklı bir insan haline geleceksiniz. Ritlerimiz, Geleneklerimiz, Sembollerimiz, kuşaklar boyu insanlığın gelişmesine, ilerlemesine katkıda

bulunmuş nice düşünürleri, filozofları, bilgilerini yetiştiren, derin, eğitici bilgiler saklarlar içlerinde.

Bu Mabeğe girerken, bir vaatte buldunuz; kendinizi tanıyacağınıza, tutkularınızdan, önyargılarınızdan kurtulacağınıza, sıra geldiğinde de, her zaman daha yüce, daha güzel olmasını istediğimiz, bu yolda uğraş verdiğimiz İnsanlık Mabeği'nin yükselmesine, kendi getireceğiniz taşlarla katkıda bulunacağınıza söz verdiniz.

Şimdi artık, sizden beklenen çabanın ne gibi bir şey olduğunu, aramıza alınmakla üzerinize ne tür sorumlulukların yüklendiğini görüyorsunuz; belki de, göstermek zorunda olduğunuz çaba korkutuyor gözünüzü, cesaretinizin kırıldığını hissediyorsunuz. Eserinizi başarıma yolunda karşınıza çıkacak güçlüklerle yenik düşmeyin sakın; aksine, bu yolda yalnız kalmıyacağınızı, kardeşlerinizin, sizi yüreklendirmek, adımlarınızı doğru yola yönlendirmek için hep yanınızda olacaklarını, onların destekleriyle, önünüzdeki çetin yolculuktan, şaşırmadan, dosdoğru ilerleyebileceğinizi bilin. Kaygıya düşmeyin, ağır ağır, ihtiyatla, güvenle ilerleyin, cesaretinizin kırılmasına izin vermeyin. Unutmayın ki, çevrenizdeki Üstadlarınız, size en uygun, en doğru

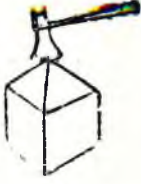

yolu göstermek üzere, her zaman sizinle birlikte olacaklardır. Onları, ustalarınız olmaktan öte, varlıklarıyla sevginin en temizini, özverinin en dayanıklısını size sunacak, güvenilir dostlarınız olarak bilin; hangi durumda karşılaşırsanız karşılaştın, onlara içinizi açmaktan çekinmeyin. Yeniden doğup, Tekris Yaşamına başladığınız şu günde, aklınızdan çıkarmamanız gere-

ken bir tek şey vardır: Çırac disiplini, Susma ile başlar, Düşünme ile son bulur. Ritlerimizi, Sembollerimizi inceleyin, Geleneklerimize saygıyla uyun, böylece zihin yeteneklerinizi geliştirin. Tekris Biliminin güzelliğini yakaladığınızda, Mabet ışıl ışıl açılacaktır önümüzde; işte o zaman, ama yalnız o zaman, Masonluk dünyası bir Mason daha kazanmış olacaktır.

Tarih Karşısında Evrensel Görevimiz ve Masonik Anlayış

Albert J. BAHAR

Tarih boyunca insan ve insanlığa karşı sayısız suç işlenmiştir. Bunların içinden belli başlı bazılarının özet tablosunu çizdikten sonra Masonun ve Masonluğun basit bir tanımını yapmağa çalışacağım. Bu iki bölüm arasında insanlığın kurtuluşunun, mesleğimizin evrensel görevleri ile ilgili bağları takdir ve anlayışlarınıza bırakıyorum.

Aşağıdaki kısa öykü mitolojinin yaradılışı ile ilgili en sembolik değişikliklerinden biridir.

Zeus'un buyruğu ile Titan İapetos'un oğlu PROMETHEUS, toprağı su ile yoğurarak insanları ve hayvanları yarattı. Bir süre sonra hayvanların insanlardan daha çok olduğunu gören Zeus, ona hayvanlardan bir kısmını insan kılığına sokmasını istedi. Prometheus söyleneni yaptı. Halen dünyamızda bir takım kimselerin insan kılıklı fakat hayvan ruhlu olmaları bundandır.

Evrenin bilinen en zeki ve üstün yaratığına, doğayı insan yararına kullanabilen yeryüzünü en kudretli canlısı, Mısır, Yunan, Roma, Endülüs ve şimdiki uygarlığın yaratıcısı, binlerce hastalığı yenen, bestelediği eserlerle tanrısal sesi, müziğe bize bahşeden ve son

olarak uzayı fetheden ademoğluna yukarıdaki benzetme ile haksızlık etmiyor muyuz?

Gelip geçtiğimiz zaman çizgisine baktığımızda göreceğimiz tablo, bize insanlığın onur ve kıvancını her zaman dile getirmeyecektir. Dinsel sembolizma ile Habil ve Kabil'den beri başlayan kıskançlık, geçimsizlik, kin, gaddarlık ve vahşet.

Birbirlerini yok eden toplumlar. Başka Tanrılara inandıkları için sürgüne gönderilip katledilen uluslar. Yıkılıp yakılan kentler, ilk çağ barbarlıkları, ailelerinden koparılıp esir pazarlarında satılan zavallı insanlar.

Romanın ünlü zalimliği. Spor altında birbirlerini boğazlayan gladiyatorler. Roma halkı için doyumsuz bir gösteri, vahşi hayvanlara parçalatılan insanlar.

Ortaçağın karanlığı ve taassubu. Tanrı adına yargıladığına inanmış ünlü engizisyon mahkemeleri. Değişik fikir ve inançlardan ötürü işkence ile katledilen milyonlarca kişi. Cadılıkla itham edilip yakılan binlerce masum kadın ve kız çocuğu.

Kıralların ihtirasları uğruna savaş meydanlarında yok edile ordular. Çalışma yerine yağmayı tercih edenlerin soyduğu, tecavüz ettiği, öldüğü zavallılar. Din uğruna savaşıklarına inanmışların ölüme gönderdiği insanlar.

Yok edilen Maya; İnk ve Kızılderili toplumları, soykırımlar. Dünyamızın yüzkarası zenci esir ticareti. Savaşlar, savaşlar ve yine savaşlar. İkinci dünya savaşında öldürülen sayısız asker ve sivil. Kobaylaştırılan insanlar. Temerküz kamplarında ve krematoryumlarda zalimce yok edilen suçsuz erkek, kadın ve çocuklar.

Yirminci yüzyılın bitmeyen savaşları. Günümüzde giderek artan terör olayları. Uçak kaçırımlar, öldürülen masum yolcular. Fanatik liderlerin çağdışı görüşleri nedeniyle yıllardan beri süren anlamsız savaşlar. Cennete gidecekleri vaadiyle savaş cehennemine gönderilen askerler. Binlerce ölü, sakat ve sefil aile.

Yaratıldığı günden beri sonuna doğru koşan bir dünya ve tepemizdeki nükleer canavar. Sosyal adaletsizlik, devletten devlete, yurttan yurttan, insandan insana sömürü.

Gençliğin büyük bir kesimini tesiri altına alan uyuşturucu alışkan-

lıkları ve bundan çıkar sağlayan devletler, liderler ve uluslararası örgütler.

Aydınlığı arayan insanlığın karşısına dikilen taassup. Dinsel taassup, ırksal taassup, kültürel taassup, sosyal ve ekonomik taassup. Hayattaki bütün mücadelelerinden yenik çıkarak, dünyasal değerlere sırt çevirerek, kendilerini taassubun kucağına atıp ve kendileri gibi olmayanlara tahammül edemeyen insanlar ve onların yol göstericileri. Yukarıda saydığımız, hareketlerin başında daima saygıdeğer bir lider ve onun sadık müminleri yer almışlardır. Bu kötümser fakat gerçek tabloya baktığımızda ister istemez, Prometheus'un hayvan ruhlu insanların halen dünyamızda var olduklarına inanmamak mümkün değil.

Kaba kuvvetin ve acımasızlığın hüküm sürdüğü dünyamızda THEO-GİS adlı bir düşünür binlerce yıl evvel şu şekilde yakınıyordu; «İyi yürekli ZEUS, sana hayranım. Sen her şeyi buyuruyor, şerefli ve en ulu gücü kendine topluyor, insan düşüncesini okuyorsun. Senin gücün her gücün üstündür. Fakat sen ey Kronos oğlu ZEUS, iyilerle kötülerin eşit pay almasına nasıl katlanıyorsun?»

Yukarıdaki şikâyet bugün dahi bütün canlılığıyla güncelliğini koruyor mu?

Zalim kiral ve sultanlara methiyeler yazılmış, insanlar arasında toleransızlık ve acımasızlık dünya tarihinin bir numaralı ilkesi olmuştur. Ezilen kişi, özgürlüğüne kavuştuktan sonra bu kez kendisi diğerlerini ezmeye başlamış, hemcinslerine müsamahayı fazla görmüş, daima kendisinin haklı olduğuna inanmış, başkalarının görüşlerine tahammül edememiştir.

Onsekiz asır evvel saygıdeğer bir Romalı, Quintus Aurelius Symachus adında mümtaz bir vatandaş evrensel kaygılarını şu şekilde dile getiriyordu.

«Putperesler ve hristiyanlar hepimiz, niçin hep birlikte barış ve ahenk içinde yaşamayalım? Tümümüz aynı yıldızlara bakıyoruz, aynı gezegenin üzerindeki yol ve kader arkadaşlarıyız ve aynı göğün altında yaşıyoruz. Her kişinin hangi yoldan nihai hakikatı bulmak için uğraşmasının ne önemi vardır? Varlığın boyutları o kadar büyüktür ki, bir cevaba giden tek bir yolun bulunmasına imkân yoktur.»

İnisiye olmadıkları halde dünya tarihi Quintus Aurelius Symmachus gibi harici Masonlarla doludur.

Bu kişiler sayesinde Masonluğun yaradılış kadar eski olduğunu söyleyebiliyoruz. Zira önemli olan örgütlenmemiz değil, üniversal ve hümanist görüşlerimizdir. Mesleğimizin evrensel fonksiyon ve görevleri bu noktada başlamaktadır.

Ancak bu kadar azınlıkta olan bizler gelecek kuşaklara yukarıdaki trajik tabloyu unutturacak mutlu dünyayı verebilecek miyiz? Toplum birazcık olsun kardeşliği, insanlığı ve toleransı anlatabilecek miyiz? Kişilerin hür eşit ve kardeş olduklarını, hayvanların bile karınlarını doyurma dışında öldürmediklerini öğretebilecek miyiz? Masonik misyonumuzda OSWALD WIRTH'ün şu sözlerinin anlamı, bir mesaj olarak daha da değer kazanmaktadır...

«Masonluk dünyayı yeniden kurma işine çağırılmış bulunmaktadır, bu da onun gücünün üstünde değildir ama, onun, nasıl olması gerekiyor öyle olması şartıyla.»

Peki, bu dünyayı yeniden nasıl kurabileceğiz? Dinsel inançlara göre kurtarıcıyı mı bekleyeceğiz? Oysa insan malzemesi iyi bir yoğurmanın elinde her zaman gerçek değerine ulaşabilecektir. Masonik anlamda ruhu yüceltmek ve hakikati arama yolundaki çalışmalarımız bu mücadelede bize yol gösterecektir. Bu kutsal uğraşı verirken mesleğimizi iyi anlamak, bize verdiği mesajı algılamak ve Mason olarak görev ve sorumluluklarımızı bilmek gereklidir.

Tıp, fizik, mimarlık uygarlık yolunda insanlığa yol göstermiş, fakat benliğindeki kötülüğü yok edememiştir. Otomobilli, televizyonlu ve uçaklı taş devri insanı olarak kalmamak için insanlık, fiziki enerjisini fikri enerjiye çevirmesi ve taassubu toleransa dönüştürmesi lazımdır. Bu iş ham taşı yontmakla başlamaktadır. Bu yolu katedecek kişiler Masonluğun dokusu içindedir.

İnsanlığı yüceltme yolundaki uğraşımıza kendimizden başlamanız gerekmektedir. İniyasyonum sırlarına eriştikçe gizli taş bulmadaki gayretlerimiz de artacaktır. Bu gizli taş insanlığın evrensel kurtuluş anahtarıdır. Bu taş karanlıklardan nura açılan geçittir ve bunların sırrı Masonluğun Masonca anlaşılabilmesindedir. Bu nedenle izin verirsiniz Masonluk ve Mason hakkında kısa birkaç hatırlatma yapalım.

Tefekkür odasında vasiyetnamemizi hazırlarken, kendimizce bazı anlamlar vererek çevremize bakınız. Ekmek, su testisi, tuz kükürt ve en önemlisi karşımızdaki VI T R I O L yazısı. Zamanı geldiğinde

bütün bunların ne anlatmak istediğini hepimiz öğrendik. Ancak Masonik görev ve sorumlulukları anlayabilmek, hakikati aramakta birer misyoner olmak ve ruhumuzu yüceltme yolundaki cabamıza nasıl ulaşacağız? Tekristen sonra karanlıklardan sıyrılıp gerçek nura kavuşabiliyor muyuz?

Bir çok Üstadımızın dediği gibi bizim bu mabette ne işimiz var? Neyi arıyoruz? Ülkü mabedini kuracağız derken bütün insanlığa yol gösterici olabilecek kadar kendimizi yetkin mi görüyoruz? Kişi olarak hepimiz bu kadar mükemmel miyiz?

Masonluğu anlamak ve sindirmek hem çok kolay hem de çok zordur. Temelimiz duvarcılık olmasına rağmen bugünkü spekülâtif Masonluk, tıp, mühendislik, kimya ve fizik gibi deneysel bir bilim değildir. Masonluğu çok iyi bildiklerini söyleyenler dahi prensiplerini ruhları ile benimsemediklerinde dereceleri ne olursa olsun harici kalmaya mahkumdurlar. Masonluk insanlığın düşünsel yücelmesine çalışan bir ahlak metodu, bir hümanist kültür birikimidir.

Kültür, doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı en değerli şeydir.

İnsanlığın geçirdiği evreler içinde, tarihin zaman dilimleri içinden gelip geçmiş sayısız uygarlıkların kalıntıları birikerek dünyamızın bugün sahip olduğu kültür birikimini meydana getirmiştir.

Uygarlık ve kültür insan düşüncesinin bir sonucudur. Operatif döneminde mesleki bir eğitim ve dayanışma topluluğu olan Masonluk, onsekizinci yüzyılın başında bir fikir ve kültür topluluğu haline dönüşmüştür. Bu topluluk erdemli kişiler arasında sevgi ve kardeşliği sağlamayı ve insanlığın düşünsel olgunlaşmasına çalışmayı gaye edinmiştir. Bağnaz ve doğmatik olmamak koşuluyla hiç bir düşünceye karşı değildir. Üyelerini ruhsal tekâmüle eriştirir. Bilim ve hakikatın aranmasında sınır tanımaz. Hakikatın aranması ilmin aranmasıdır. Gerçek, ilmin kendisidir ve evren gibi sonsuzdur. Bu nedenle herşeyi biliyorum değil, daima gerçeği arıyorum düsturu vardır.

Masonik tekamülümüzü dairelerle ifade edebiliriz. Ruhsal tekâmül oluştuğça daireler gelişir ve birbirlerini tamamlarlar. Dairelerin dışı karanlık içi nurdur. Her dairenin başlangıcı diğerinin sonucudur. G harfi kendi dairesi içinde eriştiğimiz tekâmül savaşını remzeder. G harfi aynı zamanda geometriyi ifade eder. Operatif dönemde geometri bu mesleğin ana ilmi olmuştur. Geometrinin kalıbı üçgen,

kare ve dairedir. Evrende var olan her şey bu üç kalıp içinde şekillenir. Ancak geometriye zamanı ilave etmek suretiyle tekâmülde elde ediyoruz.

Ruhi tekâmül ve hakikati aramanın yolu çalışmaktan geçer. Çalışmak yaşamaktır ve Masonların en büyük tutkusu zevki ideali ve düsturudur. Locaların diğer bir adı da ATELYE değil midir? Esasen önlük Masonun etkin ve çalışkan hayatının remzidir.

Masonik çalışma bize bilim kapılarını açar. Bilim bizi gerçeklere ulaştırır ve temelsiz inançların karşıtıdır. Masonik tedrisat bize sembollerini tefsir etme yollarını açar. Semboller, karakterimizin gelişmesini sağlayan araçlardır. Ruhi tekâmül bizi nura götürür. Nur; fazilet, insanlık, zekâ, bilgi ve özgürlük sembolüdür. Işık bizleri karanlıklardan ayırır. Karanlık, ruhi tekâmüle erişmiş Masonun mücadele edeceği unsurları kapsar. Bunlar, cehalet, batıl, korku, dogmatizm, taassub, esaret ve kötülüktür.

Biz Masonların toplandığı Locaların diğer adı mabettir. Mabete, ruhun maddeden arındığı yerdir. Gerçek Mason, Loca sütunları arasında otururken bir mabette bulunmanın huzur ve hazzını duyar. Dostluk ve arkadaşlık karşısındakine birşeyler vermektir. Hele mesleğimiz tamamiyle özveri ister. Bir verme sanatıdır. Peki verirken karşılığında neyi alacağız? Muhakkak ki Masonluğun verdiği sonsuz huzur ve ruhumuzun yüceltilmesini alıyoruz.

Hiç birimiz gerçek ideali bulamayacağız. İdeal da olamayacağız. Ancak kendimizi diğerlerinin özeneceği kişiler haline getirsek idealin bulunmasına yardımcı olmaz mıyız? Esasen görevlerimizin en önemlisi sevgi bağlarımızı haricilere de tatbik etmektir.

Tekristen sonra her çırac doğan bir bebeğin safiyeki içinde olmalıdır. Tıpkı emekleyen bir bebeğin anne dilini ve çevreyi öğrendiği gibi Masonluğu tanımalıdır.

Adaylarımız ve kardeşlerimiz içinde doktor, mühendis, mimar, iktisatçı, hukukçu, öğretim üyesi, asker, tüccar veya memur, mesleğinde sivrilmiş veya ekonomik ve mesleki çizgisini aşmamış her sınıf ve kültür dilimlerinden insanlar bulunur. Bütün vasıf ve hasletlerine karşılık, tekristen sonra hepsi ham taştır ve yontulmaya muhtaçtır. Masonluğun bana öğreteceği hiçbir şey yoktur, ben zaten her şeyi biliyorum diyenler çıkacaktır. Ancak Masonluktaki kardeşlik, insan sevgi ve anlayışı, kitaplardaki öğretinin de ötesinde mistizme vara-

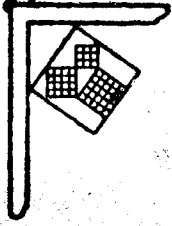
çok kadar derin bir olaydır. Bu olayı ruhunda hissedebilecek kişi dünyayı yeniden kurma misyonuna katılabilecektir. Zira yerin altında arayıp da bulmaya çalışacağı gizli taş, kendi yüceltilmiş benliğinden başkası olmayacaktır.

Yazıma ebedi Büyük Üstadımız, Kiral Süleyman'ın «Mesellerinden» birkaç mısra ile son vermek istiyorum...

Hikmeti bulan adama,
Ve anlayışa erişen adama ne mutlu!
Çünkü gümüş kazanmak iyidir;
Ve onun kârı halis altından iyidir.

KAYNAKLAR :

Yunan Mitolojisi
İnsanlığın Kurtuluşu, H. Van Loon
Masonluk, Paul Naudon
İnsan ve Kültür, Bozkurt Güvenç
Mimar Sinan Dergileri

Tam Kusursuz ve Düzenli Bir Loca

Faruk DENİZ

Önce LOCA'dan söze başlayalım. Loca'nın anlamı ve tanımı üç değişik şekilde yapılmaktadır.

1 — LOCA, masonların toplandıkları yerdir.

2 — LOCA, çalışmak üzere teşkilatlanmış masonların meydana getirdiği topluluktur.

3 — LOCA'nın etimolojik orijini ve anlamı : Operatif masonların çalışmakta oldukları inşaat, esas binanın hemen yanında kendileri için yaptıkları ve oturmalarına tahsis edilen evler.

Masonluk Anayasa'sı OLD CHARGES, ESKİ YÜKÜMLÜLÜKLER bölümünde LOCA tanımını şöyle yapmaktadır.

«Masonların eski mesleklerini, misterler içinde, kendilerini eğiterek mükemmelleştirmek için toplanıp çalıştıkları mahaldir.»

TÜRKİYE BÜYÜK LOCASI GENEL TÜZÜĞÜ 58. MADDESİ ise LOCA'yı şöyle tarif eder.

«HÜR VE KABUL EDİLMİŞ MASONLARIN ÇALIŞMALARINI SAĞLAMAK ÜZERE PEK SAYIN BÜYÜK ÜSTADIN VERDİĞİ BERATA DAYANARAK KURULMUŞ KOLLARDIR.»

Etimolojik anlamına gelince; Joseph Newton kardeş «Masonik Kısa Konuşmalar» adlı kitabında çok ilginç bir benzetme yapmış. Diyor ki : «Yüce Allah insanları büyük bir kardeş topluluğu olarak yarattı. Kendisini o

topluluğun Üstadı Muhteremi, dünyamızı da Loca'ya dönüştürdü. Newton kardeş ayrıca LOCA kelimesinin Sanskritçe LOCA — DÜNYA kelimesinden geldiğini belirtmektedir. Sanskritçe en eski HİND-AVRUPA dili olup, konuşma dili olmaktan çok bilim ve edebiyat diliydi. İlk bakışta LOCA kelimesinin Sanskritçe anlamı ile sembolik anlamı arasında bir bağlantı görülüyorsa da, aslında LOCA kelimesinin bugünkü kullandığımız anlamdaki orijini ve kökü, ANGLLO — SAKSON dilindeki LOGIAN kelimesinden gelmektedir. Orta çağ masonları ile ilgili araştırma yazısında Mr. Hope; «Nerede ve hangi yerde işe başlamış olurlarsa olsunlar, Masonlar yapmakta oldukları inşaatın hemen yanibaşında geçici olarak kendilerine meskenler yapmaktaydılar.» diyor ve ilave ediyor. Bu kulübelere Almanlar HUTTEN, İngilizler ise LODGE diyorlardı. Loca, oturulan yer, veya masonların ikametgâhı anlamına gelmekteydi. Du Cange, orta çağ latincesinde LOGIA veya LOGIUM kelimelerinin (İkamet Edinilen Ev) anlamına kullanıldığını söylemektedir. Ayrıca Du Cange'in bildirdiğine göre, PAPA seçimi sırasında Kardinallerin toplandıkları ufak evlere veya bölmelere, LOGIA veya LOGIUM deniliyordu. Bütün bu bulgular LOCA kelimesi an-

lamının esas binanın yanında masonların ikamet ettikleri kulübe evlerden geldiğini doğrulamaktadır.

LOCA'nın tanımını yapıp anlamını açıkladıktan sonra şimdi de günümüze gelinceye kadar LOCA'nın geçirdiği evrim hakkında toparlıyabildiğim bilgileri sizlere sunmak istiyorum.

Dumfries Locası 1710 yılı ter-simatında, masonların çalışma yapmak üzere «HOROZ SESİ YA DA KÖPEK HAVLAMASI DUYULMAYAN, YÜKSEK TEPELER VEYA ALÇAK VADİLER GİBİ YERLEŞİM BÖLGELERİNDEN UZAK YERLER'İ» tercih ettikleri belirtiliyor.

Preston kardeşin loca çalışmalarıyla ilgili yaptığı çizimlerde ise «BEYAZ SATENLE ÖRTÜLÜ LOCA'YI TAŞIYAN DÖRT GÖZCÜ» deyiimi kullanılmaktadır. Burada günümüzün çalışma tablosu sembolik anlamda LOCA yerine kullanılmaktadır. Çünkü ilk çağlarda LOCA, arazi üzerine çizilen ŞEMA şeklindeydi. Sonraları açık havadan kapalı mekanlara geçildi. Bu defa çizimler odanın döşemesi üzerine yapılmaya başlandı. Çizimleri yapmak GÖZCÜ'lerin göreviydi. Ve onların artistik yeteneğine dayanıyordu. Bu arada çizimlerde hatalar da oluyordu. Örneğin 197 numaralı Jerusalem locasının 16 Eylül 1772 tarihli

tersimatında bakın ne diyor: «Çıracak mason derecesi çalışma düzenini çizmekte hata yapan gözcü kardeş yüzünden yükselme töreni bir gün sonra yapılmak üzere ertelendi.»

Spekülatif masonların hayal gücü daha sonraları bu basit çizimlere renk ve estetik katmaya başladı. Branda bezleri üzerine çizilen Semboller, Çalışma Avadanlıkları ve benzeri resimler hem dekoratif oluyor hem de her defasında yeniden çizmek külfetini ortadan kaldırıyor. Brandalı loca çizimleri daha sonraları LOCA'ya konulan masa ve sepha üzerine örtülmeğe başlandı, 1800 yılından itibaren de örtü ve masalar kaldırıldı.

Yalnız 20. yüzyılın başına kadar SINCERITY locasında bu uygulamaya devam edildi. Bu locanın eski kardeşlerinden James Miller, üzeri çizimli branda bezleri bulunan masalı locasını, hatırladığı kadarıyla şöyle anlatmaktadır: «Masa takriben beş metre uzunluğundaydı. Kardeşler çalışma sırasında masanın etrafında sıralanırlardı. Çalışma bittikten sonra ise masa şölen masası haline dönüşürdü. Her kardeşe loca kesesinden ödenmek üzere bir içki verilirdi. Her kardeş bu hakkını kullandıktan sonra Üstadı Muhterem «NAFAKA» diye yüksek

sesle seslenirdi. Hasenat emini de malası ile kardeşlerin başlıklarını toplardı. Genellikle 6 penny. Toplanan para bitince üstadı muhterem yeniden «NAFAKA» çağrısında bulunurdu. Bu arada masonik şarkılar söyler gecemiz geç saatlere kadar devam ederdi.»

James Miller bu arada anılarında nahoş bir olaydan da söz etmektedir. O yıl loca'larının kuruluş yıldönümü yapılıyor muş. Adetleri üzere her kardeş yemek parasını kendi ödermiş. Parasını ödemediği halde törene katılamıyacak bir kardeş kendi yerine mason olmayan oğlunu göndermiş. Herkes ne yapacağını şaşırılmış ve bu zor durumda şölenin tadı tuzu kaçmış.

Locaların operatif masonluk devrinden günümüze kadar geçirdiği evrimi böylece özetledikten sonra, şimdi de LOCA'nın tam olmasını sağlayan gereçlere ve özelliklere geçebiliriz. LOCA'nın birinci derecede açılışında, üstadı muhteremin birinci Nazır'a yönelttiği soruyu bir kere daha hatırlıyalım.

Üs.: Muh.: — 1. Na.: K.: im, bir L.: ne ile tam olur?

1. Na.: — M.: 'luğun üç büyük sembolik Nuru olan Kut.: Ki.:, Gö.: ve Pe.: 'in varlığı ile Üs.: Muh.:.

Evet, önce KUTSAL KİTAPLAR'ı

ele alalım. Kutsal Kitaplar dinsel inanışlara göre tanrı buyruklarıdır. Peygamber Musa'nın Sina dağında, Muhammed peygamberin ise HİRA dağında yaşadıkları kabul edilen biçimleriyle tanrının ses ve sözlerinin doğrudan ya da bir melek aracılığıyla kendilerine iletilmesidir. İslam inanışına göre vahiy olan Kur'an sureleri Muhammed Peygambere Cebrail adındaki bir melek aracılığıyla bütün olarak ya da ayetler biçiminde gönderildi.

İskoç riti Hür ve Kabul Edilmiş Masonluğa girebilmenin ilk ve en önemli koşulu ALLAHA — YÜCE BİR VARLIĞA inanmak olduğunu hepimiz biliyoruz. Operatif masonların eski yükümlülükler yasalarına göre, mason olacaklardan yalnız Hristiyan dininden olmak gibi bir özellik aranıyordu. 1723 Anderson Anayasası ise masonlukta din alanını genişletmiş ve bütün dinlere, inançlara, irklara açık olduğunu kabul etmiştir.

Dini inançların sembolü Kutsal Kitaplardır ve kutsal kitaplar olmadan loca çalışması yapılamaz.

GÖNYE; üç büyük sembolden biri. Masonik sembol olarak GÖNYE'nin çok eski bir mazisi bulunmaktadır. 1830 yılında İrlanda'nın Limerick kentindeki BAAL köprüsünün yeniden in-

şası sırasında temel taşı altında pirinçten mamul, oldukça eskimiş bir gönye bulunmuştu. Gönyenin iki yüzünde şu kelimeler yazılıydı:

«GÖNYE İLE AYNI HİZADA, SEVGİ İLE YAŞAYACAK VE MÜCADELE EDECEĞİM. Tarih: 1517.»

Gönyenin sembolik anlamının önemi kadar boyutlarının muhafaza edilmesi de önemlidir. Örneğin Fransız Masonları gönyenin bir ucunu diğerinden daha uzun yaparak onu marangoz gönyesine benzetmektedirler. Bundan başka Amerikan masonları da Jeremy L. Ross'un hatalı çizimini örnek olarak gönye uçlarını eşit tutmakla birlikte kalibre ederek üzerine inç ölçülerini koymuşlar ve onu ölçü aleti durumuna getirmişler. Oysa Gönye bir ölçme aleti değildir. Sadece taşların köşelerini ve satırlarının düzlüğünü kontrol etmeye yarar.

Coil's Masonik Ansiklopedisine göre 1723 Anderson Anayasasında GÖNYE ile PERGEL'e rastlanmamaktadır.

Yılmaz Karakoyunlu kardeşin, Mimar Sinan dergimizin 23. sayısında «SEMBOLLERİN YORUM GÜÇLÜĞÜ VE AYDINLANMA GEREĞİ» isimli yazısında PRICHARD'ın 1730 yılında yazdığı «MASONRY DISSECTED»

—Masonluğun Anatomisi kitabından örnek olarak bir locanın oluşması için İNCİLİN, GÖNYE-NİN, PERGELİN bulunması gerektiğine işaret edilmektedir. Burada ilginç olan İNCİLİN tanrıya, PERGEL'in Üstada ve GÖNYE'nin kalfalara ait olduğudur. Birinci derece ritüelimizde Gönye ve Pergelin sembolik anlamı şu kelimelerle belirtilmektedir: Kutsal Kitaplar üzerindeki GÖNYE hayatta doğru yoldan ayrılmamak gerektiğini anlatır. Akli temsil eder. PERGEL, istek ve

hırslarımızı sınırlı tutmayı öğretir. Duygunun sembolüdür. GÖNYE, üstadı muhteremin işaretidir. Kordonunda gönye vardır. Kürsüsünde gönye bulunur. Buna karşılık PERGEL hiçbir görevlinin işareti olarak belirtilmemiştir. Bu arada sizlere Palermo vadisindeki Pasquale locası tarafından tertiplenen şiir yarışmasında birincilik ödülünü alan GÖNYE VE PERGEL şiirinin SAHİR ERMAN kardeşin çevirisinden pergelle ilgili bölümünü okumak istiyorum. :

«Pergel ihtizaz etti :

Bir kolunun ucunu tesbit etti

Diğerini yavaş yavaş çevirdi

Doğudan başladı, kuzeyden batıya geçti

Bir an güneyde durakladı.

Ve başladığı yere, Doğuya vardı.

Etrafına sükunetle baktı ve geniş daireyi süzdü

(Merkezde yer alan nokta bir ışık gibi kaldı)

Ve kibirli gönyeye yalnız ondan sonra cevap verdi :

Sen durduğun yerde kalırsın, sadece maddesin.

Ben sınırsız ruhum,

Aşkim, evrenim...

O zaman kucaklaştılar ve katedralleri birlikte çizdiler.»

Genellikle mason olmiyanların da masonluğun simgesi olarak bildikleri GÖNYE ve PERGEL Amerika'da bir dava konusu bile olmuştur. Bir un fabrikatörü 1873 yılında patent bürosuna yaptığı başvuruda Pergel ve Gönyeyi ticari marka olarak almak istemiş ve fakat patent bürosu bu markanın masonik sem-

bolü olduğu gerekçesiyle başvuruyu reddetmiştir.

Birinci derece ritüelimize tekrar dönelim ve üstadı muhteremin bu kez 2. Nazıra yönelttiği soru ve 2. Nazırın cevabını hatırlıyalım.

Üs.: Muh.: — II. Na.: K.: 'im bir L.: nasıl düzenli sayılır?

II. Na.: — En az yedi M.:’nun hazır bulunmasıyla, Üs.: Muh.: Türkiye Büyük Locası, Localar Genel Tüzüğü 10. maddesi der ki : «Büyük loca tarafından usulüne uygun olarak diploma-ya sahip 7 üstad masonun bir araya gelmeleriyle kusursuz bir loca kurulabilir. (Bunlardan ikisinin üstadı muhteremlik yapmış olması, ikisinin de en az yedi yıllık üstadlık durumunda olması, gerekmektedir.) Bu 7 sayısı ayrıca masonlukta özel bir anlam taşımaktadır. 1686 tarihli Antiquity manüskrisi, bir masonun bilmesi gereken 7 liberal bilimden söz eder. Bu liberal bilimler sırasıyla; GRAMER, RHETORİK (HİTABET), MANTIK, ARİTMETİK, GEOMETRİ, MÜZİK ve ASTRONOMİ’dir. Bütün liberal bilimlerin Geometri olmadan var olamayacağını savunur ve geometri masonluktur, der. (Little Masonic Library)

Bundan üçyüz yıl önce SLOANE locasında yapılan kateşizm eğitimlerinde 2 çırak, 2 kalfa, ve iki üstattan kusursuz bir loca oluşabilir denilmekte.

Graham ve Essex locaları tersimatlarında ise 3’ten 13’e kadar tek sayıda masonların bir araya gelmeleriyle loca kurabilecekleri söylenmektedir.

Bir kere daha ritüelimize dönerek bu defa üstadı muhteremin

1. Nazıra yönelttiği soruyu ve 1. Nazırın cevabını anımsıyalım.

Üs.: Muh.: — I. Na.: K.:’im bir L.: nasıl düzenli sayılır?

I. Na.: — Bü.: L.:’dan aldığı Ba.:’la.

Üs.: Muh.: — (Be.:’ı göstere rek) İşte Be.:’ımız K.: lerim.

Evet, BERAT bir locanın DÜZENLİ olduğunu kanıtlayan belgedir.

1717 yılında İngiltere Büyük Locası kurulmazdan önce operatif masonluk devrinde, bir locanın düzenli olması için sadece OLD CHARGES — ESKİ YÜKÜMLÜLÜKLER manüskrisinin bir kopyasına sahip olmak yeterliydi. Bu durum uzun yıllar devam etmiştir. SLOANE locasının bir tersimatında bu husus açıkça belirtilmektedir. 16 Ekim 1646 yılında ELIAS ASHMOLE’un tekrisinde kendisine OLD CHARGES’in bir kopyası verilmiştir. Bu olay aynı zamanda masonluk tarihine ilk kayıtlı tekris töreni olarak geçmiştir.

Bir locanın düzenli olması, bağlı olduğu büyük locanın da düzenli olmasına bağlıdır. 1877 yılında GRAND ORIENT DE FRANCE locası Allaha inançlarını ritüellerinden çıkarınca Evrensel Masonluk düzenini yitirmiştir.

Her ülkede, o ülkedeki mason-

ların bütün yetkisini haiz yalnız bir büyük loca bulurabilir. Ülkemizde 1965 yılında maalesef büyük loca ile yüksek şura arasında bir anlaşmazlık çıkmış, bunun sonucu olarak, düzenli masonluğumuz yanında bir de bize göre düzensiz (gayri muntazam) masonluk ortaya çıkmıştır. (111 dediğimiz ve Meşrutiyet caddesi 111 adresindeki loca). Bu bölünmenin nedeni, bir siyaset adamına «Derreğimizde kaydı bulunmadığı»na dair verilen mektuba istinat ettirilmektedir. Aslında bu bölünmenin nedeni, mektubun verilisinde suçlara verilecek ceza yetkisine kimin sahip olduğu tartışmasından kaynaklanmıştır.

Konuşmama son vermeden önce sizlere, bir de İskoç Riti Türkiye Büyük Locasının Konsekrasyonu töreninden bahsetmek istiyorum. Bu törenin Mimar Sinan Dergimiz 1. sayısı 19. sayfasındaki Konsekrasyonla ilgili yazının bir bölümünü, o günkü konuşma diliyle aktarmak istiyorum.

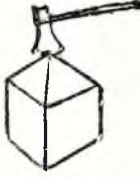
«Tarih 29 Nisan 1965. İskoçya Büyük Locası Üstadı Muhteremi Lord Bruce, Büyük hatibi ile biraderlerinden kurulu heyeti Türkiye Büyük Locası eski Bü-

yük Üstadı Cihan Tok Birader tarafından büyük Locaya alınarak profanların sürekli alkışlarıyla selamlandı. İskoçya Büyük Üstadı, Türkiye Büyük Locasına; cismani ve ruhani bütün isteklerimizin rızkını teşkil eden ve ilahi iyiliğini remzeden BUĞDAY'ı serpererek KAINATIN ULU MİMARININ ADINA VE ONUN YÜCE ŞANINA, büyük Locayı Hür Masonluğa ithaf ettiğini belirtti. Sonra memnunluk sembolü olarak şarap döktü. Ve Kainatın Ulu Mimarı Adına ve Onun Yüce Şanına Büyük Locayı fazilete ithaf etti. Heyet 3. defa doluştu ve şarkta durdu. Neşe ve Huzurun sembolü zeytinyağ döktü. Kainatın Ulu Mimarı Yüce Şanına Bu Büyük Locayı evrensel iyilik ve yardıma törenle ithaf ediyorum dedikten sonra İskoçya Büyük Hatibi duasını okudu : ... Kendi özünde akıl ve hikmetin tamamı bulunan tanrım!... Kardeşlerime her yerde rahmetini esirgeme, ızdırıp ve acılarına rahmet eyle...

Diyerek konsekrasyonu tamamladı. Bu suretle Büyük Locamız dünyadaki mevcut düzenli Localarla ilişki ve karşılıklı ziyaretler yapabilecek duruma geldi. Düzenli olma bahtıyarlığına erişti.

KAYNAKLAR

- T.O. Haunch biraderin «The Lodge, Just, Perfect And Regular isimli yazısı (ARS QUATOR CORONATORUM DERGİSİ — YIL : 1969).
- Joseph Newton birader'in «Short Talks On Masonry» kitabı
- An Encyclopedia Masonry. — Little Masonic Library.
- Türkiye Büyük Locası Tüzüğü.
- Mimar Sinan Dergisi 28. sayısı «Gönye ile Pergel» şiiri.
- Yılmaz Karakoyunlu'nun Mimar Sinan Dergisi 23. sayısındaki «Sembollerin Yorum Güçlüğü ve Aydınlanma Gereği» isimli yazısı.

Masonlukta Bazı Görev, Yetki ve Haklar

Raşid TEMEL

Üstadı Muhteremin yetki ve fonksiyonları tüzüklerde bulunduğu gibi ritüellerde ve sembollerin içinde de vardır. Tüzüklerdeki kolaylıkla anlaşılacak cinstendir. Ritüeller ve semboller içindeki kısımların ise ne kadar üstünde durulsa azdır. Çünkü Masonluğun bütün inceliği burada toplanmıştır. Hepimizden beklenenler ve alacağımız dersler bunlardadır.

Üyelerin görev ve imtiyazlarına gelince, bildiğimiz kadarı ile tüzüklerde fazla birşey yoktur. Ama hepimizin yetkisinde, imtiyazlarında, görevleride ritüellerimizde ve sembollerimizde arayanlar için fazlasıyla vardır. Bunları tüzüklerde arayıp vaktinizi harcamayın. Tüzükleri anlamak çok kolaydır. Yani işin kolay olan maddi yönüne değil, manevi yönüne kuvvet verelim. O zaman hem locaya iyi liderlik edilecek, hem dostluk kurulacak ve Masonluğun yürümesinde ve daha da büyümesinde esas olan ahenk yaratılacaktır.

Üyeler dediğimiz Mason kardeşlerin, Masonluğun kendine has olan ahlak ve fazilet sistemine uymaları lazımdır. Bunu bildiğimiz 29 Masonik fazilette aramamız uygun olacaktır. Üyelerin Masonluğa sadakatle hizmet etmeleri ve yaptıkları yeminde taahhüt ettikleri hususları bir an için akıllarından çıkarmamaları ve bunlara daima bağlı kalmaları, ayrıca sembollerimizin manalarını ve seremonilerin

öğretilerini daima göz önünde tutmaları ve bunlara uymaları başlıca görevleridir.

«Üstadı muhterem locanın başkanı, yetkili ve tek temsilcisi, aynı zamanda kurulan komisyonların tabii başkanıdır. Görevlileri uyar- mak ve eleştirmek hakkı yalnız ona aittir.» Tüzük böyle yazıyor. Bildiğim kadarıyla başka hiçbir dernek başkanının bizim Üstadı Muhteremden fazla yetki sahibi olduğu söylenemez.

Çalışma klavuzunda da şöyle yazıyor :

«Loca içinde kesin olarak Masonik disiplini sağlamak için Üstadı muhteremin bu konudaki bir kararı locanın oyuna sunulamaz. Şi- kâyetçi olanların ancak Büyük Locaya usulü dairesinde başvurabileceklerini hatırdı tutmak lazımdır. Ancak disiplin ve otoritenin büyük bir yumuşaklık ve hoşgörü ile uygulanabileceğini de unutmamak lazımdır.» Yani iyi bir Üstadı Muhterem hiddet, şiddet ve sert- likten uzak durmalıdır.

Üç büyük nur olarak bilinen Kutsal Kitap, Gönye ve Pergel bulun- mayan bir loca çalışamaz. Aslında bunlar olmadan loca olmaz. Öy- leyse bunlar sembollerimizin en önemli olanlarıdır.

Kutsal Kitap Tanrıya sunudur. Çünkü o Tanrının insanlara inançları üzerine yol göstermesi ve kendilerini idare edebilmeleri için gön- derilmiştir. Gönye, Üstadı Muhtereme sunudur. Çünkü o fazilet sem- bolü olduğundan onun makamına yakışır. Pergel ise üyelere sunu- dur. Çünkü kullanılmasına dikkat edersek, bütün isteklerimizi ve tut- kularımızı sınırlaya bilmemizi sembolleştirir. Bunun manası haddimizi hududumuzu bilmemizdir.

Üyelerin idare edenlere karşı olan görevleri vardır. İdare eden güç- ler yoluyla elde edilen haklardan üç büyük nur görevlerimizi remze- der. Üç küçük nurla bu idare eden güçler yoluyla elde edilen hak- larımızı simgeler. Yani küçük nurlar olan Güneş, Ay ve Üstadı Muhteremin idaresinden beklediğimiz haklar.

Üstadı Muhteremin locasını idare ettiği gibi. Güneşle Ay da gündüz ile geceyi idare ederler. Üstadı Muhteremsiz bir loca olamaz, aslında o locanın kendisidir. Küçük nurlardan birinin Üstadı Muhteremi remzetmesi kardeşlere Masonik nurun kaynağının Doğuda olduğunu gösterir.

Locada ışıklar yanmadan evvel küçük nurlardan gelen ışık loca için-

deki sembolleri ve bunlar arasında bulunan üç büyük nuru görmemize yardım eder. Büyük nurlar imanımızın ve hareketlerimizin yöneltilmesi açısından paha biçilmez bir armağandır. Bu üzerinde çok düşünülmesi gereken bir sembolizmadır.

Üç baş görevlinin amblemleri Gönye, Tesviye ve Şakuldur. Bunların iç anlamlarını düşündüğümüz zaman varlıklarından haberimiz dahi olmayan bazı özellikleri meydana çıkar. Hindu Tanrıları Brahma, Shiva ve Vishnu ile örneklersek, Üstadı Muhteremin Yaradanı, Onun yaratıcı vasfını ve insanlardaki ruhu, yani Hinduların Brahmasını; Birinci Nazırın yokedici veya şekil değiştirici Shivayı, yani insandaki canı; İkinci Nazırın koruyucu Vishnu yu, yani bedeni remzettığı görülür. Üç vuruşta sırasıyla ruh, can ve bedeni remzeder.

Loca açılırken işaret verilmeden evvel Üstadı Muhterem tek vuruşla kardeşleri düzene çağırır. Bu vuruş bedenin daha yüksek kuvvetlere itaat etmesine hazırlıktır. Daha sonra celse açılırken ki vuruşlar son yücelme olan ruh, can ve bedenin beraber ilerlemesi için locanın çalışmaya başlamak üzere olduğunu gösterir. Bu vuruşların her derecede başka olması insanı meydana getiren ruh, can ve beden arasındaki ilişki ve mesafelerin değişikliğini anlatır.

Çırac vuruşu da bize diğerlerinde olduğu gibi ruh, can ve bedeni hatırlatır. Bu bilgisizlik devresinde hepsi birbirinden eşit uzaklıktadırlar. Bu nedenle bedende can ve ruh kadar önemlidir. Bu vuruşlar, sırasıyla geldiği yerden Allahı arayan ruhu, canı ve bedeni remzederler.

Operatif açıdan bakıldığı zaman, nazırlar üstün formen görevini görürler ve binanın yapımında kullanılan işçileri kontrol ederlerdi. Üstadın görevi ise, planları yapmaktı. Tabii zaman zaman işi de kontrol ederdi. Ama bu kontrol için nazırlarına güvenir, onlarda Şakul ve Tesviye ile duvarları ve sütunları yerden yükseldikçe kontrol ederlerdi.

Bu yol spekülatif Masonluğa uygulanırsa, loca çalışmalarının programlanması Üstadın işi, ayrıntılara bakmakta nazırların görevi olduğu anlaşılır. Üstadı Muhteremin remzettığı ruhun ilhamları, Birinci Nazırda beliren can yoluyla, İkinci Nazırda bedene, yani maddi görünüşe akseder.

Varlığımızla ilgili olarak bitkilerin önemi göz önüne alınırsa, İkinci Nazırın çalışma aracının Şakul olması bize gökten düşen yağmuru

hatırlatır. İkinci Nazırın Allahın koruyucu tarafını, insanında bedenini remzettğine göre, bedenın ekmek ve suya da ihtiyaçı olduğunu düşündürür. Ekmek ve su onlarsız hayatın devam edemeyeceğini gösteren en az ihtiyaçları belirtir. Dünyalıklara sahip olmak, yani zenginlik, çok dikkat ve ihtimamla kullanılmadır. Aksi halde canın hat-ta bedenın ölümüne yol açabilir.

Birinci Nazırın loca kapanırken Üstadı Muhteremle konuşmasından anlaşılacağı üzere, o batan Güneşi ve Tanrının yokedicı tarafını remzeder. Shiva sadece görüntüde biten hayatı değil, zaman içinde sonsuzluğu ve sürekliliği de anlatır. Birinci Nazır, İkincide olduğu gibi dikey hatlarla değil, yatay hatlarla tanındığı da not edilme-lidir. Büyük Tesviyeci olarak ölümlü hayatta durakları ayrı görünme-sine rağmen, Allahın gözünde bütün canların eşit olduğunu hatırlatır.

Shiva ateşle ilgilidir, Vishnu ise su ile. İkinci Nazırın su ile ilişkisini korumasında büyük bir dikkat gösterdiği gibi, Birinci Nazırda ateşle ilgilidir. Tesviye ucu yukarıda olan bir üçgen gibidir. Bu da genellikle bilinen ateş sembolüdür, Ateş görünen varlığı yakıp kül eder.

Birinci Nazır ölümlü hayat ile İlahi kıvılcım arasındaki bağlantıyı kuran canın sembolidir. Lakin o ruhtan aldığı talimat üzere hareket eder. Yani yalnız Allah ölümümüzü buyurduğu zaman can beden-den çıkar.

Üstadı Muhterem Allahın yaratıcı tarafını, insanın içindeki Tanrısal kıvılcımı remzeder. O bizi Dünya üstünde işe başlatır, ama geldiğimiz yere çağırılma görevini başkasına bırakır.

Şimdi bütün bu saydıklarımın sonra, Üstadı Muhteremin aklıma gelebilen bazı fonksiyonlarını özetlemek istiyorum :

Masonluğun genel planını ve onun ayrı ayrı bölümlerini, onun ruhu-nu ve dizaynini, ahengini ve intizamını, görevlilerin ve üyelerin görevlerini ve her derecede planlanmış dersleri kardeşlerin zihinlerine yerleştirmek başkanın görevidir.

Masonik faziletler ve derecenin tablosunda gösterilenlerin bilhassa üzerinde durulmadan geçilmesine mücade etmiyecektir. Buda kaçınılmaz bir görevidir.

Devam ediyorum :

Zaman, yer, din, ve insanlar açısından hesaplar yapılmadan locanın gösterişsiz ahlak kurallarını uygulamak.

Kardeşlerin birbirlerini sevmelerini, birbirlerine bağlanmalarını, yurda ve yasalara sadık olmalarını, böylece aziz ve kutsal borcumuzu ödememizin kolaylaştırılması.

Her türlü ibadete saygılı, politik ve dini fikirlere müsamahalı olmanın uygulanması.

Yaşamın devamlı kuralının iyi düşünmek, iyi konuşmak ve iyi hareket etmek olduğu.

Akıllı ve hikmetli kimseleri paşanın, asilin veya prensin üstünde tutmak, akıllı ve iyileri kendimiz için örnek almak.

Kardeşlerin öğretisi ve meslek hareketlerinin daima uyum içinde tutulması. «Neticesi ne olursa olsun, yapılması icabedeni yap.» sözünü parola olarak kabul etmek.

İşte Üstadı Muhteremin idare edeceği makama düşen ve uygulanması gereken görevlerin bazıları bunlardır. Üstadı Muhterem bunları iyi yaptığı ölçüde kendine şeref bahşettiği gibi, Masonluğunda büyük gayesi olan İnsanlık Mabedine ve ilerilememize yardımcı dokunur. Bunu beklemekte biz üyelerin en doğal hakkımızdır.

Masonik Kùltür

Nezih RONA

Kùltür, uygarlığın eriştiği gelişimin, kişi üzerinde doğal bir tezahürü olarak ifade edildiği gibi, eğitim ve yetiştirme yolu ile entellektüel olgunlaşma olarak ta izah edilmektedir. Aslında, kelime daha geniş ve kompleks bir manayı kapsamaktadır.

Tarımda kùltür, nebatın büyüme esnasında, ayıklanma suretile biyolojik gelişme ve olgunlaşma olarak tanımlanır. Halk arasında kùltür, kelimesi, uygarlığın belirli bir aşamasını ve şeklini ifade etmektedir. Masonik kùltür, kadim kardeşlerimizin, eski çağlardan tevarüs edip, bize aktardıkları bir «Ethos», yani Marslaşmış bir ahlâk karakteridir. Öyle bir «Ethos» ki, hasletleri bütünleşmiş ve ahenkli bir felsefenin yarattığı eşsiz bir yaşam tarzıdır. Masonik kùltür, bir kardeşlik ortamı ile çevrelenmiştir. Sevgi dolu bir ortamın verdiği eğitim ve sembolizmalarımız, bize hayat gemimizi, sığ sularda dahi, dengeli ve emniyetle yönlendirmemize yardımcı olur.

Masonluk, yüzyıllar boyunca, uygarlığın gelişmesinde önderlik etmiş ve insanlığın iyiliği ve yücelmesi için mücadele vermiş ve büyük başarı kaydetmiştir.

Geniş manada masonik kùltür, insan hayatını basitlikten kurtarıp, şerefli ve seviyeli olmasına yönelik bir yaklaşımın tarzıdır. İyiliği, fa-

zileti ve bir çok insanlık hasletlerini içeren bu kültür, zamanla, kişiliğimize yerleşir ve günlük faaliyetlerimizin her aşamasında kendini yansıtır. Masonik prensiplerin mevcut olduğu ortamda, eğitimimiz ve ilerlememiz, bizi bir spiritüel anlayış düzeyine yükseltir ve böylece, hayatın insafsız iniş ve çıkışlarına göğüs germemize ve ayak uydurmamıza yardımcı olur.

Masonik, kültür, dış alemde, gıpta ile izlenen, iyi örnek, teşkil edici ve hariciyi içimizden biri olmaya teşvik edici bir unsurdur. Velhasılı Masonik Kültürün içerdiği başlıca özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz.

KARŞILIKLI SAYGI

Kardeşler arasında eşitliğe saygı konusu, loca çalışmalarının her evresinde, sürekli olarak işlenmektedir. Bu haslet, kalplere o denli derin yerleşmiştir ki, masonların dış alemle olan temas ve davranışlarında da kendini bütün güzelliği ile yansıtır. Böylelikle, bir çok haricinin bizden biri olma hissini kamçılar.

İTİBAR

Masonluğun temel menkibesi, melik Süleyman mabedinin inşası etrafında geçer. Mabedin yapısında kullanılan ve titizlikle seçilmiş ham taş, o denli mükemmel ölçüde ve cilalıdır bu taşları birbirine bağlamak için herhangi bir sıvaya ihtiyaç duyulmaz. Kadım devirlerde geliştirilen bu usul, sonraları Yunan ve Romalılara intikal etmiş ve onların da, şahane mabet ve yapı eserleri yaratmalarına sebep olmuştur. Daha sonraları, orta çağda, Hür denilen operatif Masonlar, Avrupayı baştan başa dolaşarak, birçokları bugün dahi kullanılan, eşsiz mabet ve kiliseler inşa etmişlerdir. Bir ülkeden diğerine, hatta bir yöre'den başka bir yöre'ye seyahat etmenin sınırlı olduğu, köleliğin bulunduğu bir ortamda, bu kimselere serbestçe dolaşma ve bir usta mason yevmiesini kazanma hakkı tanınmıştı. Derecelerimizde her aday'a, cilalı taş bilgisi öğretilmekte, ona, bir hürmason olarak, her devir ve ortamda, mükemmel olma nasihatı verilmektedir. Bu onun için onur verici, ve itibarlı bir sorumluluktur.

EĞİTİM

Beşer de kültür bilim'e dayanır. Bilim iyinin fenadan ayrılması için elzemdir. Bilgi gücü, kardeşliğin yükselmesinde en önemli etkindir. Çalışma ahlâki, kardeşliğimiz öğretilerinin doruğunu teşkil eder. Loca çalışmalarında, derecelerine göre, ritüel ve sembollerin teşkil ettiği masonik idealler, üstatlar tarafından, kardeşlere sürekli telkin edilir. Eğitim, Masonik Kültürün anahtarıdır. Onsuz varolmak mümkün değildir.

KENDİNE GÜVEN

Yaşamımızda, birçok kereler, hal'edilmesi karakterimize dayanan durumlarla karşılaşmışızdır. Zayıf iradeliler, genelde işin hallini ya zaman'a terkederler ve yahut da tamamen üstlerinden atarlar. Tabiatile bu da onları, içinden çıkılması mümkün olmayan durumlara iterler. Masonluk, Bünyesine iyi insanları almayı, ve onları, daha iyi birer birey haline getirmeyi amaçlar. Girişimlerimizde, başarılı sonuç almak için işbirliğine gerek görülen kardeşlerde, daima kendine güveni olanlar seçilir. Bu husus Masonlara ritüellerde, alegori ve semboller ile işlenmektedir. Kendine güven, güzel bir yaşam için, Mason'a yardımcı olur. Kendine güveni olan bir kimsenin başarısızlığa uğramasına ender rastlanır.

Devrimizde âdet olduğu üzere, «köşeyi dönme», «Sollamak» v.b. «Colloquial» bir tabir yaratmak gerekirse, her ne derecede olursa olsun, sahibi bulunulan bir mason kimliği, kişi için en iyi bir referans «Maymuncuğu»dur. diyebiliriz. Bir çok kilitlerin açamayacağı kapıyı o açar. Böyle bir «kültür kimliği» güzel muhafaza etmeliyiz ve akıllıca kullanmalıyız.

Hür Masonluğun bu büyük kültür birikimini kullanmakla, iyi bir dünyada daha iyi bir insan olabiliriz. Masonik kültür, uygarlığın ve gelişmişliğin en zarif şeklini teşkil eder; yeryüzünde insan beceri ve başarısının çıkabildiği en üst noktadır.

Bütün iyi insanlar oraya erişme çabasıındalar.

Dileriz, E.U.M. Bizi de oraya ulaştırın.

OLAYLARIN İÇİNDEN

Sahir ERMAN

Masonluğu Sevdirmek :

«İnsanlar bir mason locasına niçin katılırlar? Ümid ederiz ki bu katılmanın sebebi müessesemiz hakkında edinilen müsbet bir kanaat, öğrenmek arzusu ve hemcinslerimize hizmet hususunda samimî bir istek olsun. Kaidelerimiz bir hariciyi mason olmağa teşvik etmeyi yasakladığına göre, bize katılmak isteyenlerin kendi serbest irade ve arzularıyla bize gelmeleri gerekir. Bu itibarla bir masonun haricî âlemde gördüğü büyük saygı, bize yeni üyelerin katılmasında en büyük âmil olur... Her mason kendi hayatından verdiği örneklerle, prensiplerimizi tam manasıyla benimsediğini isbatlamış olur.

Şu halde bu prensiplere ne derecede uygun bir halde yaşamakta olduğumuzu kendi kendimize sormanın zamanı gelmiştir... O şekilde yaşamalıyız ki, bir mesai arkadaşımız, bir komşumuz, bir arkadaşımız, ailemizin bir ferdi, günün birinde bize gelip «Ben nasıl mason olabilirim?, diye sorabilmelidir»

Pavlovich, How can I be like you? — California Freemason, yaz 1988 XXXV/3, 3-4

Başkan Reagan'a Şeref Belgesi verildi :

11 Şubat 1988 tarihinde Columbia BL. BÜ. Mc MULLEN K. yanında ABD GJ Yüksek Şûrası HBÂ F. KLEİKNECHT ve KJ Yüksek Şûrası HBÂ F. PAUL KK. olduğu halde Beyaz Saray'da Başkan Reagan'ı ziyaret ederek kendisine Columbia

BL. nın şeref Belgesini takdim etti. HBÂ KLEIKNECHT K de EKSR nin aynı mahiyetteki bir belgesini sundu. Başkan Reagan da bir mektupla gerek Mc MULLEN ve gerek KLEIKNECHT KK.e teşekkür etti.

(California Freemason, yaz 1988 XXXV/3,6 ve Blaue Blötter (Avusturya BL. nin yayın organı) Eylül 1988,6)

Porto Riko BÜ. nın mesajı :

Porto Riko BL. BÜ LOPEZ RUIZ, K, yayınladığı bir mesajda şöyle demektedir. «Masonluk, dün olduğu gibi bugün de hükümete tesir etmeyi düşünmemiş, kimse-nin vicdanına baskı yapmamış, siyasi, dinî kanaatlara karışmamış, fakat herkesin kanun ve nizamlar dairesinde kendi vicdanına göre hareket etmekte hür olması için daima mücadele etmiştir».

(Acacia, Ocak-Mart 1988, 5/6).

«Absalom» L. nın 250. kuruluş yıldönümü :

4-6 Aralık 1987 tarihinde Federal Almanya'nın Hamburg şehrinde 1 numaralı ABSALOM Muh. L. nın 250. kuruluş yıldönümü kutlandı Almanya BL. nin yayın organı olan «HUMANİTAT» dergisinde duyurulan bu yıldönümüne katılan yabancı BL delegasyonları şu şekilde sıralanmıştır : İspanya (1982), Belçika (1979), İran (1969), Hindistan (1961), Güney Afrika (1961), İsrail (1953), Rio Grande do Sul (1928), Finlandiya (1924), TÜRKİYE (1909), Saskatchewan (1906), Alberta (1905) Norveç (1890), Victorya (1889), Yeni Güney Galler (1888), İngiliz Kolumbiyası (1871), Quebec (1869), Arjantin (1857), İsviçre Alpina (1844) Lüksemburg (1803), Avusturya (1784), Newyork (1871), İsveç (1760), Hollanda (1750), Danimarka (1745), İngiltere Birleşik BL. (1717).

Dergide yer alan çeşitli fotoğraflar arasında önceki BÜ. Cavit YENİCİOĞLU, Önceki Genel Sekreter Nesip AKSÜT ve BK üyesi Can ARPAÇ KK. de görülmektedir. (Humanität, 1988/2, 12/13).

Türkiye'de Masonluk :

İsrail B.L. nin yayın organı olan (Haboneh Hahofshi) dergisinin bu B.L. nın 40. kuruluş yıldönümüne tahsis olunan 1988/1 sayısında, Türkiye'deki Masonluğun bugünkü durumu ile ilgili kısa bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilerde LL. rımızın sayısı, konuşulan diller, kıyafet ve devam nisbetleri belirtilmektedir. Yazı şu cümleyle son bulmaktadır : «Türk Localarında kullanılan ritüele Türk Ritüeli adı verilebilir, zira Türk KK'in ihtiyaç ve âdetlerini gözönünde tutan bir komite tarafından hazırlanmıştır».

(Some notes on freemasonry in Turkey — Haboneh Hahofshi, LII, 1988/1, IX)

Vicdan Hürriyeti :

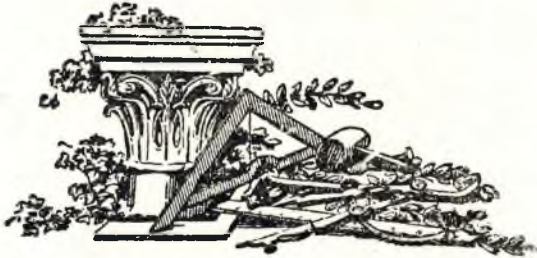
«ABD Anayasası değişik inanç sistemlerine bağlı insanları himaye eder ve himaye etmelidir. Allah'a, Buda'ya, Musa'ya ve Konfüçyüs'e inananlar, bizim resmî okullarımızda Hıristiyanlarla aynı haklara sahiptirler. Bütün insanların hakları teminat altına alındığı müddetçe hürriyetin de her şafakta görünen güneş gibi parlayacağından emin olmalıyız».

(New Age, Kasım 1988, 26).

Abdullah K. Viyana'daki Birleşmiş Milletler Teşkilâtına atandı.

«Mönchengladbach'da «Brüderlichkeit» Locası kurucularından ve Badsassendorf vâdisinde «Brüderlichkeit mider Börde «Locasının ilk Üs. Muh.i olan Abdullah K. 1.1.1988 tarihi itibarıyla Birleşmiş Milletler Teşkilâtı İslâm Dünya Kongresine temsilci olarak atandı. Abdullah K.'in, aynı zamanda İslâm Konferansının Dış İşleri Bakanları seviyesindeki toplantılarında müşvir olma durumu, kendisinin resmî görevlerden tam elini ayağını çekeceği sırada ve bizzat düzenlemiş olduğu Almanyadaki İslâm Arşivi çalışmalarına yönelmek istediği bir zamana tesadüf etmiştir. Viyana'ya atanması, onu daha sık olarak dış seyahatler yapma mecburiyetinde bırakacak ve nitekim pek yakında Karacı'de toplanacak olan İslâm Dünya Konferansına iştirak edecektir. 1930 yılında bir müslüman - alman olarak dünyaya gelen Abdullah K., Almanyada İslâm tarihini bugüne kadar inceleyen tek eserin de yazarıdır».

(Humanität, Almanya BL. yayın organı, 1988/2,27).

Localarda Verilen Konferanslar

ANKARA

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Uyanış	Eralp Özgen Hasan Köni	Türk Masonluğu Günümüzdeki Durum	30.9.1988
		Dünyada Masonluk Günümüzdeki Durum	7.10.1988
	Meriç Bilginer Alpay Tabak	Masonluk ve Toplum	21.9.1988
	M. Erdoğan Davran	Tekris'in Anlamı	18.11.1988
Doğuş	Dora, Aral, Özgür Ziya Tanalı	Akıl ve Hikmet	27.9.1988
		Güzellik	25.10.1988
Yükseliş	Erdoğan Güneriç Ragıp Buluç	Masonlukta Eğitim	15.9.1988
		Teknoloji ve Sanat	17.11.1988
İnanış	Ethem Sena Çınar Seyhun Tunaşar	Hürriyet ve Masonluk	24.10.1988
		Batınilik (Esoterizm)	12.9.1988
Bilgi	Cemal Ertan	Tarih ve Masonluk	5.10.1988
Barış	A. Semih Arpacı	Sibernetik İnsan ve Makinada Haberleşme ve Kontrol	21.10.1988
		Behçet Tonak	<u>Yapay Zeka</u>
	Ceyhun Ergüven	Gazeteci Atatürk	5.12.1988
Yıldız	Okan Işın	<u>Titreşim Bilimi</u>	22.9.1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ertan Savaşçı	Medahlık Sanatına Kısa Bakış	13.10.1988
	Muzaffer Yönezer	Yaşayan Atatürk	10.11.1988
	Ertekin Arasil	<u>Serebro Vasküler Hastalıklar</u>	24.11.1988
Cankaya	Faruk Kavkeralp	Kuruluş Günü Konuşması	15.10.1988
	Ethem Sena Çınar	Hürriyet ve Masonluk	24.10.1988
Arayış	Acar Tekinel	Masonik Vazife Anlayışı	20.9.1988
Ahiler	Vural Göğüş	Bitirmenin Güzelliği	8.9.1988
	Mustafa Sayın	Başlamanın Güzelliği	8.9.1988
	Metin Ercan	Atatürk'ten Seçmeler	10.11.1988
	Kaya Yazgan	<u>Zaman ve Zaman Yönetimi</u>	24.11.1988
Üçgül	Yahya K. Zabunoğlu	Toplumsal Yapılaşma Analizi Açısından M.: 'luk	14.9.1988
	Fuat Tuygan	Masonluğa Yöneltilen Eleştiriler	12.10.1988
Çağ	Tankut Ünal	Gotik Yapı Sanatı	8.9.1988
	Bozkurt Güvenç	Çağdaşlaşmak mı? Batılılaşmak mı	20.10.1988
	Salih Kaya Sağın	M.: 'luğun Yazılı Olmayan Kuralları	18.11.1988
Eşitlik	Taylan Lünel	Piyerin Tekrisi	11.10.1988
Ankara	Ethem Sena Çınar	<u>Masonluk Bize ne Öğretiyor</u>	21.10.1988
	Hikmet Gündüz	Yunus Emre	5.10.1988
İlke	Zeki Belgin	61 Yıllık Masonik Yaşamdan Anılar ve Öğütler	9.9.1988
	Taylan Lünel	Mabed Mimarisi	9.12.1988
Atanur	Zeki Köseoğlu	M.: 'nik İlk Dış Görünüş	21.9.1988
	Ahmet Erdem	Dayanışma	21.9.1988
Erdem	Çetin Gülovalı	Mesleğimiz Üzerine	4.10.1988
	Teoman Güre	Namık Kemal Üzerine	29.11.1988
Doğan Güneş	Orhan Günay	Eski Yükümlülükler ve Anderson Yasası	21.9.1988
	Cüneyt Birol	Akıl	5.10.1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Hasan Köni	Uluslararası Kardeşliğin Dünyadaki Gelişimi	30.11.1988
	Erdinç Güder	İtidat	7.12.1988
	Atilla Gökaydın	Adalet	7.12.1988
Tolerans	B. Yiğit	Ethic Üzerine	26.10.1988
Kutup Yıldızı	Ahmet Çakıroğlu	Kalfa Derecesi	8.9.1988
	Aydın Sefa Akay	Türk Masonluk Tarihi- II	22.9.1988
	Şekip Kantarcı	Güzellik	24.10.1988
Çukurova	Işık Olcay	Masonik Heyecan	12.10.1988
	Ahmet Ateşok	Masonik Etiket Landmark ve Masonik Prensipler	12.10.1988
	Selçuk Ataman	Masonlukta Eski Mükellefiyetler	27.10.1988
	Ali Tarık Gül	Masonik Düzen	27.10.1988
	Ahmet Sarımehtemoğlu	Mevki Hırsı	24.11.1988

İZMİR

İzmir	Argun Çançar	M.: 'nik Semboller ve Anlamları	8.12.1988
	Abdullatif Kuru	Denge	13.10.1988
	Özden Ertöz	Uygarlık ve Barış	29.9.1988
Nur	Ezel Musullugil	M.: 'nik Sohbet	4.10.1988
	Osman Sevin Evren	Ketumiyet ve Gizlilik	15.11.1988
Promethhe	Nelson Arditi	Operatif Masonluk	12.10.1988
	M. Akif Akev	Niçin Varız? Evrenin Bir Yönü Var mı?	23.11.1988
İrfan	Ersen Siyman	Hakikatin Neresindeyiz	21.11.1988
Ümit	Bülent Zeybekoğlu	Mason Olabilmek	30.9.1988
	Hasan Bahri Güder	Ölüm Son Noktamıdır	14.10.1988
	Hasan Nerap	Üçgen	25.11.1988
Ephessus	Faik Aydede	Üç Sayısı Üzerine	31.10.1988
Manisa	Oktay Pulcuoğlu	Determinizm ve Özgür Düşünce	23.11.1988
Ege	Ersen Siyman	Arkadaşlıktan Dostluğa Dostluktan Mutluluğa	14.12.1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Işın	Oktay Dikmen Cavit Boyacıoğlu Gürkan Tümer	Masonlukta Hissettiklerimiz	21.11.1988
Üçsütun	Atilla Elbeyi	Hakikati Aramak	29.9.1988
	Hakkı Analı	Tekris	13.10.1988
	Veli Gülay	Devamlılık	13.10.1988
	Onur Özhan	Sevgi ve K.: 'lik	13.10.1988
	Burhan Ceyhan	Hakikati Aramak ve Doğu Felsefesi	27.10.1988
	Hakkı Analı	Mevlevilik ve Masonluk	24.11.1988
Karşıyaka	Özkan Aras	Yüce Ruh - Mahatma Gandhi	29.11.1988
İSTANBUL			
Kültür	Üstün Aydınalp	M.: 'luk ve Mimarlık	25.11.1988
Ülkü	Nusret Semi	Üç Basamağın Yorumu	13.10.1988
	Yüksel İnel	Alkimyasal Hermetik ve M.: 'nik Sembolizma	8.12.1988
Kardeşlik	Oğuz Tekin	Gün Ortası	1.12.1988
Sevgi	M. Ali Berkman Ziya Umur Esat Güven Raşıt Temel Reşıt Ata	Masonlukta, Beklenen Eğitim ve Öğretim	10.10.1988
	Mustafa Demirci Yüce Sun Ergun Çobanoğlu İbrahim Türker Atilla Büyüktuncay	Tasavvuf ve Masonluk	5.12.1988
Atlas	Nedim Yahya	Rozekrüsyon Cemiyetlerinin Kuruluğu	5.10.1988
	Hüseyin Derin Yersuvat	AET'ye Girerken Toplum Meseleleri	20.10.1988
	Davit Kohen	Atlas L.: 'sının Tarihçesi	30.11.1988
	Viktor Sidi	Semboller, Evrensel Bir Dil	30.11.1988
Müsavat	Sahir Erman	Templier'lerden Dante'ye	21.10.1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	İsmet Börekçi	Sevgi	18.11.1988
	Mişel Margulies	Masonik Tarih ve Tarihçiler	2 12.1988
Libertas	Metin Başbudak	Maddenin Tahakkuku İçin Lüzumlu Maharet	26.10.1988
Hakikat	Sandalcidis Yani Kalamaris	Çağdaş Masonlukta Gelişme	3.11.1988
	İstrati Sabuncakis	Mason Doğar mı, Oluşur mu?	17.11.1988
	Lambo Psaropulos	Landmarklar	1.12.1988
Ahenk	Cihat Arcil	Yazı Devriminin 60. Yılı	7 12.1988
Fazilet	Yılmaz Gümüşlügil	İyi Ahlak ve Masonluk	25.10.1988
	Üstün Gürtuna	Finlandiya K.:. L.:. Ziyareti İntibaları	22.11.1988
Erenler	Haluk Sezgin	Mimar Sinan	21.10.1988
	Koray Darga	O'da Bir Masondu. John Wayne K.:. 23 10.1988	23 10.1988
Delta	Faruk Deniz	Tam Kusursuz ve Düzenli Bir L.:. 26.9 1988	26.9 1988
	Cahit Bergil	Çırak Bir Masonun Aritmetiği	10.10.1988
	Alber Bilen	Dış Âlemde Masonluk Hakkında Yapılan Spekülasyonlar 5.12.1988	5.12.1988
Ülke	Baki Can Kuzulugil	Hamtaş'da Kalem Çekiç İzleri	4.10.1988
	Erol Değerli	İletişim ve Masonik Düşünce	13.12 1988
	Ömer Köksal	M.:.lukta Temel Prensipler	15.11.1988
	Ersin Oktay Sungur	M.:.lukta Dinamizm	15.11.1988
	Ahmet Kurtaran	M.:.luğu Bekliyen Tehlikeler	15.11.1988
	Erhan Özatay	Mevlana	29.11.1988
Şefkat	Abdurrahman Erginsoy	Bektaşılık	6 11.1988
Hümanitas	M. Fransez	Vicdanın Sesini Dinlemek	27.9.1988
	Mehmet Fuat Akev	Niçin varız? Hayatın bir anlamı var mıdır? 11.10.1988	11.10.1988
	Sami Aji	İnsan ve Zaman	6.12.1988
Devrim	Kaya Paşakay	Eşitlik	5.10.1988
	Reşat Budak	Mozart K.:.'ın Sihirli Flütü 2.11 1988	2.11 1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Vehbi Cin	<u>Deterjanlar</u>	30.10.1988
Pınar	Fikret Pamir	DNA Teknolojisi Açısından İnsan ve Sağlık	9.12.1988
Sevenler	Cahit Bergil	Masonluk ve Ahenk	30.9.1988
	Fadıl Altop	Mutluluk	14.10.1988
Hisar	O. Fikret Aksözer	Masonik Semboller	25.10.1988
Üçgen	Samim Oktay	Sanat	21.10.1988
	İbrahim Türker	Mevlana ve Parteizm	2.12.1988
Üçışık	Bumiñ Soyoğuz	M.: 'luğun Latin Ülkelerindeki Gelişimi	10.10.1988
	Necmi Karakullukçu	Davranış	24.10.1988
Gün	Ahmet Akkan	Bazı Masonik Kavramlar ve	
	Nejat Atahan, Nusret Semi	Yorumları	21.9.1988
	Turgay Koçak	Masonluk Yolunda Düşünceler	5.10.1988
	A. Erginsoy - N. Atahan ve diğeri	Kendini Bilmek	16.11.1988
Özlem	Ahmet Öz Davut Berker	M.: 'luğun Felsefesi Var mıdır?	17.10.1988
	Ergin Eker	Evlilik Sanatı	28.11.1988
Başak	Ergun Önen	Kuvvet	29.9.1988
	Doğan Elgin	Nur	13.10.1988
	Tugrel Ataman	Masonik Sır	27.10.1988
	Selçuk Mercan	M.: 'in Düşünüyorum Öyle ise Varım	24.11.1988
İrem	Kemal Türen	Geleneksel Düşüncede Kardeş Sevgisi	30.10.1988
(Forum)	Çınar Şahenk		
	Erdoğan Kutkan	Yeni Dönemdeki Çalışmalar	25.11.1988
	Affan Keleş		
Evren	Seyhan Çelikoğlu	Atatürk ve Laiklik Üzerine Sohbet	17.11.1988
	Vitali Saporta	Günlük Yaşamda ve M.: 'lukta Sözsüz İletişim	1.12.1988
(Piramit/Panel)	Bilen, Erginsoy, Keskinel, Margulies, Sezgin	Dış Âlemdede Masonlukla İlgili Spekülasyonlar	28.10.1988
Burç	Reşit Ata	Sır Saklamak mı? Yoksa Sır Saklamasını Bilmek mi?	26.9.1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Namık Omağ	Masonik Hürriyet	10.10.1988
Sembol	Çetin Us	Semboller	31.10.1988
	Vural Solok	Çocuklarda Eğitim	28.11.1988
	(Panel) Erdal Yılmaz		
	Şükrü Alpaslan	Dış Âleme Nasıl Yaklaşırız	12.12.1988
	Tayfun Akgüner		
Güven	Macit Gökyıldız	Hür M.:luğun Ahlak ve Öğretiler	13.10.1988
	Gürcan İbak	Mason	27.10.1988
Meşale	Güngör Önal	Sevgi ve Dostluk Üzerine	28.9.1988
	Sedat Toydemir	Rit, Ritüel ve Skoç Riti	12.10.1988
	Erhan Eran	Türk Mimarisinde Sedat Hakkı Eldem	26.10.1988
	Galip Tolun	Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir K. Atatürk	23.11.1988
Anadolu	Tuncar Müftüoğlu	M.:luk Tarihinde 1717 - 1813 Arası Gelişmeler	20.9.1988
	Ergin Olcay	1738'den Bugüne Türkiye'de M.:luğun Gelişimi	20.9.1988
	Baki Kuzulugil	Hat Taşta Kalem ve Çekiç İzleri	4.10.1988
	Tuğrul Kırmızı	Masonik Çalışma Düzeni	4.10.1988
Panel	Ömer Köksal E. Oktay Sungur Ahmet Kurtaran	Mesleğimizde dün, Bugün, Yarın	15.11.1988
Sezgi	Cevat Memduh Altar	Bethoven'in 9. Senfonisindeki Hümanizm	27.9.1988
	Melih Arpad	Kader	25.10.1988
Akıl ve Hikmet	Orhan D. Özsoy	Landmarklar	21.10.1988
	Vitali Nasi	Avusturalya	18.11.1988
Boğaziçi	Nadir Sarışeker	Eski Mükellefiyetlere Genel Bakış (1. kısım)	16.11.1988
	Nadir Sarışeker	Eski Mükellefiyetlere Genel Bakış (2. kısım)	14.12.1988

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ ve TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB. MAŞ. TARİHİ
Recep İhsan Birsen	Konya 1.2.1925	25.10.1962	Barış	22.9.1988
Orhan Mesutoğlu	İstanbul 1922	9.3.1970	Piramit	7.8.1988
Haralambos Rombopoulos	İstanbul 27.12.1937	29.3.1984	Hakikat	15.7.1988
Ruhi Eyupoğlu	Bafra 1919	11.11.1961	Kardeşlik	3.7.1988
İsmet Özdemir	Çankırı 20.1.1940	2.1.1984	İdeal	22.7.1988
Nihat İyriboz	Selânik 1893	9.10.1935	İzmir	31.3.1988
Süreyya F. Arın	Bartın 1.2.1941	16.1.1974	Dikmen	20.9.1988
Erdoğan Karaca	İzmir 11.4.1917	21.11.1963	Gönül	11.8.1988
Turan Kafadar	İstanbul 1919	13.11.1951	Ümit	9.6.1988
Rüştü Aral	Gönen 1915	22.2.1963	Çankaya	22.7.1988
Fethi Asyalı	Isparta 14.7.1914	22.10.1974	Ülke	27.9.1988
Recai Bilgin	İstanbul 1900	00.00.1926	Erenler	12.10.1988
Güneş Küncer	Ankara 1928	16.3.1974	Eşitlik	7.10.1988
Turan Yeşilkaya	İstanbul 24.4.1929	10.12.1971	Üçgen	4.10.1988

EBD. MAŞ.'a intikal eden KK.'mize E.U.M.'dan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün KK.'mize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

C O N T E N T S

4. Message from M.W. Grand Master .....Orhan ALSAÇ
7. From the Templars to Dante ..... Sahir ERMAN
20. Masonic History and Historians ..... J.M. HAMILL
30. Documents About Turkey, in the Archives of the
G.L. of England ..... Celli LAYIKTEZ
41. The Declaration of Human Rights
and Masonry ..... Ergun ENÖN
54. Free masonry ... More Actual
than Ever ..... Mehmet Fuat AKEV
63. To the New Initiate ..... Edmond GLOTTON
68. Our Universal Duty and Masonic
Approach ..... Albert J. BAHAR
75. A Lodge Just and Perfect ..... Faruk DENİZ
82. Some duties, Authority and
Rights In Freemasonry ..... Raşid TEMEL
87. Masonic Culture ..... Nezh RONA
90. Current Events ..... Sahir ERMAN
93. News From Our Lodges ..... Mimar SİNAN
100. In Memoriam ..... Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruzya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1988

NO : 70

